

„A TÁNC CSILLAGAI LETTEK...”  
Az Állami Balett Intézet első végzős évfolyama

A magyar táncművészet nagyjai  
5.

# „A TÁNC CSILLAGAI LETTEK...”

---

AZ ÁLLAMI BALETT INTÉZET  
ELSŐ VÉGZŐS ÉVFOLYAMA

---

ÍRTA ÉS SZERKESZTETTE:  
GYARMATI ZSÓFIA ÉS MAGHER SZILÁRD

Magyar Táncművészeti Főiskola  
Budapest, 2015

A kötet az OTKA K115676 számú kutatás keretében,  
a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg.



© Gyarmati Zsófia és Macher Szilárd, 2015

ISBN 978-615-80297-1-1

ISSN 1217-9159

Kiadja a Magyar Táncművészeti Főiskola. [www.mtf.hu](http://www.mtf.hu)  
1145 Budapest, Columbus u. 87-89. Tel. 273-3430  
Felelős kiadó: Szakály György rektor  
Borítóterv és nyomdai előkészítés: Lerch Péter - Grafoid Stúdió  
Nyomdai munkák: Kapitális Nyomda, Debrecen  
Felelős vezető: Kapusi József

## TARTALOMJEGYZÉK

|  |     |
|--|-----|
| ELŐSZÓ   | 6   |
| A FRANCIA TÁNCAKADÉMIÁTÓL AZ ÁLLAMI BALETT INTÉZETIG                           | 8   |
| AZ ELSŐ ÉVEK I. Az Állami Balett Intézet életében                              | 17  |
| AZ ELSŐ ÉVEK II. Az Állami Balett Intézetben végzett fiatalok operai életében  | 24  |
| PÁLYAKÉPEK - az első évfolyamban végzett művészek                              | 31  |
| ÁNGYÁSI ERZSÉBET   |     |
| Életrajz   | 32  |
| Beszélgetés Ángyási Erzsébettel  | 33  |
| BOROS ERZSÉBET   |     |
| Életrajz   | 40  |
| Beszélgetés Boros Erzsébettel  | 42  |
| KOREN TAMÁS  |     |
| Életrajz   | 46  |
| Beszélgetés Koren Tamással   | 47  |
| MENYHÁRT JACQUELINE  |     |
| Életrajz   | 52  |
| Menyhárt Jacqueline a balettművészetről  | 53  |
| Visszaemlékezések Menyhárt Jacqueline-ról – Volf Katalin,                      | 54  |
| Végh Krisztina, Szendrei Mariann   | 55  |
| MIKLÓSY MARGIT (MARGOT MIKLOSY)  |     |
| Életrajz   | 60  |
| Látogatás Miklósy Margitnál  | 61  |
| OROSZ ADÉL   |     |
| Életrajz   | 64  |
| Beszélgetés Orosz Adéllal  | 66  |
| PETHŐ LÁSZLÓ   |     |
| Életrajz   | 72  |
| Beszélgetés Pethő Lászlóval  | 74  |
| RÓNA VIKTOR  |     |
| Életrajz   | 77  |
| Írások Róna Viktorról  | 80  |
| Mesterem: Nádasi Ferenc  | 82  |
| Róna Viktor: Orosz Adélról   | 83  |
| SZÉPVÖLGYI IMRE  |     |
| Életrajz   | 88  |
| SZUMRÁK VERA   |     |
| Életrajz   | 89  |
| Beszélgetés Szumrák Verával  | 90  |
| TÓTH JÁNOS   |     |
| Életrajz   | 84  |
| Beszélgetés Tóth Jánossal  | 95  |
| WELLISCH ANNAMÁRIA   |     |
| Életrajz   | 99  |
| AZ ELSŐ ÉVFOLYAM JELENTŐSÉGE, SZEREPE A MAGYAR BALETT XX. SZÁZADI TÖRTÉNETÉBEN | 100 |
| Részletek a korabeli sajtóból: Magyar Nemzet, Muzsika, Táncművészet            | 103 |
| Nemzetközi sajtó Miklósy Margitról   | 117 |
| A SZÍNPADI PÁLYAFUTÁS UTÁN (VÁLOGATÁS FELVÉTELEKBŐL)                           | 119 |
| Táblázatok   | 126 |
| Források   | 129 |
| Képek jegyzéke   | 130 |

## ELŐSZÓ

Több mint fél évszázada, 1950-ben alakult meg az *Állami Balett Intézet*, a mai *Magyar Táncművészeti Főiskola* jogelődje. Hazánkban ez volt az első állami fentartású, hivatásos táncosokat képző művészeti iskola, amely négy évvel később bocsátott útjára először diplomás balettművészeket.

Könyvünkkel az 1954-ben végzett *első évfolyamról* emlékezünk meg. Az 1954-es vizsgakoncerten ugyanis az ő teljesítményük alapján lehetett először „kézzel foghatóan”, pontosabban: szemmel láthatóan lemérni az intézeti képzés és a tanári kar erőfeszítéseinek eredményét. Ráadásul ezt az osztályt joggal nevezhetjük – több évtizedes távlatból, és mai szóhasználattal elve – *sztár csapatnak* is, hiszen később szólisták, nemzetközi csillagok és balettmesterek lettek a tizenkét fiatalból. Elég, ha csak *Róna Viktort*, *Orosz Adélt*, *Szumrák Verát* vagy *Menyhárt Jacqueline-t* említjük ennek alátámasztására, és egy itthon kevésbé ismert, de Angliában szintén jól csengő nevet, *Margot Miklósyét*.

Két balettművész szeretne tisztelegni ezzel a munkával elődei, mesterei, példaképei – és némelyiküknek sajnos már csak emléke – előtt. Talán így hozzájárulhatunk ahhoz, hogy minél többen megismerjék őket a fiatalabb nemzedékekből, és kimagasló eredményeik, egyszeri és megismételhetetlen művészetük ne merüljön a feledés homályába. Az idő a táncművészeknek ugyanis hatványozottan ellenségük: nemcsak pályájukat kell viszonylag fiatalon befejezniük, de hivatásuk egyébként is a *pillanat művészete*. Az előadás végeztével a csoda elillan, s a táncos testéből-lelkéből és tehetségéből megszületett „műalkotás” már csak a közönség emlékezetében él tovább.

Kiséreljük meg most végtelenné tágítani ezt a *pillanatot* visszaemlékezések, dokumentumok és fotók segítségével!

Macher Szilárd és Gyarmati Zsófia



Az osztály

## A FRANCIA TÁNCAKADÉMIÁTÓL AZ ÁLLAMI BALETT INTÉZETIG

Az Állami Balett Intézet, „a magyar táncakadémia” 1950-es megalakulásának jelentőségét akkor érthetjük meg igazán, ha áttekintjük, milyen közvetett és közvetlen előzményei voltak létrehozásának, kik vettek ebben részt, s milyen – társadalmi és akkori divatos szóval „művészetpolitikai” – körülmények között valósulhatott meg. Egyáltalán: elengedhetetlen-e a nagy akadémiák létrejötte, és mekkora fejlődést eredményez a intézményes táncoktatás?

A kérdések megválaszolásához segítségünkre lehet, ha röviden áttekintjük a táncpedagógia európai történetét, és hogy milyen hagyományai voltak Magyarországon 1950 előtt.

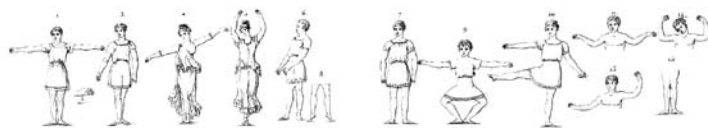
1661 – jelentős dátum a tánc történetben, a francia Académie Royale de Danse (Királyi Táncakadémia) megalakulásának esztendeje. XIV. Lajos – akiről kevesen tudják, hogy a Napkirály nevet a hajnalig tartó Éjszaka című balett Nap szerepe után kapta – Mazarin bíboros tanácsára hozta létre a központi hatalmat és a gazdagságot fényűzően reprezentáló udvari balett (Ballet de cour) pedagógiai és tudományos intézetét – az első ilyet a világon. Vezetője Beauchamp volt, aki balettmesterként és az előadások koreográfusaként együttműködött kora olyan géniuszaival, mint a zeneszerző Lully és a drámaíró Molière, akik maguk is kiválóan értettek a tánchoz.

Már a reneszánsz idején tevékenykedtek „Maestro di Ballo”-k, táncmesterek, megjelentek az első tánc-könyvek - Domenico da Ferrara-é először (1463) - és léteztek hivatásos táncosok is, akik – a parasztság néptáncaitól és az azokhoz hasonló, csak stílusában és viseletében különböző udvari társastáncoktól eltérően – megkoreografált, technikailag kidolgozott, „művésziesre” (Caroso Fabrizio terminusa, 1577) csiszolt ballo-kat adtak elő. A lábök kiforgatását nehezen fogadták el (először 90 fokos, majd egyre nagyobb mértékű lett), a tánctechnika mégis ez által fejlődhetett, majd a barokk korban már egyre inkább eltávolodott a hétköznapi társastáncoktól.

Talán ez az az időszak, amikor már balettről beszélhetünk – ha még nem is mai értelemben –, s nem várható magára tovább e speciális műfaj szabályrendszerének rögzítése, módszertanának kidolgozása és az udvari táncok összegyűjtése. Az Akadémia megalakulásával pedig a hivatásosok képzése is megoldódott. A balett fokozatosan elszakadt az udvartól is, és színpadi művészetté vált: 1713-ban megnyitották Párizsban az Opérát.

A táncpedagógia történetének következő jelentős állomása már a romantika korszakára esik. A maestro-k egészen addig egyben koreográfusok is voltak, és elsősorban a tánc színpadi aspektusaival foglalkoztak (például J.G. Noverre, a heroikus balett-pantomim megteremtője és esztétikájának kidolgozója, valamint követője: Vigano).

A XIX. század első felében azonban Carlo Blasis (1795–1878) elméleti és gyakorlati pedagógiai munkásságával alkotott jelentőset.



Carlo Blasis rajzos ábrái

Balettmesteri tapasztalatait (1837-től a Milánói Scala mellett működő császári Táncakadémián tevékenykedett) papírra is vetette: a jó táncos és mester, valamint a hatékony képzés ismérveit, és a gyakorlatok helyes felépítését rögzítette – megteremtve ezzel a balettművészet professzionális szemléletű továbbfejlődésének lehetőségét. 1820-ban megjelent Blasis első könyve „Értekezés a táncművészet elméletéről és gyakorlatáról” címmel, melyet azután továbbiak is követtek ebben a témában.

Ez az év azért is mérföldkőnek tekinthető, mert egy Puskin által is megénekelte táncosnő, Avdotja Isztomina (1799-1848), állítólag már ebben az évben spiccen táncolt. Puskin az Anyegin című művében ekképp ír az orosz balerináról:

Telt ház. A páholyok ragyognak,  
A földszint népe forr s lobog,  
Fenn tapssal sürgetnek s dobognak,  
A függöny gördül már, suhog.  
Nagy nympha-raj kíséretében  
Isztominánk ott áll középen,  
Ragyog s lebeg a könnyű test,  
Hegedűszót les, légiest.  
A padlót most fél lábbal érve,  
Mással lassan kört jelez,  
Majd szökken, száll és lengedez  
- Aeolus szája fújt pihére?-,  
Most megperdül s forog tovább,  
S lábhoz lendül a fürge láb.

Puskin: Anyegin, I. fejezet, 20. versszak részlet  
Ford.: Áprily Lajos



Avdotja Isztomina



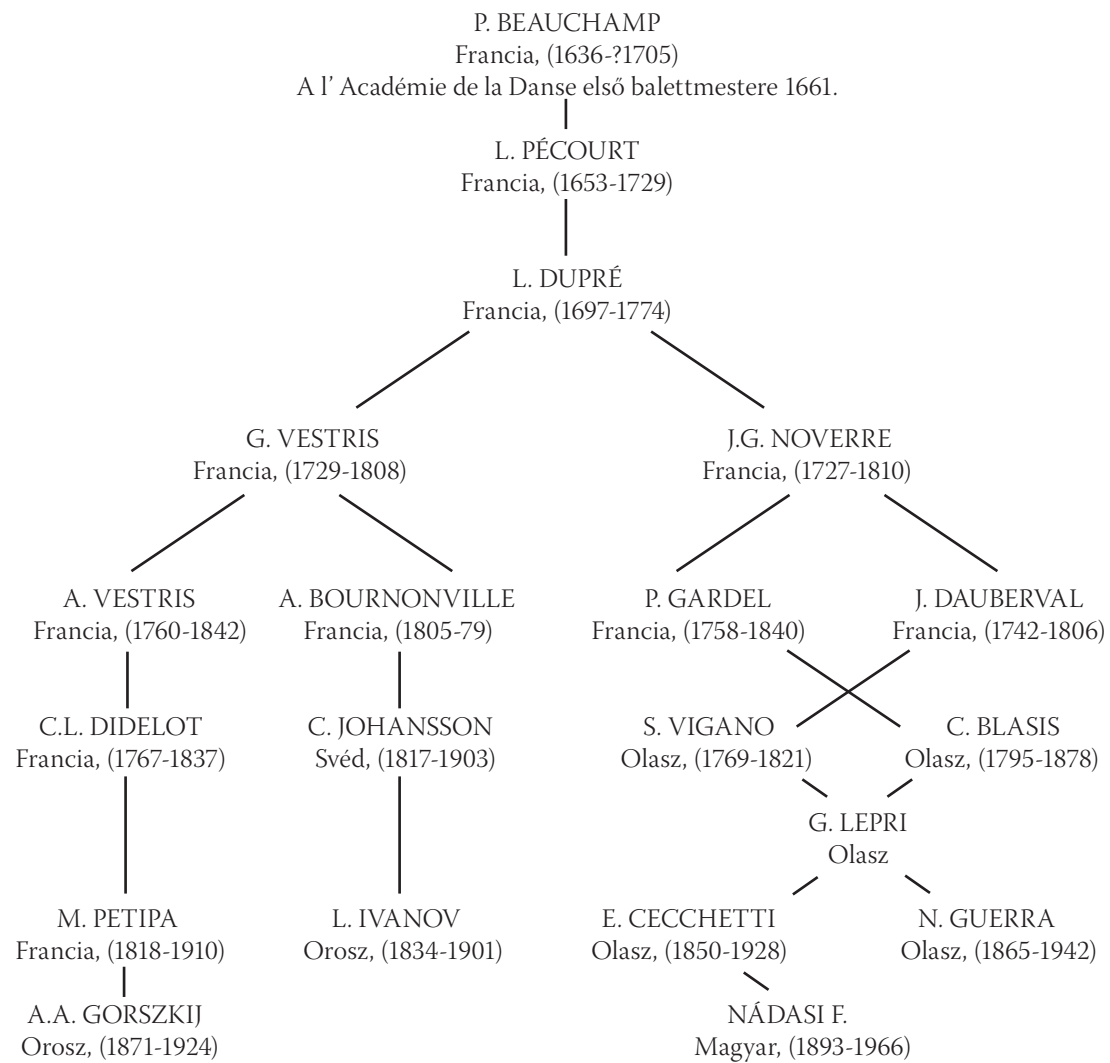
Marie Taglioni és Joseph Mazilier

Természetesen több balerina nevét emlegetik a spicctánc megjelenésével kapcsolatban, így például Geneviève Gosselin-ét (1791-1818) és Amalia Brugnoli-ét (1800-1830) is, ám a tánc történet mégis Marie Taglioni (1804-1884) nevéhez fűzi a spiccelés „feltalálását”. Az igazság az, hogy a spicctechnika egy már régóta tartó fejlődés eredményeként alakult ki, de Taglioni volt az első híres táncosnő, akinek a spiccelés térhódítása és népszerűvé válása köszönhető. A romantikus balett születését is Giacomo Meyerbeer, Ördög Róbert című operája balettbetétjének 1831-es bemutatójától számoljuk, melyben Taglioni feltűnést keltett spiccelésével a sírból feltámadt zárdafőnöknő szerepében.

Míg a spiccelés megjelenése törvényszerűen vont maga után a tánctechnika gyarapodását, August Bournonville (1805-79) egyéni stílusának alakulását pedig a körülmények (a Dán Királyi Opera kisebb színpadmérete) befolyásolták, addig Blasis módszertani, pedagógiai munkáival járult hozzá a múlt század eleji jelentős fejlődéshez. Iskolája az ún. „balerinagyár” volt, olyan későbbi kiválóságokkal, mint Carlotta Grisi, Fanny Cerrito és a férfiak közül Giovanni Lepri.

Itt érdemes felidézünk Nádasi Ferenc mester ábráját az ÁBI 1968-as évkönyvéből:

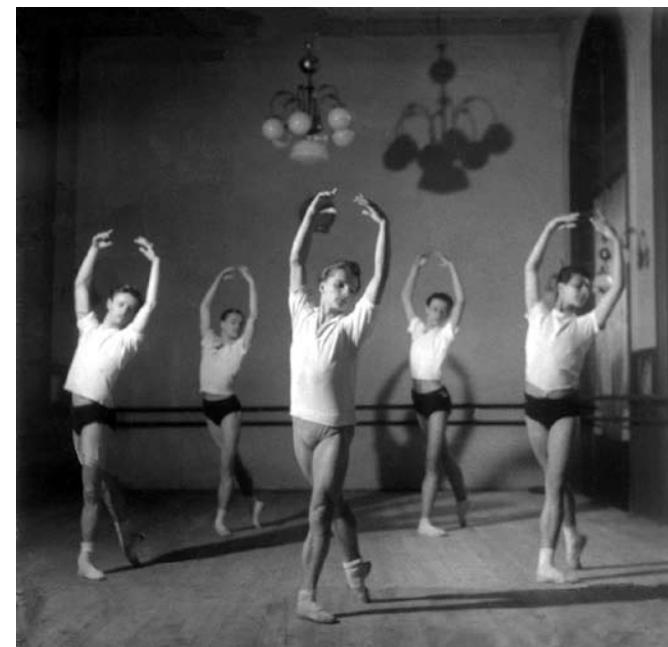
A BALETHAGYOMÁNY TOVÁBBFEJLESZTÉSE  
AZ ELSŐ MESTEREKTŐL - (Nádasi Ferenc összeállítása)



(Az Állami Balett Intézet évkönyve az 1965/66. és az 1966/67. tanévről. Budapest, 1968. 137. o.)



Nádasi mester és az osztály



A fiú évfolyam



Nádasi mester és a lányok  
(Balról jobbra:  
Ángyási Eerzsébet,  
Boros Eerzsébet,  
Wellisch Annamária,  
Miklósy Margit,  
Menyhárt Jacqueline,  
Orosz Adél és Szumrák Vera)

A fentiekből kiderül, hogy Blasis és Nádasit, Enrico Cecchetti (1850-1928), a mai értelemben vett olasz iskola kidolgozója „köti össze”. Nádasit ezt a Cecchetti-metódust igazította a magyar táncosok és növendékek alkati adottságaihoz, fizikai képességeihez és nemzeti habitusukhoz. Nicola Guerra korábbi (1902-15) budapesti tevékenysége után ő is az olasz iskola segítségével növelte az operaházi táncosok felkészültségét 1937-től.

A „francia-olasz-magyar vonal” mellett a másik jelentős és szintén hozzánk vezető ágat is érdemes áttekin-tenünk. A romantika nyugati hanyatlásával az európai balettközpont szerepét Pétervár vette át. Itt alakult meg 1738-ban a világ második akadémiaja (majd 1837-ben Moszkvában is egy hasonló) francia mesterek közreműködésével. A cárizmus sok minden más mellett a reprezentációban is a francia abszolutizmus mintáját követte. Kiváló körülményeket teremtettek a francia (J. Perrot, A.M. Saint-Léon, C.L. Didelot, M. Petipa) és dán (C. Johansson) mesterek munkájához, akik egyedülállóan gazdag korszakot nyitottak a tánc történetben – a balettklasszicizmusét.

Petipa és az orosz Ivanov – elsősorban koreográfusi – munkássága még a cárizmust elsöprő Szovjetunió balettéletére is hatni tudott. A balett a szocializmusnak nemcsak megtűrt, de támogatott – esetenként kiszolgáló – műfaja is lett.

Amikor a II. világháború után hazánk is a „szocialista utat” választotta, a „szovjet példa” a művelődéspolitikára is rányomta bélyegét. A magyar balettművészet, és -oktatás ebben az időszakban nagyot fejlődött: szovjet mintára hozták létre – az akkori „baráti” országok közül elsőként – az Állami Balett Intézetet, megindult a klasszikus és szovjet baettek átvétele, orosz szakemberek érkeztek Magyarországra, miközben táncosok és mesterek képezték magukat tovább a Szovjetunióban. Az Operaház társulata nagymértékben fejlődött, az ÁBI pedig útjára bocsátotta első végzős növendékeit, 1954-ben.

De még mielőtt részletesen foglalkoznánk az első végzős évfolyammal, tekintsük át tekintsük át, hol és hogyan folyt a balettképzés Magyarországon az Intézet létrejötte előtt, és hogyan, kiknek köszönhetően alakult ki következetes rendszere és metodikája.

Az Intézet létrehozása előtt az államilag fenntartott balettkiskola az Operaházban működött. A táncosok részben az Operában, részben pedig az úgynevezett Nádasit Stúdióban tanulhattak klasszikus balettet. Ez utóbbi, a Nádasit házaspár magániskolája 1936-ban nyílt meg, és egészen az ÁBI megalapításáig (1950) létezett. A két intézmény párhuzamosan, egymást kiegészítve nevelte a jövő táncosait. A stúdiót lelkes amatőrökön és operaházi növendékeken kívül felnőtt operaházi táncosok is látogatták, hogy tökéletesíthessék technikai tudásukat.

A tánc iránti fokozott érdeklődés és a növendékek számának növekedése miatt egy önálló táncoktatási intézmény létrehozására volt igény. Így első kísérletként 1950. januárjában megalakult a Magyar Táncművészeti Iskola. Az új intézményről a korabeli sajtó is tájékoztatott:

## TÁNCMŰVÉSZETI ISKOLA NYÍLIK

A népművelési miniszter rendeletére 1950 januárjában megnyílik az első Magyar Táncművészeti Iskola. A Táncművészeti Iskolának két tagozata lesz, egy alapfokú és egy középfokú. Ez az iskola képezi alapját a majd kialakuló táncművészeti oktatási hálózatnak, amelynek felső foka a Táncművészeti Főiskola.

Az alapfokú tagozat számára a dolgozó tömegek legszélesebb rétegének gyermekei közül válogatjuk ki a tehetségeket, akik az alapfokú oktatás után középfokú képzést nyernek összesen 9 éven keresztül. E mellett rendes iskolai tanulmányaikat végezhetik, a táncművészeti oktatás délután folyik. Jelenleg a középfokú tagozatban azokat a tehetséges felnőtteket képezzük, akik eddig megfelelő iskola hiányában nem tanulhattak, de a táncmozgásban kitűntek tehetségükkel. A középfokú tagozat 3 éves. A tanítás délután 5-8-ig folyik, tehát a hallgatók termelő munkájukat továbbra is végezhetik. A növendékek a 3 év elvégzése után teljes értékű képesítést kapnak, ami az üzemi, tömegszervezeti és hivatásos csoportok vezetésére jogosít.

A Táncművészeti Iskola januárban nyílik meg. A felvételi vizsgákat december 16-án 14 órakor gyermekek, és 15-én délután ½ 5 órakor felnőttek számára a Magyar Táncszövetség helyiségében (V., Zoltán u.12.) tartjuk. Gyermekek 7-12 éves korig, felnőttek 21 évig bezárólag jelentkezhetnek.”

*(Táncoló Nép; 1949. november-december, 23. oldal)*

Nem sokkal később, 1950 szeptemberében a Táncművészeti Iskola és az Operaházban működő balettkiskola összevonásából hozták létre az Állami Balett Intézetet. Az új iskola az Operaháztól függetlenül, a pétervári-moszkvai hagyományokra épülve kezdte meg tevékenységét. Az ÁBI megalapítása Lőrinc György nevéhez fűződik, aki – nagyszerű tanárkollégái, az iskola alapító balettmesterei: Nádasit Ferenc, Bartos Irén, Hidas Hedvig, Mák Magda, Szalay Karola, Roboz Ágnes, Kiss Ilona és Szentpál Olga segítségével – lelkiismeretes és kitartó munkával fokozatosan alakította ki az intézet sajátos, napjainkig is meghatározó arculatát.

Miért volt szükség független balettkiskolára? Az operai balettkiskolában a növendékek csak balettet és táncírást tanultak: hetente ötször, napi egy órában gyakoroltak. Az oktatásról bármikor kihívhatták őket próbákra. Az Operaház balettelőadásain gyermekszerepeket és statiszta feladatokat láttak el, a próbák és fellépések száma pedig nem volt megszabott. Összességében állítható, hogy képzésük szervezetlen volt.

Lőrinc György, 1960-ban a jubiláris tantestületi munkaértekezleten elmondott beszámolójában ekképp pillant vissza az előzményekre:

(...) „Az Intézet létesítése előtt államilag fenntartott balettkiskola működött az Operaházban. Az Intézet létesítésével a balettkiskola önállósult. És ez – bár első pillantásra nem tűnik annak – valójában döntő változást jelent a balettpedagógiában. Az állami balettkiskoláknak az operai- és az önálló-típusa létezett és létezik ma is. A XIX. sz.-ban Európa kultúrközpontjaiban mindenütt az operaházakon belül nevelkedtek a táncművészek Pétervár és Moszkva kivételével ahol a színházaktól független, önálló balettkiskolák voltak. Ezek fölnye könnyen felmérhető és talán nem tévedek, ha az orosz balett ragyogó fejlődését részben az önálló balettkiskolák áldásos működésének tulajdonítom. Ha korabeli művészek leírása alapján összehasonlítjuk a pétervári iskolát a többi európai iskolákkal azt látjuk, hogy a pétervári iskolában a növendékek közismereti oktatása sokkal magasabb fokon állt, szakmai oktatása pedig sokkal alaposabb és többoldalú volt. Ez természetes. Az operaházak a balettkiskolákat az állandó gyermektáncos szükséglet kielégítésére tartják fent és a pedagógiai célok szükségszerűen alárendelődnek a színházak magasfeszültségű alkotó légkörében. Egészen más a helyzet az önálló balettkiskolákban. Itt előtérbe kerül a pedagógiai cél és az operaház gyermektáncos igénye alárendelődik a célnak.” (...)

*(Részlet: Lőrinc György: Beszámoló az Állami Balett Intézet tízéves munkájáról, 1960.)*

Az önálló intézmény feladata egy olyan rendszer kidolgozása volt, amely „szakmailag jól képzett, haladó szellemű táncművészek”-et nevel (idézet az Intézet Szervezeti Szabályzatából – 1950). Tehát egy olyan programot kellett létrehozni, amely egyrészt szakmailag felkészíti a növendékeket az operaházban folyó munkára, másrészt ad egy általános és szakmai műveltséget.

Lőrinc György, ehhez elsősorban tapasztalt orosz mesterek, pedagógusok segítségét kérte. Többször jártak Magyarországon a moszkvai balettkiskola neves tanárai, Vaszilij Vajnonen és Klavdija Armasevszkaja, hogy átadják az orosz módszertant a magyar pedagógusoknak. Munkájukról Lőrinc György is megemlékezik a fent említett beszédében:

(...) „Az első években járt nálunk Szergejev, Dugyinszkaja, Zaharov, Poszpehin, Kondratov és Sztrucsikova. De a szovjet balettpedagógia kiforrott tapasztalatai mellett, természetesen értékes hazai tapasztalatainkat is gyümölcsöztettük. A hazai balettpedagógia legkiválóbb képviselője Nádasit Ferenc, a régi iskola vezető tanára, nagy lelkiismeretességgel és segítőkészséggel adta át tapasztalatait fiatalabb kartársainak, akik mindannyian, egyéni tapasztalataikat is érvényesítve lelkesen láttak az eléjük állított cél megvalósításához.” (...)

A nem mindennapi eseményt a sajtó is megörökítette:

#### VAJNONEN TANFOLYAMOT KEZDETT TÁNCPEDAGÓGUSOK SZÁMÁRA AZ OPERAHÁZBAN

„Meglepő látvány volt, hogy az Operaház negyedik emeleti úgynevezett balettfolyosóján minap a kora délutáni órákban feltűntek néhányan balett–gyakorlóruhában olyanok, akiket már régen, vagy még sohasem látott ez az öreg folyosó. Ismert, jó nevű táncpedagógusok és prominens táncművészek jelentek meg, – köztük olyan nevek, mint Szalay Karola, Szentpál Olga, – hogy meghallgassák a moszkvai Nagyszínház kitűnő balettmesterének, a Sztálin-díjas Vaszilij Vajnonennek az előadását.

Vajnonen ugyanis nagy jelentőségű tanfolyamot kezdett táncpedagógusok és működő, elsőrangú táncművészek számára. Bemutatja nekik a klasszikus orosz balettkiskolát, amelynek hagyományait átvette és tovább építette az élenjáró szovjet balettművészet. Ezt a nagy stílust tanítja a tánctanítók és művészek számára sorozatos előadásokban Vajnonen, hogy továbbadhassák tanítványaik számára. A tanfolyam természetesen nem csupán szóban, hanem gyakorlatok bemutatásával, betanításával folyik az Operaház balett-termeiben.”

(Kis Újság, 1950. január 27., 4. oldal)

A leningrádi balettmesternő, Agrippina Vaganova módszerét az ösztöndíjas Merényi Zsuzsa hozta magával leningrádi tanulmányútról 1952-ben. Merényi Zsuzsa 1949-től tanult ösztöndíjjal a leningrádi Rimszkij-Korszakov Zeneművészeti Iskola, balettmesteri szakán, ahol Vaganova és Vera Kosztrovickaja voltak a mesterei. Kitűnően vizsgázott balett, társastánc és karaktertánc tárgyakból. 1952-ben kezdett tanítani az ÁBI-ban. Növendékei jelentős sikereket értek el a pályán: többen az Operaház vezető szólistái, illetve a Győri Balett alapítói lettek. A pedagógiában szerzett gyakorlati tapasztalatait elméleti munkákban is összefoglalta. Számos tanulmánya mellett talán az ÁBI számára készített 9 évre szóló tanjegyzete a leginkább figyelemreméltó.

A magyar iskola tehát az orosz pedagógus, Agrippina Vaganova által kidolgozott balettmetodikát vette át, melybe szinte észrevétlenül épült bele Nádasi Ferenc módszere. A rendszer megszilárdításához hosszabb időre volt szükség. Munkaközösségek alakultak egy-egy tantárgy programjának részletes kidolgozására, amely évekig tartó szisztematikus munkát igényelt. Bár 1954-ben már voltak végzősök, a Táncművészet 1954. októberi száma (333. o.) mégis arról számol be, hogy: „Az Állami Balett Intézet balett munkaközössége az idei évben a gyakorlatok zenei beosztásán és a tempó pontos megállapításán, valamint az emeléstani I. éves anyagán dolgozik. Előreláthatólag 1955-ben meg fog jelenni a klasszikus tánc VIII. évfolyamának tanjegyzete.” A tanjegyzet végül 1956-ban készült el.

A tantervben olyan tárgyak szerepeltek, amelyek a balettelőadásokhoz szükségesek lehetnek, így például: klasszikus balett, emeléstani, színpadi játék, történelmi társastánc, néptánc, karaktertánc, valamint vívás, akrobatika, zene, táncírás, maszkírozás és tánc történet. A szakmai képzés időtartamát 9 évben határozták meg. Az ÁBI működéséről ezt írta a *Kis Újság*, 1950. augusztus 16-i száma (4. oldal):

#### SZÁZÖTVEN BALLERINÁT ÉS TÁNCOST NEVEL AZ ÁLLAMI BALETT INTÉZET

„Szeptember elején kezdi meg működését az Állami Balettintézet. Az Operaház volt balettkiskolája helyett ezentúl ez az intézmény gondoskodik táncos-utánpótlásról.

Nyolcéves koruktól kezdve tanulhatnak a jövődi tánc-reménységei az Állami Balettintézetben, s a tanfolyam kilenc évig tart. Természetesen történt arról gondoskodás, hogy a tánctanulók elvégezhessék általános iskolai és középiskolai tanulmányaikat is. Ezek a tanulmányok párhuzamosan folynak a tánctanulással. A vidékieknek kollégiumot nyit az iskola.

A felvételi vizsgákon százötven növendéket vettek fel, lányt, fiút vegyesen, nyolcéves kortól kezdve, s ez a százötven növendék végzi idén az Állami Balettintézet első évfolyamát, a jövőben belőlük rekrutálódik majd az Operaház balett-együttese. Természetesen a növendékek ezután is statisztálnak az Operaházban, illetőleg részt vesznek a táncelőadásokon, ugyanúgy, mint az Operaház balettkiskolája idejében, megszerzik

a színpad s az előadások ismeretét, megszokják jövődi működésük színhelyét. Egyébként egész napjukat az iskolában töltik s ott is étkeznek.”

Egy későbbi szám szintén foglalkozik a balettkiskola működésével:

„Az operai balettkiskolát az elmúlt esztendőben megalakult Táncművészeti Iskolával egyesítve Állami Balettintézeté alakították. Az Állami Balettintézet tervszerű munkájának megindításához a Moszkvai Nagyszínház kiváló balettmesterének, Vajnonen-nek útmutatásai és Armasevszkaja Klavdija pedagógiai tanfolyama nagyban hozzájárult. A tánctanítás kilencéves szovjet programja alapján létesített intézetben 150 növendék tanul.

Az Állami Balettintézet – a Szovjetunióban működő táncintézetek módszere szerint – kilenc évfolyamból áll. Ez idő alatt a növendékek az általános iskolai és gimnáziumi tanulmányaikat is elvégzik. Az iskola hat évfolyamán az alapképzés, három évfolyamán pedig a művészi képzés folyik. A hatéves alapképzés ideje alatt a növendékek elsősorban a klasszikus balett, azután karakter-táncok, történelmi társastáncok, zongora és zeneelmélet-tanulással foglalkoznak. A hároméves művészképző tanfolyamon az említett tantárgyakon kívül színészi mesterséget, művésztörténetet, maszkírozást és vívást is tanulnak a növendékek.”

(Kis Újság, 1950. szeptember 21., 4. oldal)

A tanárok saját tapasztalataik alapján készítettek tanjegyzetet és szabták meg a tananyagot. Kísérleteik alapján előfordult, hogy egyes tantárgyakat elhagytak (pl.: akrobatika), vagy átalakítottak (zeneoktatás).

A közismereti oktatást is meg kellett szervezniük. Eleinte három éves, úgynevezett képző jelentette a középiskolát; de mivel ez nem bizonyult megfelelőnek, az 1954–55-ös tanévben a képzőt gimnáziummá szervezték át. Kialakult a négy osztályos gimnázium, amelynek végén a növendékek érettségi vizsgát tesznek. A szakmai képzés mellett a nevelőmunka is fontos szerepet kapott. Lőrinc György erőteljes lépéseket tett annak érdekében, hogy a balettkiskolából szakmailag felkészült, sokoldalú táncosok kerüljenek ki, akik az erős és biztos hivatástudat mellett a kellő művészi alázattal is rendelkeznek.

Mivel a táncművészet folyamatosan fejlődik, átalakul, ezért az iskola célja volt, hogy lépést tartson a korról, és olyan táncosokat neveljen, akik megállják a helyüket a változó elvárások közepette is akár itthon, akár külföldön. Lőrinc György a fejlődés érdekében mindig kész volt változtatni, módosítani kidolgozott rendszerén, koncepcióin. Hogy ezt helyesen tette, azt az iskolából kikerülő táncosok kiemelkedő teljesítményeikkel bizonyították.

Az új rendet nemcsak a tanároknak, de a növendékeknek is meg kellett szokniuk. A rendszertelen élet után meglepő volt nekik a szigorúan kötött tanrend. Hogy sikerült mégis komolyabb nehézségek nélkül venniük az akadályokat, arra bizonyíték az 1954-es első, nagy visszhangot keltő vizsgakoncert.

Az első végzős évfolyam tehát egyfajta kísérleti osztály volt. Munkájuk során a tanári gárda fokozatosan alakította ki a tananyagot. Éppen ezért még inkább figyelemre méltó, hogy ebből az osztályból szinte egytől-egyig különleges tehetségek, tökéletesen felkészült táncosok kerültek ki, akik valamennyien méltón képviselték a magyar táncművészetet, illetve bizonyították az újonnan létrejött balettintézet szükséges voltát.



## AZ ELSŐ ÉVEK I. ...AZ ÁLLAMI BALETT INTÉZET ÉLETÉBEN

A történelem és a (művészet)politika tárgyilagossabb megközelítése után most lássuk, hogyan zajlottak a Balett Intézet mindennapjai a „szokatlan új rendben”, az ötvenes években: hogyan éltek, tanultak a növendékek akkoriban. Segítségünkre lesz a korabeli sajtó és a később befutott művészek visszaemlékezései is.

Idézzük rögtön Róna Viktort, akinek az ÁBI 1970-es évkönyvében leírt gondolatai a tények mellett már személyes elemeket is tartalmaznak.

### VISSZAPILLANTÁS INTÉZETI ÉVEIMRE

„Szeretettel köszöntöm a 20 éves jubileumát ünneplő Állami Balett Intézetet.

Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy mint az intézet első végzős csoportjának tagja, jelenleg az intézet emeléstani tanára, valamint a Művészeti Tanács tagja, a megalakulás első pillanatától kezdve szoros a kapcsolatom az intézettel, és jól ismerem annak munkáját.

1950-ben, amikor egy kis lelkes csapat létrehozta – államunk támogatásával – a Magyar Állami Balett Intézetet, egy nagyon komoly és várva-várt kulturális intézménynek megalapozásához fogott hozzá. Magyarországon Harangozó Gyula és Nádasi Ferenc munkásságának köszönhetően már színvonalas balett-élet és magas fokú balettművészet volt, különösen a szolisták tekintetében. Ugyanakkor a Magyar Állami Operaház saját keretein belül a továbbképzés feladatát, – mind szakmailag, mind műveltségileg – már nem volt képes ellátni. Miután a balett-művészet a magyar kulturális életben, mint művészeti ág, elnyerte az egyenlőséget, megérett a helyzet arra, hogy a többi művészeti ág képzéséhez hasonlóan a magyar táncművészetet is a legmagasabb szinten tanítsák. Az új, korszerű képzés megteremtéséhez a Szovjetunió is segítségül küldte A. Armasevskaja és V. Vajnonen mestereket.

1950 szeptemberében az induláshoz szükséges elvi lehetőségek megvoltak, a gyakorlatiak – mint balett-termek – még hiányoztak.

Ekkor kezdődött meg az új intézmény „pionír”- korszaka. Megkaptuk az Opera- és Upor-kávéház helyiségeit; székekkel, asztalokkal, bárpultokkal felszerelve. Amíg a kávéházak átépítési munkálatai folytak, addig „albérleti” életet éltünk. A szakmai képzés az Operaház és különböző épületek balett-termeiben folyt, az iskolai oktatás pedig először a Lovag utcai, majd az Érsek utcai általános iskolában indult meg. Végre eljött az a nap, amikor birtokunkba vehettük saját balett-termeinket, jóval később pedig elkészültek az iskolai tantermek is.



Középen: Nádasi Ferenc,  
balról jobbra: Koren Tamás, Szépvölgyi Imre, Pethő László, Tóth János és Róna Viktor



Az iskolában

Nagyon furcsa volt megszokni először az Állami Balett Intézet új munkarendjét, a megalakulás előtti hányatott és rendszertelen életünk után. Egyik oldalon ugyanúgy foglalkoztattak bennünket az Operaház munkájában az előadásokon és a próbákon (néha 30 alkalommal is egy hónapban, ösztöndíjasként), mint az intézet megalakulása előtt, másik oldalon a Balett Intézetben is - a számunkra még szokatlan szakmai és iskolai tantárgyakkal -maximális megterhelést róttak ránk.

A szakmai képzés folyamán olyan tantárgyakkal ismerkedtünk meg, amelyeket azelőtt soha nem tanultunk, mint pl.: a történelmi társastánc, néptánc, zeneelmélet, színészi mesterség, beszédtechnika, zene- és tánc történet, képzőművészet-történet, zongorázás.

A kezdeti nehézségek után az intézet élete egyre folyamatosabbá, és csiszoltabbá vált, s 1954-ben elsőként bocsátott ki bennünket, mint már diplomával rendelkező táncművészeket.”

(Az Állami Balett Intézet húsz éves fennállásának jubileumi évkönyve. Budapest, 1970. 29–30. o.)

Az iskola rendszere, a szigorúan megkötött tanrend a pedagógusok számára is szokatlan és új volt. A mesterek között számos fiatal tanárt is találunk, akiknek ezek az évek jelentették az első pedagógusi tapasztalatokat. Roboz Ágnes is ekkor kezdte meg hosszú és sikeres pályafutását, és az első évfolyam nagyon sok élményben részesítette. Roboz mesternő sokáig Amszterdamban élt és tanított, ugyanakkor gyakran járt haza Budapestre, és a mai napig figyelemmel követi a magyar balettművészet alakulását. Kérésünkre lelkesen kezdett mesélni pályafutásának kezdetéről, és az évfolyammal való kapcsolatáról:

„A Balett Intézet első évfolyamában én karaktertáncot tanítottam. A pedagógusi tevékenységre ekkor még igazán mi tanárok sem voltunk felkészülve. Emlékszem a megnyitó után Kiss Ilonával mentünk az Andrassy úton és kérdezte tőlem: „Te, hogy kell tanítani?” Nekem már volt némi rutinom, mert tanítottam néptáncot különböző táncsoportoknál, de - ugye - az ember másképp tanít gyerekeket... Én lettem a munkaközösség vezetője, és fiatal lévén (24 évesen kezdtem!) nem éreztem a felelősséget, csak be voltam gyulladva.

Az osztály rettenetesen Nádas centrikus volt. A mester volt az „Isten”, így borzasztó nehéz volt felküzdenie magát az embernek, főleg egy melléktárgy esetén. Ráadásul rosszak is voltak, főleg a fiúk. (Egyszer a Tóth Jancsi nevű fiúhoz a mester hozzá is vágott egy székkel.) Ennek ellenére én nem adtam fel, mert meg voltam győződve arról, hogy a néptánc nagyon fontos tárgy egy balettosnak is.

Ebben az időszakban vártam a gyermekemet, és még nagy hassal, hét hónaposan is tanítottam: ugráltam és mutattam az orosz lépéseket.

A Róna Vikivel kapcsolatban van egy kedves történetem: az órákon, ha bármikor egy percre is elfordultam, már ment a grimaszolás. A Viki rögtön bohóckodott. Egyszer, amikor visszafordultam, azt mondtam neki: „Idefigyelj Róna, én téged soha nem vennék fel az Operett Színházba, de még egy amatőr együttesbe sem, mert így nem lehet viselkedni.” (Akkor én az Operettszínház koreográfusa voltam.) Aztán később mi nagyon jó barátok lettünk - pályáját, külföldi vendégszerepléseiket Orosz Adállal végigkísértem éveken át -, és amikor Viki megkapta a Kossuth-díjat, még az Országházból felhívott, és megkérdezte: „Most már felvonnél?”

Ez az új életforma nekem is és nekik is szokatlan volt, és azt hiszem, én túl alacsonyra tettem nekik a mércét, nem mertem még jobban elmélyülni, „belemenni” a sűrűjébe. Nem volt nagy a korkülönbség, így nem tudtam egészen, hogyan is kellett volna őket kordában tartani. Később megtanultam, hogy inkább meggyőzni kell a gyereket, mint ráparancsolni. Nem is emlékszem pontosan az órákra, a tananyagra csak a különböző rakoncátlankodásokra. A személyiségüket sem figyeltem meg igazán, csak már érett művészként ismertem meg őket jobban: Viki és Adél mellett Koren Tamás például az asszisztensem is volt a TV-ben.

A vizsgakonzertjükre elvittem a férjemet is - aki picit midig neheztelt rám, hogy megosztottam magam a szakma és a családom között - és ő az egészet nem túlzottan élvezte, de az Orosz-Róna páros Párizs lángjai kettőse után megjegyezte: „ezekből lesz még valaki...”

A *Színház és Mozi* című hetilap így tudósít 1954-ben a „Sztálin út 24. szám alól”:

„Kint a folyosón az utolsóévesek vidáman nevetgélnek. Mák Magda tanárnővel most ért véget az órájuk, szerepeiket vették át. A nagy »debut«, az utolsó vizsga előtt most kevesebbet lépnek fel az Operában, mint a fiatalabbak. Ma még növendékek, de ha a vizsga jól sikerül, a jövő szezonban már az Operaház művészei. A vizsgatételről vitatkoznak, nehéz a vizsga. Művészettörténet, zenetörténet, tánc történet sorakozik az iskolai tantárgyak mellett. Az utolsó évesek már gimnazisták, van aki most érettségizik. A legfontosabb vizsgaszám: szólótánc valamelyik ismert balettből.

A Hattyúk tava...Ezt sóhajtja mindegyik lány. Ezt szeretné táncolni mindegyikük a vizsgán, de a szólószámot a tanárok állapítják meg.”

(„A jövő balettművészei között” 1954. április 16., 19. old.)

A hattyú álomszerepét végül Miklósy Margit (Odília) és Menyhárt Jacqueline (Odette) kapta meg, de a vizsgakonzert műsora mindenkinek igényes feladatokat, kihívásokat tartogatott, amiről a korabeli vizsgaelőadás szórólapja is tanúskodik (lásd 21. oldal).

Az „első fecskék kirepülését” Harangozó Gyula üdvözölte a *Táncművészetben* (1954. július, 211–212. o.):

#### AZ ELSŐ VÉGZŐSÖK AZ ÁLLAMI BALETT INTÉZETBEN

„A magyar balettművészet ismét nagyjelentőségű fejlődési állomásához érkezett. Most nyerték el művészi oklevelüket az Állami Balett Intézet első végzős növendékei.

Ezeknek a növendékeknek kiképzése alapos, széleskörű és igen magasfokú. Kezdvé a klasszikus balettlől a történelmi társastáncra át a néptáncig, a tánc történettől a zenei képzésig, a színészi mesterségtől az arckikészítésig minden tárgyat felölel, és ami nem utolsó sorban jelentős: a növendékek nagy sikerrel végeztek el középiskolai tanulmányaikat is. Régebben a balettnövendékek csak akkor végeztek középiskolát, ha szüleik anyagi helyzete megengedte, hogy magánúton tanulhassanak.

Ez a sokoldalúság és a mesterek fáradhatatlan, lelkes művészi munkája eredményezte azt, hogy a végzős növendékek együttesen értek el olyan magas átlagot, mint amelyet a vizsgák is mutattak, és nem az történt, hogy egy-egy tehetség „kiugrott”, évfolyamtársai pedig messze elmaradtak mögötte.

Természetesen nem kell azt gondolni, hogy eddig nem nevelődtek kitűnő táncosok, hiszen akkor a magyar balett nem tehetett volna szert hírnévre és nem szerezhette volna művészetének Európa szerte elismerést. Nádas Ferenc közel két évtizedes pedagógusi munkájával olyan táncosokat nevelt, akik közül többen világviszonylatban is megállnák a helyüket.

Az Állami Balett Intézet azonban más, magasabb színvonalú nevelést ad a növendékeknek, mint ahogyan azt az Operaház a maga keretei között valaha is megtehetette. Átgondolt, kidolgozott nevelési rendszer alapján, széles skálájú tantervvel, megfelelő létszámú tanerővel dolgozik, s minden eszköze, megvan hozzá, hogy a táncos-utánpótlás művészi és emberi színvonalának emelését biztosítani tudja.”

A szaklap következő számában már helyet kapott az első kritika is, melyben a növendékeket nyilván jól ismerő kritikus nemcsak szakmai-technikai tudásukról és művészi hatóerejükéről, de jellembeli érettségükéről is számot ad.

## BALETTVIZSGA AZ OPERAHÁZBAN

A szívig hatoló, felemelő élmények közé tartozik fiatal művészeink első bemutatkozásait látni. Amikor az iskola és élet határán tudásuk és tehetségük még nem bontakozott ki teljesen, még csupa ígéret. Mi lesz belőlük – ez most már mindenekelőtt az ifjú művészek tehetségétől, szorgalmától, akaratától függ s nem kis mértékben attól az új közösségtől is, amelybe belekerülnek.

Ilyen élmény volt az Állami Balett Intézet első végzős növendékeinek vizsgálóadása. A Balett Intézet létezése minőségi fejlődést jelent, új korszakot a magyar balettművészetben, annak ellenére, hogy operaházi balettkarunk eddig is kiváló balett-táncosokat produkált.

Az intézet és a rendszeres tanítás érdeme az operai balettvizsga magas színvonala, amely nemcsak egy-egy kiugró növendéknél mutatkozott, hanem – a képességekből adódó kis különbségekkel – általánosan. Ez az egyenletesség a fegyelmezett, gondos munka és az egyéni foglalkozás szép eredménye.

Az intézet tanári kara és igazgatója, Lőrinc György kiváló, úttörő munkát végzett az Állami Balett Intézet programjának, tananyagának kidolgozásával és a színvonalas szakmai és pedagógiai munka kialakításával.

A végzős osztály vezetője Nádasi Ferenc. Az ő nagy tudásának, tapasztalatának, lelkes nevelőmunkájának érdeme a megmutatkozott nagy eredmény. Igen szép munkát végeztek tanártársai: Bartos Irén, Mák Magda, Szalay Karola.

A vizsgálóadás összeállítása változatos, színvonalas, élményadó volt. 11 fiatal vizsgázott: 7 lány, 4 fiú. Életkoruk 15-18 év között. Mindegyik az egyéniségének legjobban megfelelő, adottságait legjobban kidomborító szerepben mutatkozott be.

A magas színvonal és a növendékek kiváló össz-munkájának egyik csillogóan szép bizonyítéka volt a Hattyúk tava második felvonásában a négy kishattyú tánca. Jó volt megismerni ennek eredeti, Lev Ivanov készítette koreográfiáját (amely Ponomarjov szovjet balettmester közvetítésével jutott hozzánk). A tánc pontos betanítása, szépségeinek kiemelése Mák Magda és a fiatal táncosok (Ángyási E., Boros E., Miklósi M. és Fischer E.) érdeme.

Megragadó bájjal táncolta Odette szerepét (II. felv.) Menyhárt Júlia.

Bájos, tartózkodó komolysága mögött belső tűz égett. Biztos technikájú, ügyes. Még csiszolnia kell járása, futása szépségén. Talán fáradtság okozta,

hogy a Diótörő hópehely-táncában már nem nyújtott ugyanilyen szépet. Könnyedsége hiányzott, ugrásai nehézkesek voltak. További komoly munkáján, kitartó szorgalmán múlik, hogy beteljesítse a vizsgán nyújtott ígéretet.

A herceget Szépvölgyi Imre táncolta. Tudjuk róla, hogy 1950-ben kezdett el táncolni. Nagy szorgalmának, akaraterejének köszönheti azt, hogy technikailag kitűnően megállta a helyét. Alakítása kifejezésben még bátortalan. Ha tovább is az eddigi kitartó szorgalommal fog dolgozni, kitűnő táncos lesz belőle. Különösen egyszerű magatartása tetszett. Nagyon szép volt Odette, a herceg és Rothbart jelenete ebben a felvonásban. Koren Tamás becsületesen, ügyesen oldotta meg Rothbart szerepét.

Nádasi Ferenc koreográfiájával került színre a Sylvia I. felvonása. Sylviát Szumrák Vera táncolta. Mozgása vérbeli táncosnőre vallott, de kifejezésben még sokat kell fejlődnie. Még nagyon fiatal. Temperamentum és izzó líraiság szunnyad egyéniségében.

Partnere (Amintas) Pethő László tehetséges, de szerepét (és a Bahcsiszeráji szökőkút Waclawját is) technikailag és kifejezésben egyaránt egyenlőtlenül oldotta meg. Tehetsége mellett ripacskodásra valló hajlamot, ügyessége mellett néha kapkodó bizonytalanságot mutatott. Tehetségének kibontakozása azon múlik, hogy le tudja-e győzni hibáit és elérni azt, hogy egyszerűbb, nyugodtabb, biztosabb legyen.

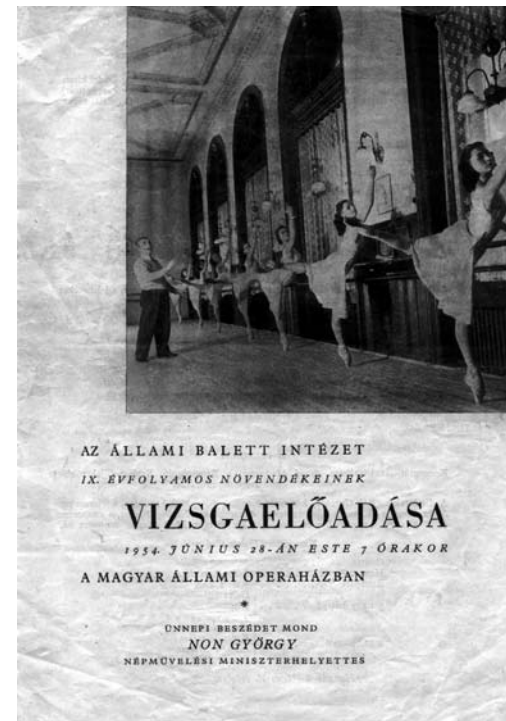
Ángyási Erzsébet Júliát alakította őszinte átéléssel, rendkívül kifejező mozgással. Érzékeny, törekeny egyénisége szépen bontakozott ki ebben a szerepben. Jól táncolta a Diótörő hópehelytáncának szőlőját is. (Rómeót megnyerően alakította Sipeki Levente, VI. évfolyamú növendék.)

Biztosan, finoman táncolta a Bahcsiszeráji szökőkút I. felvonásában Mária szerepét Boros Erzsébet.

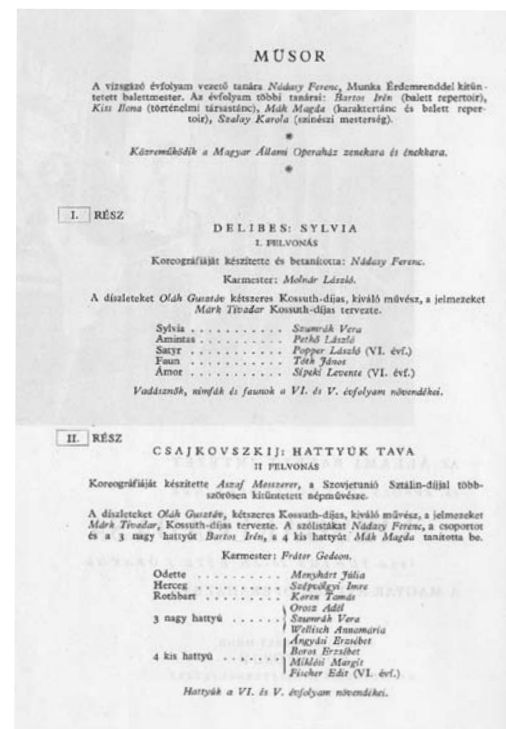
Bátran, tehetségesen, fejlett technikával alakította Odília szerepét Miklósi Margit. Ha művészi munkájában egyéniségének elmélyítésére törekszik, élvonalbeli táncosnővé fejlődhet.

Kissé felszínesen és bizonytalanul oldotta meg a Diótörő Mária hercegnőjének szerepét Wellisch Annamária. Tehetséges, de ez csak akkor fog érvényesülni, ha nagyon komolyan dolgozik tovább és az egyéniségében megnyilvánuló bizonyos felszínesség helyett elmélyültebb művészi munkára törekszik. (Partnere, Popper László nem végzős. Tehetségesen alakította szerepét.)

A vizsgálóadás egyik lelelkesítőbb produkciója



AZ ÁLLAMI BALETT INTÉZET  
IX. ÉVFOLYAMOS NÖVENDÉKEINEK  
**VIZSGAELŐADÁSA**  
1954. JÚNIUS 28. AN ESTE 7 ÓRAKOR  
A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZBAN  
\*  
ONNEPI BESZÉDET MOND  
**NON GYÖRGY**  
NÉPMŰVELÉSI MINISZTERHELYETTES



MŰSOR

A vizsgázó évfolyam vezető tanára Nádasi Ferenc, Munka Érdemrenddel kitüntetett balettmester. Az évfolyam többi tanárai: Bartos Irén (balett repertoár), Kiss Irén (történelmi társastánc), Mák Magda (szarkantársú és balett repertoár), Szalay Karola (művészeti mesterség).

\*  
Közreműködik a Magyar Állami Operaház zenekara és énekara.

I. RÉSZ

DELIBES: SYLVIA  
I. FELVONÁS  
Koreográfiáját készítette és betanította: Nádasi Ferenc.  
Karmester: Molnár László.

A díszleteket Oláh Gusztáv kétszeres Kossuth-díjas, kiváló művész, a jelmezeket Mák Tivadar Kossuth-díjas tervezte.

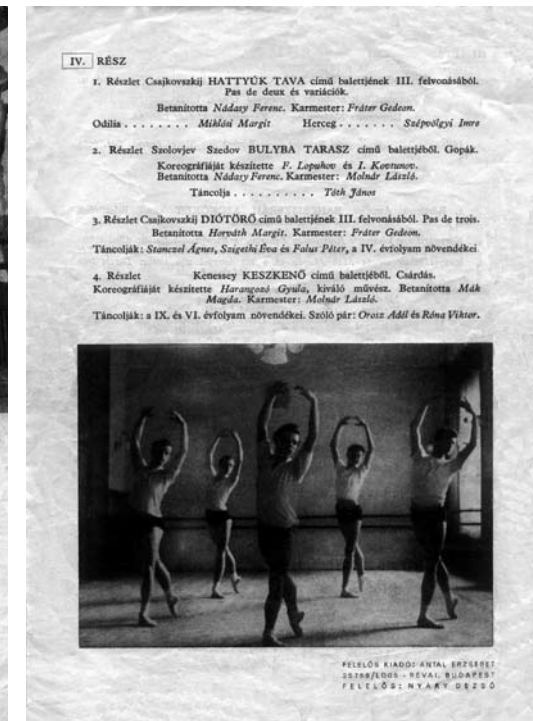
Sylvia ..... Szumrák Vera  
Amintas ..... Pethő László  
Sáry ..... Popper László (VI. évf.)  
Faun ..... Tóth János  
Ármos ..... Sipeki Levente (VI. évf.)  
Vadászok, nimfák és faunok a VI. és V. évfolyam növendékei.

II. RÉSZ

CSAJKOVSKIJ: HATTYUK TAVA  
II. FELVONÁS  
Koreográfiáját készítette Anzof Messzner, a Szovjetunió Szatlin-díjjal többszörösen kitüntetett népművész.

A díszleteket Oláh Gusztáv, kétszeres Kossuth-díjas, kiváló művész, a jelmezeket Mák Tivadar, Kossuth-díjas tervezte. A szőlőjátékot Nádasi Ferenc, a csoportot és a 3 nagy hattyút Bartos Irén, a 4 kis hattyút Mák Magda tanította be.  
Karmester: Fráter Géza.

Odette ..... Menyhárt Júlia  
Herceg ..... Szépvölgyi Imre  
Rothbart ..... Koren Tamás  
3 nagy hattyú ..... Orszád Ádám  
Szarvaskirály ..... Wellisch Annamária  
4 kis hattyú ..... Ángyási Erzsébet  
Miklósi Margit  
Fischer Ede (VI. évf.)  
Hattyúk a VI. és V. évfolyam növendékei.



IV. RÉSZ

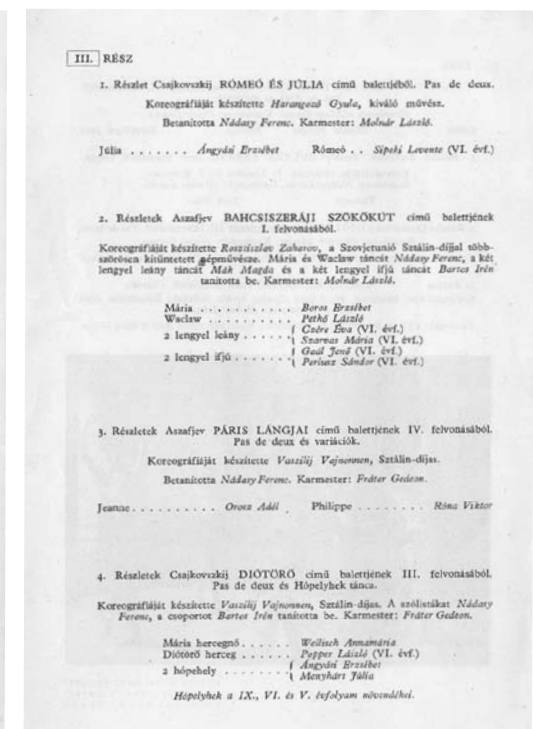
1. Részlet Csajkovszkij HATTYUK TAVA című balettből III. felvonásból. Pas de deux és variáció.  
Betanította Nádasi Ferenc. Karmester: Fráter Géza.  
Odília ..... Miklósi Margit Herceg ..... Szépvölgyi Imre

2. Részlet Szolovjev Szedov BULYBA TARASZ című balettből. Gopak.  
Koreográfiáját készítette F. Lopuhov és I. Kozminov.  
Betanította Nádasi Ferenc. Karmester: Molnár László.  
Táncolja ..... Tóth János

3. Részlet Csajkovszkij DIÓTÖRŐ című balettből III. felvonásból. Pas de trois.  
Betanította Haryóth Margit. Karmester: Fráter Géza.  
Táncolják: Stanzei Ágnes, Szejtősi Éva és Falus Péter, a IV. évfolyam növendékei

4. Részlet Kenessey KESZKÉNŐ című balettből. Csárdás.  
Koreográfiáját készítette Harangozó Gyula, kiváló művész. Betanította Mák Magda. Karmester: Molnár László.  
Táncolják: a IX. és VI. évfolyam növendékei. Szülő pár: Orszád Ádám és Réna Viktor.

FELELŐ KIADÓ: ANTAL ERZSÉBET  
3238/JUDAS - NEVÁL, BUDAPEST  
FELTŐLŐ: NYÁRY DEZSŐ



III. RÉSZ

1. Részlet Csajkovszkij ROMBÓ ÉS JULIA című balettből. Pas de deux.  
Koreográfiáját készítette Harangozó Gyula, kiváló művész.  
Betanította Nádasi Ferenc. Karmester: Molnár László.  
Júlia ..... Ángyási Erzsébet Rómeó .. Sipeki Levente (VI. évf.)

2. Részlet Asafjev BAHCSISZERÁJI SZÖKÖKÚT című balettből I. felvonásból.  
Koreográfiáját készítette Roszizalev Zuharov, a Szovjetunió Szatlin-díjjal többszörösen kitüntetett népművész. Mária és Waclaw táncát Nádasi Ferenc, a két lengyel leány táncát Mák Magda és a két lengyel fiú táncát Bartos Irén tanította be. Karmester: Molnár László.

Mária ..... Boros Erzsébet  
Waclaw ..... Pethő László  
2 lengyel leány ..... Csikvári Éva (VI. évf.)  
2 lengyel fiú ..... Szwarc Mária (VI. évf.)  
2 lengyel fiú ..... Gull János (VI. évf.)  
2 lengyel leány ..... Perintz Sándor (VI. évf.)

3. Részlet Asafjev PÁRIS LANGJAI című balettből IV. felvonásból. Pas de deux és variáció.  
Koreográfiáját készítette Vaszilij Vajnonen, Szatlin-díjas.  
Betanította Nádasi Ferenc. Karmester: Fráter Géza.  
Jeanne ..... Orszád Ádám Philippo ..... Réna Viktor

4. Részlet Csajkovszkij DIÓTÖRŐ című balettből III. felvonásból. Pas de deux és Hópehelytánc.  
Koreográfiáját készítette Vaszilij Vajnonen, Szatlin-díjas. A szőlőjátékot Nádasi Ferenc, a csoportot Bartos Irén tanította be. Karmester: Fráter Géza.

Mária hercegnő ..... Wellisch Annamária  
Diótörő herceg ..... Popper László (VI. évf.)  
2 hópehely ..... Ángyási Erzsébet  
1 Menyhárt Júlia  
Hópehelyek a IX., VI. és V. évfolyam növendékei.

A végzős évfolyam vizsgálóadásának műsorfüzete

Orosz Adél és Róna Viktor Jeanne-ja és Philippe-je volt a Párizs lángjai IV. felvonásában. Egészséges temperamentummal, egyszerű nyílt magatartással, jóízű vidámsággal, erőteljes, biztos technikával táncoltak. Igaz ugyan, hogy Orosz Adél az iskolában mutatott formáján alul maradt, s vigyázni kell, hogy temperamentuma sohase ragadja a közönséges, vulgáris ábrázolás felé; mindig egészséges vidámsága, őszintesége uralkodjék művészetén.. Róna Viktor kulturált, meggyőző erejű táncos. Tehetsége az intelligens művész tudatosságával párosul, megjelenése a színpadon megnyerő. Tehetsége és akarata, amelynek bizonyítékát adta, igen szép fejlődést ígér. Kedves elevenséggel táncolta Orosz és Róna a Keszkenő csárdását is. Nagyon tehetségesen, átütő erővel adta elő Szolovjev-Szedov Bulyba Tarasz című balettjéből a Gopak-ot Tóth János. Ugyanő kitűnően táncolta a Sylviá-ban

a Faun szerepét is. Rendkívül ruganyos, hajlékony, magával ragadó táncos. Nagy tehetsége komoly ígéret, s hogy kiteljesedik-e vagy megtörik, az igen sokban Tóth János emberi, jellembeli fejlődésén múlik. Tehetsége nagy ajándék, s most már elsősorban a saját felelőssége (új vezetője mellett), hogy hogyan gazdálkodik vele. Reméljük, hogy még sok szép és egyre szebb produkciókat látunk tőle. Az iskola elbocsátotta, az Operaház szerződtette a Balett Intézet első végzett fiatal művészeit. Sokat várunk tőlük! Elsősorban azt, hogy becsületes, törekvő munkával illeszkednek bele az operaházi balettkar már sok sikert elért művészközösségébe.

— o —

(*Táncművészet, 1954. augusztus, 254–257. o.*)



Az osztály és Raisza Sztjepanovna Sztrucskova orosz balettmesternő

Már a vizsgakoncert után, az intézet ötödik tanévének (1954/55) elején Lőrinc György így emlékezett vissza az eltelt majd' fél évtizedre:

„Mikor 1950-ben elindultunk, csupán egy balett-terem állt rendelkezésünkre, nem voltak kialakult módszereink, nem volt összeforrott tantestületünk.

- Ma már az intézet keretein belül általános és középiskola működik, szépen felszerelt tantermekkel, ebédlővel, szertárral, könyvtárral. Szépfekvésű, kényelmesen berendezett diákotthon áll a vidéki növendékek rendelkezésére. A táncitanítás alaposan kidolgozott munka- módszerekkel folyik a hat balett-teremben. Az intézet tanárai munkaközösségben dolgozzák ki a tananyagot, amit jegyzetekben fektetnek le. (...)

A fejlődés biztosítéka az a magasigényű és szigorú követelmény, amit önmagunkkal és növendékeinkkel szemben támasztunk. Az első évfolyamtól kezdve lelkiismeretes, fegyelmezett munkára neveljük növendékeinket és bizony elég nagy azoknak a száma, akiket az intézet vizsgabizottsága eltanácsol e pályáról. Feladatunk az, hogy táncművészeket adjunk a táncművészetnek és ezért nem lehetünk elnézőek a közepes teljesítményűekkel szemben. A vizsgák szigorúak - de tanárnak és növendéknek egyaránt érdemes az eredményekért keményen megdolgozni.”

(*„Ötéves az Állami Balett Intézet” Színház és Mozi, 1954. október 15., 24. old.*)

Az Állami Balett Intézet második végzős évfolyama három évvel később, 1957-ben hagyta el az iskolát, így mestereik már az „alapító osztályban” szerzett tapasztalatokkal felvértezve bocsáthatták őket útjukra. Róna Viktor és társai ekkor már három éve az Operaház „rendes”, diplomás tagjai...



Az osztály és Jurij Grigorjevics Kondratov orosz pedagógus

## AZ ELSŐ ÉVEK II. ...AZ ÁLLAMI BALETT INTÉZETBEN VÉGZETT FIATALOK OPERAI ÉLETÉBEN...

„Komoly munka áll mögöttünk. És hogy nem volt hiábavaló, bizonyítéka ennek, hogy tavaly, az első alkalommal vizsgázott növendégeinket kivétel nélkül szerződtette az Operaház” – mondta Lőrinc György egy fent már idézett cikkben.

1954 (és 1957) óta nem volt rá példa, hogy a Magyar Állami Operaház Balettegysége egy egész évfolyamot teljes létszámban szerződtetett volna tagjai közé. Talán ez természetes is volt az Állami Balett Intézet sokoldalú képzésében elsőként részesült osztályok esetében, hiszen az iskola megalapításának fő célja az volt, hogy akadémikus képzésben részesült táncosokkal növeljék a balettegysége létszámát az egész estét betöltő klasszikus és szovjet balettek előadásához.

Nádasi mester diplomás tanítványainak egyenes útja volt az ország első színházába, hiszen egyrészt kifogástalan szakmai tudásra tettek szert mestereik által, másrészt már növendékként állandó szereplői voltak – mintegy „bedolgozva” magukat az együttes munkájába – az Operaház repertoár-előadásainak. Ráadásul mindezt megelőzően (1950 előtt) többen az operai balettiskolában is tanultak.



Laczkó Ágota, Ángyási Erzsébet és Tóth János a Diótörő Pas de trois-jában



Laczkó Ágota és Tóth János



Tóth János kis Diótörőként



A „legkönnyebb” útja persze akkor is a fiúknak volt – balett-táncosból, főleg kiemelkedő tudásból, szinte mindig hiány van. Így esett meg Havas Ferencel – aki elkezdte tanulmányait a Balett Intézetben ezzel az első évfolyammal – , hogy 17 évesen, 1952-ben az Operaház tagja lett. Rögtön főszerepet kapott, a Keszkenő Józsiját, s 1953-ban – társai szerződését megelőzve – már magántáncos.

A másik „kiváltságos” fiatalember Róna Viktor volt, aki intézeti tanulmányai mellett folyamatosan táncolta többek között a Párizs lángjai Pierre szerepét, majd rögtön a vizsgakoncert után szólistaként kezdtek foglalkoztatni.

Itt még Havas Ferenc is az osztályba járt:  
elől: Róna Viktor, Koren Tamás, Havas Ferenc

Míg a szakma - a balettvezetés, koreográfusok, mesterek és a sajtó - ünnepélyes várakozással fogadta az 1954-ben végzett öt táncost és hét balerinát, addig a közvetlen kollégák körében általános volt a távolságtartás, az előítéletek vagy féltékenység táplálta bizalmatlanság, elutasítás. A fiatal csapatból mindenki habitusának megfelelően dolgozta fel ezt a nyilvánvalóan nehéz helyzetet, de az biztos, hogy mindannyian máig emlegetnek egy ehhez hasonló mondatot: Na..., itt vannak az „akadémisták”!

Fülöp Viktor e kérdésben így foglalt állást a *Színház és Mozi* 1954. évi számában (aug. 27., 22. old. – „Miért nem születnek új magyar balettek?”):

(...) „ebben az évben kerültek ki első alkalommal végzős növendékek az Állami Balett Intézetből. A sokoldalúan képzett fiatalokra nagy felelősség és szép feladat vár - a magyar balettművészet színvonalának további emelése.” (...)

Idővel a becsületesen és tehetséggel végzett munka hatására elültek az ellentétek az együttesben, az új tagokat befogadták, egyre inkább elismerték. Ezekről az időkről így emlékezik Róna Viktor, a már említett 1970-es beszédében:

„Természetesen az első diplomások élete nem volt „rózsás”. Idősebb kollégáink – akik sajnos nem részesülhettek abban a korszerű képzésben, amit az Állami Balett Intézettől mi kaptunk – fenntartásokkal fogadták művészi felkészültségünket, és pályánk kezdetén a legkisebb elkövetett hibáért orrunk alá dörzsölték, hogy: „Ezt tanították nektek az Akadémián?” – De az évek múltak s egyre több diplomás táncművész került ki az intézetből, a színházakban a diplomás táncművészek száma egyre inkább nőtt, sőt ma már az Operaház balett-karának nagyobb százalékát teszik ki. Ugyanakkor ma már a két korosztály között teljes a megbékélés. Idősebb kollégáink ma a legnagyobb drukkereink.”

A sajtó ezzel szemben az első pillanattól – azaz, az ÁBI-ban töltött utolsó évtől – kezdve külön figyelmet fordított a fiatalok életére, szakmai fejlődésükre, szerepeikre. Álljon itt egy válogatás a *Táncművészet* című szaklapban róluk megjelent kritikákból az 1956-os, jelentős változásokat eredményező évig bezárólag. (Pályafutásuk döntő részéről az utolsó fejezetben olvashatók kritikák.)

## TÁNCMŰVÉSZET 1955. március (138. o.)

Kritika - Jegyzetek a balettrepertoárról



Tóth János és Galambos Iván  
a Párizs lángjaiban

### Párizs lángjai

(...) „Gaspard gyermekei: Pierre (Tóth János) és Jacques (Forgách József b.n.) is szépen oldották meg feladatukat; jellegzetes színekkel járultak hozzá a felkelő nép ábrázolásához.” (...)

„a szólisták ugyancsak kitétek magukért. Lakatos Gabriella könnyedén, biztosan forgott, Eck Imre és Tóth János pontos össz munkával táncolt, Fülöp Viktor nagy lendülettel adta elő harcítáncát, s pontos és kifejező volt a coda is.

A II. felvonás a feudális urak világát mutatja be. Zene és koreográfia olyannak ábrázolja őket, amilyenek. Mindjárt a nyitó sarabande a finomkodó, élettelen, rizsporos hangulatot árasztja. Pontosan is adták elő, a hangulatot azonban ismét elrontotta egyesek felelőtlenége, akik – mint az elől közepén táncoló Róna Viktor is – alig tudták kuncogásukat visszafojtani. Nem ártana, ha ezek a fiatalok komolyabban vennék szakmájukat, ha lelkiismeretesebben dolgoznának. A tehetség egyedül még nem szolgál belépőjeggyül a főszerepekhez. Jobb lenne, ha azokról az idősebb szóló- és kartáncosokról vennének példát, akik estéről estére becsülettel szolgálják hivatásukat bármilyen szerepkörben.” (...)

Csizmadia György

## 1955. június (274–276. o.)

Kritika - Jegyzetek a balettrepertoárról

### Fiatalok főszerepekben

(...) „Róna Viktor, Nádas Ferenc mester másik tehetséges növendéke, a Diótörő hercegének szerepében mutatkozott be. Ez a klasszikus szerep megfelel jó alakjának, adottságainak. Az Állami Balett Intézet első végzett növendékei közé tartozik, akik kitűnő képzést kaptak. Róna Viktor táncolásán is elsősorban a kulturált iskola látszik meg. Forgásai, ugrásai (különösen cabriole-jai) precízek, s plaszticitás jellemzi táncolását. A pas de deux-ben forgatásai, emelései – ha a rutin, a fizikum erősödésének szükségességét nem tudták is mindig felejtetni – egészében megfelelőek voltak. Az egész előadáson végig egyenletes táncjeljesítményt nyújtott. Egyetlen, de súlyos „gixere” volt: partnernőjét, az igen jó alakítást nyújtó Ugray Klotildot a harmadik felvonás adagiojában egy nagy emeléskor – nem egészen a saját hibájából – a háta mögé ejtette, s csak a coda-részben talált vissza ismét szerepébe. A herceg alakjának megformálásában azonban nem elégedhetik meg a patetikus vonások hangsúlyozásával, sőt túlhangsúlyozásával. Melegebb, őszintébb, emberibb alak kialakítása érdekében a színészi munkával is sokat kell még foglalkoznia. Ebből a szempontból legjobban a barlang-jelenetet oldotta meg. Az átélés intenzitása, az emberábrázolóképeség fejlesztésére, a szerep mélyebb tanulmányozására azonban akkor is szükséges felhívni a figyelmét, ha a Diótörő herceg emberi fejlődése a darabon belül viszonylag nem is széles skálájú. Igaz, hogy ebben a szerepében még csak egyszer láthattuk.” (...)

Csizmadia György

**1955. július** (300.o.)

„Július 31-e és augusztus 14-e között Varsóban rendezik meg az V. Világ Ifjúsági Találkozót. A világ békéért küzdő fiataljainak e nagyszerű seregszemlén még szorosabbra fűzik majd baráti kapcsolataikat a földkerekség minden részéből érkező ifjak. Ezt a célt szolgálják a gazdag művészeti és sportversenyek is. Hazánk ifjúságát 290 tagú kulturális küldöttség képviseli, amelyben a művészeti ágakban leginkább kitűnt fiatalok kapnak helyet.) Külön megtiszteltetés számunkra, hogy a balettverseny zsűrijében részt vesz Nádasi Ferenc, a Magyar Állami Operaház Munka Érdemrenddel kitüntetett balettmestere.” (...)

**1955. július** (330. o.)

#### **Bihari nótája**

(...) „Pethő László humorra, karikírozásra való hajlamainak megfelel a táncmester figurája. Helyesen is indult el, amikor nem kívánta kopírozni a kitűnő Egresi Árpádot. Teljes siker azonban mégsem koronázhatta alakítását, mert bizonyos lépések nála groteszk hatást tesznek. Pipiskedő, gracióz udvari táncmester helyett inkább idegsokkos fiatalembert kaptunk, akiről nehéz elhinni, hogy tartósan megmaradhatna az udvar szolgálatában. Egy ilyen figura ugyanis nem lehetett alkalmas arra, hogy az idegen, a módit nem ismerő testőrököt ránevelje a kifinomult etiketre. Helyes lenne, ha az ő számára a koreográfus bizonyos mértékig megváltoztatná a lépéseket, s így a jó képességű fiatal táncos jobban kihozhatná e kabinetalakításban rejlő lehetőségeket.

A napernyős táncban is új szereplők mutatkoztak be: Izsóf Adrienne, Orosz Klára, Róna Viktor és Szépvölgyi Imre. Alakításukat, sajnos nem volt módomban megnézni, így a következő alkalommal foglalkozom majd velük.”

*Csizmadia György*

**1955. szeptember** (395. o.)

#### **A varsói Világifjúsági Találkozóról**

(...) „Róna Viktor és Havas Ferenc igen fejlődőképes táncosoknak bizonyultak. Róna technikailag pontosabb, Havas viszont a kifejezésben erősebb. Mindkettőjüknel még a kiforrottságot, a teljes érettséget hiányolhatjuk.” (...)

*Nádasi Ferenc*

**1955. október** (478. o.)

(...) „A Diótörő egyik előadásán Ugray Klotild és Róna Viktor, a két főszereplő harmadik felvonásbeli adagiójában ismét nem sikerült a vállraugrás, ami kínossá tette a szituációt. Gondolkodtam is azon, hogy talán tanácsolni kellene itt bizonyos könnyítést e táncosok – és a közönség – kímélésére. Második alkalommal viszont sikerültek az összes nehezebb emelések, s a Walkür hűvös közönsége is (ugyanis a Wagner-zenedráma helyett került színre a Diótörő!) elismeréssel fogadta a szép produkciót.” (...)

*Csizmadia György*

**1955. december** (572–573. o.)

#### **Új főszereplő a Párizs lángjaiban**

„Aszafjev-Vajnonen forradalmi témájú balettjének ez évadbeli első előadásán új főszereplő mutatkozott be. Philippe-et, a marseille-i forradalmár ifjút Róna Viktor alakította. Philippe a forradalmárok marseille-i csapatának vezetője. (...)

Már most kidomborította-e Róna Viktor Philippe alakjának ezt a jellegzetességét? Erre határozott igennel válaszolhatunk. Attól a pillanattól fogva, hogy a Párizsba vonuló felkelőkkel együtt feltűnik barátjával, Jerome-mal, megérezzük vezetésre hivatottságát. Tekintetét, mozdulatait, gesztusait áthatja az elhivatottságból eredő nemes pátoz. Szereti az egyszerű embereket, akikért harcol, így Gaspard apót és gyermekeit. Igaz, Jeanne-hoz fűződő kapcsolata nem egészen világos – ez különben magának a műnek is fogyatékosága –, bár alakításának van egy mozzanata, amikor érezteti, hogy Jeanne több számára, mint egy a forradalmárok közül. A toborzás-jelenetben ugyanis különös melegséggel választ számára fegyvert.

Őszintének érezzük gyűlöletét a kastély lakóival szemben, elszántságát, hogy megbosszulja a Gaspard apóval történetet, az első felvonás végjelenetében pedig elhithető erővel tudja ábrázolni a győzelem bizonyosságába vetett hitét. S az alaknak ezt a romantikusan patetikus vonását megőrzi Róna Philippe-je a harmadik felvonás izzó légkörében is. Legfeljebb arra kell itt rámutatni, hogy a marquis-val való vívása nem adja eléggé az élet-halálharc belső feszültségét, éppen a vívás formai gyengeségei miatt. De hát a vívótechnika elsajátításával adós még egész balettegyüttesünk.

Róna Viktor alakításának nemcsak a belső igazsága meggyőző: kitűnően oldotta meg a táncos feladatokat is. Legszebb teljesítményét a negyedik felvonás pas de deux-jében, ennek variációjában és codájában nyújtotta. (Ismeretes, hogy ezt előadta már a Balett Intézet záróvizsgáján is, és sikerrel szerepelt a VIT-en.) Táncművészetének biztos alapja a jó iskola; mozdulatai plasztikusak, precízek. Az egyes lépéseknek megvan a belső ökonómiája: az ugrások magassága, a tourok mennyisége nem megy a kidolgozottság rovására. Ezt figyelhettük meg például a pas de zephire-sorozatnál, a jeté emboité double tour en l'aire sorozatnál, a jeté entrelacénál. A könnyed, biztos technika következtében a kifejezés is végig megtartotta derűsen patetikus jellegét. A harmadik felvonásban, a marseille-iek táncában is a biztos forgás, a plasztikus kéz- és csuklótartás jellemezte.

Róna Viktor első fellépése Philippe szerepében igen sikeres alakítás. Erényeit minden eddiginél jobban kamatoztatta. Ezt annál inkább értékelni kell, mert ő is, mint annyian mások, egyetlen színpadi próbával állt ki a nagy feladat elé. Sikeréhez tehetségén és szorgalmán kívül Horváth Margit asszisztens betanító munkája is hozzájárult.”

*Csizmadia György*

**1956. május** (228–229. o.)

#### **Jegyzetek a balettrepertoárról**

(...) „A nagy meglepetés ezúttal Róna Viktor a Bihari nótája főszerepében. A Diótörő hercege, valamint a Párizs lángjai Philippe-je után problematikus volt számomra, hogy fiatal táncosunk a romantikus pátoz mellett képes lesz-e színesebb, realisabb, drámaibb erejű alakításra, amelyet Baltaváry igényel. Nos, ebben a szerepben történt bemutatkozása rácsodált a kételyekre. Fiatal életkora csak egy darabig zavart, csupán rövid ideig éreztem az ő Baltaváry Istvánját amolyan nemesi kisdíáknak. Az I. felvonás végére már drámai indulatokra képes férfivá nőtt. Első szólótáncra még nem ragadott meg: a balettlépések és néptánclemek még nem ötvözödtek benne harmonikus egésszé, a produkciót darabosnak és kevésbé magyarnak éreztem. Kardos szólója már egységesebbnek és jellegzetesebbnek tűnt, és játékosan kedves, mégis erőteljes duzzadó volt a magyar kettős férfítánc. A klasszikus pas de deux-ben bizonyította, hogy tud embert ábrázolni: Ilona iránti őszinte vonzalma, a felgyújtott férfiszenvedély meggyőző volt. Csak a leánnyal való szakítás utáni pillanatokban nem találtam elég drámaiságot: kissé könnyű szívvel és hirtelen távozott ez a Baltaváry Bécsbe. Túlzásoktól mentes, jó alakítást nyújtott a csók-duettben.

E jó „hangvétel” után kíváncsian vártuk a III. felvonás nagy szólóját. Baltaváry István alakja ebben a jelenetben válik egyértelművé, ekkor döbben rá végleg arra, hogy helye hazájában, Ilonája mellett van. A magáramaradottság fájdalma, a kiábrándultság keserve, az elnyomó udvarral szemben fellángoló nemzeti érzés drámai erővel hatotta át ezt a jelenetet. Érzelem és tánc most elválaszthatatlan egységben valósult meg Róna Viktor előadásában. Színészi és táncos szempontból egyaránt teljesen hibátlan volt az utolsó felvonásbeli teljesítménye. Most már az elnyomókkal szemben fellépő tudatos férfi; gyújtó hatású verbunkja szinte harcra hív. A két utolsó felvonás táncában a nemzeti jelleget hitelesnek éreztem, a technikai szempontból virtuózabb részeket pedig formásnak, hibátlanul megoldottnak. A Bihari nótája főszerepe elmélyítette Róna Viktor előadóművészetét, nagyhatású szereppel gazdagította repertoárját s a közönséget is magával ragadta.” (...)

(...) „Néhány kisebb szereplő teljesítményét említem még meg. Gaál Éva és Szépvölgyi Imre A hattyúk tava Nápolyi táncában mutatkozott be. Kifogástalan az összmunkájuk; Gaál Évának játékossága és temperamentuma, Szépvölgyi Imrének pedig kulturált mozgása vonta magára a figyelmet. Szépvölgyi Imre maszkja azonban nem volt elég szerencsés, a túl erősen festett szája cirkusz porondjára emlékeztet.” (...)

*Csizmadia György*



Róna Viktor a Diótörőben



Boros Erzsébet a Babatündérben

**1956. május** (232-235. o)

**A Balett Intézet növendékeinek bemutatója**

„Az 1949-ben megnyitott Állami Balett Intézet akkori legkisebb, elsőéves növendékei mutatkoztak be a Petőfi Színházban április 9-én, mint a nyolcadik osztály már majdnem kész táncosai – akik egy év múlva elhagyják az iskolát.” (...)

„Szépvölgyi Imre, az Operaház fiatal tagja, mint vendég szerepelt a bemutatón. A színészt táncolta (Párizs lángjai) s Waclaw pas de deux-jét és variációit (A bahcsiszeráji szökőkút). Precíz mozdulataival, szép elevációval különösen Waclawot táncolta kitűnően. Jó adottságai akkor fognak igazán kibontakozni, ha férfiasabbá, arca markánsabbá érik, és kifejező képessége is megerősödik.” (...)

*Ortutay Zsuzsa*

**1956. szeptember** (388. o.)

(...) „Csinády Dóra és Róna Viktor, Operaházunk balettművészei a csehszlovák Filharmónia rendezésében többhetes szlovákiai vendégszereplésen vettek részt. Szerepeltek többek között Pozsonyban, Komáromban, Kassán, Besztercebányán, Zsolnán és Eperjesen. (...)

## PÁLYAKÉPEK

### AZ ELSŐ ÉVFOLYAMBAN VÉGZETT MŰVÉSZEK

Könyvünk megírásához a lexikonok és tánc történettel foglalkozó könyvek, illetve a folyóiratok mellett a legnagyobb segítséget a művészekkel 1999–2000-ben készült interjúk jelentették. A beszélgetések során szándékosan nem befolyásoltuk riportalanyainkat abban, hogy mit tartottak fontosnak elmondani intézeti éveikről, pályájukról, életükről, így talán még jobban megfoghattuk egyéniségüket. Azt persze tudták, hogy mint első végzős évfolyamról készül róluk összeállítás. A korábban elhunyt művészeknél a személyes interjút a róluk szóló visszaemlékezések és egykori nyilatkozataik pótolják, az időközben eltávozottaknál pedig talán mi készíthettük az utolsó interjúkat. Miklósy Margitról még évfolyamtársai is úgy tudták, hogy meghalt, ám Gyarmati Zsófia nemcsak megtalálta őt, de személyesen fel is kereste angliai otthonban, ahol élt–valóban majdnem végzetes balesete után.

A riportokat minden művész saját – a Balettlexikonhoz hasonló – szócikke előzi meg, melyet az összes fellelhető forrás segítségével, a lehető legrészletesebben állítottunk össze. A táncról „legbeszédesebben” a fotók mesélnek, így nem maradhatnak el a régi előadásokat megőrkítő, legnevesebb fotóművészeink által készített felvételek sem.



Az osztály



# ÁNGYÁSI ERZSÉBET

(1936. november 16., Budapest)

Balettművész - A Magyar Állami Operaház tagja (I. quadrille): 1954–1989

Balettmester - Állami Balett Intézet

Óraadó tanár: 1972–1974, Balettmester: 1974–89

**Tanulmányai:** - 1945–46: Nádasi Ferenc magániskolája  
- 1946–50: az Operaház balettiskolája  
- 1950–54: ÁB I– Nádasi Ferenc növendéke

**Főbb szerepei:** Diótörő: Dada, Rózsakeringő szóló, Pas de trois (gyermekként)  
Giselle: Giselle barátnői, Giselle anyja  
A hattyúk tava: Négy kishattyú, Hat hattyú, A herceg anyja, Mazurka szóló, Spanyol tánc  
Raymonda-szvit: Magyar tánc szóló  
Chopiniana: Prelúd  
A bahcsiszeráji szökőkút: Két lengyel hölgy, Szolgálónők  
Gajane-szvit: Kardtánc-szóló (Aisa), Gajane barátnői  
Hamupipőke: Mostoha  
Laurencia: Lírai tánc-szóló  
Párizs lángjai: Baszk lány, Farandola-szóló, Auvergnei  
Tűzmadár (M. Béjart): Partizánok  
Babatündér (Cieplinski): Mickey egér  
Bolero (Cieplinski): Zöld lány  
Bihari nótája (Vashegyi): Najádok  
Coppélia: A harangöntő felesége, Barátnő  
Ludas Matyi: Komédiás lány  
Térzene: Jegyszedőnő  
Sylvia (Seregi): Öltöztetőnő  
Csongor és Tünde: Mirigy, Lidércek  
Látomások: Szóló  
Tavasziünnep (Eck): Ember  
Undine: Szóló  
Mario és a varázsló: Angioleri asszony  
Orfeusz: Szóló  
Tell Vilmos: Operabetéti szóló  
(Flemming Flindt: A lecke - szóló: a premier elmaradt 1968-ban)

**Balettmesteri tevékenység:** történelmi társastánc (IV.-V.-VI. évf.)  
színpadi játék, karaktertánc (VII.-VIII. évf.)  
tanít előkészítő-, néptánc-, és pedagógus tagozaton is balettet

Kiemelkedő növendékei között említi: Lócsei Jenő, Harangozó Gyula, László Péter, Ladányi Andrea, Sárközi Gyula, Végh Krisztina, Solymosi Tamás és Zoltán, Nagy Tamás, Kozmér Alexandra

**Díja:** Szocialista Kultúráért (1970)

## BESZÉLGETÉS ÁNGYÁSI ERZSÉBETTEL

1941-ben kezdtem balett-tanulmányaimat egy orosz balerinánál, Raisza Gefinovánál, aki Magyarországon nyitott egy magániskolát. Úgy kerültem hozzá, hogy a testvéremnek szüksége volt gyógytornára, és édesanyám engem is vitt mindig magával, hogy ne unatkozzak. Ültem az ölében és üvöltöttem. Mondták, hogy én is menjek táncolni, de én a szék lábába kapaszkodva ellenkeztem. Otthon viszont mindent előadtam.

Egyszer anyuék vettek egy nullás, szattyanbőr, pirosra festett spicc-cipőt, és felakasztották az iskolában a csillárra, mondván, hogy akire jó, annak ebben táncolnia kell. Persze a cipő az enyém volt. Az életbe táncoltatott lány című film jut erről az eszembe: a cipőre azonnal ráálltam, és soha többé nem lehetett rólam levenni. Rengeteget szerepeltem a balettiskola révén jótékonyági műsorokban, kultúrházakban. Sokféle stílust és karaktertáncot tanultam, és fiatalon hozzászoktam a színpadhoz. Tehetségesnek tartottak, a „kis Bordy Bellá”-nak neveztek. Szüleim is sokat segítettek: színházba, moziba és koncertekre vittek, lemezeket vettek, így megismertem az operákat és más klasszikus műveket.

Raisza Gefinova egy idő után azt mondta, ő már nekem újat tanítani nem tud, és ajánlotta édesanyámnak, hogy keressen egy olyan iskolát, ahol magasabb szinten folyik az oktatás. Hozzá kell fűznöm, hogy ez mégiscsak egy magániskola volt, ahol különféle korú és adottságú gyerekek tanultak együtt, és nem tudtak annyit foglalkozni külön egy-egy gyerekkel.

Anyu elvitt egy másik magániskolába, egy bizonyos Trojanoff nevű mesterhez, aki azonban nem foglalkozott ilyen kiskorú gyerekekkel, mint amilyen én voltam. Nagyon tehetségesnek talált, ezért javaslatára elmentünk Lieszkovszky Tibor és Kemény Melinda iskolájába, ahol kiscsoport is volt. Fel is vettek, így egy ideig oda jártam.

1945-ben felvételiztem az Opera balettiskolájába. Kis bugyiban mentünk a bizottság elé, nagyon sokan voltunk. Én borzasztó vézna alkatú, tág és laza kislány voltam. Ennek ellenére nem vettek fel. Anyu ebbe nem tudott belenyugodni. A főportás javaslatára (aki egyébként későbbi kolléganőm, Widinszky Mária apja volt) elmentünk Nádasi iskolájába, aki felvett, de 60 pengőt kellett fizetnünk havonta, ami abban az időben nem volt kevés, tekintettel a háborús évekre. Szüleim azonban látták elszántságomat és a tánc iránt érzett szeretetemet, így minden tőlük telhetőt megtettek annak érdekében, hogy én táncolhassak.

1946-ban felvettek az Opera balettiskolájába, ahol 1950-ig tanultam Nádasi mester növendékeként. A balett mellett tanultunk még akrobatikát és karaktertáncot.

1950-től átkerültem az ÁBI-ba, ahol továbbra is Nádasi mester tanított. Az akrobatika órákra néha bejött Nádasi Marcella is, és segített az órák lebonyolításában. Előfordult, hogy külön a lányoknak spicc órákat is tartott. Állítólag nagyon jó spicc-technikájú táncosnő volt.

Nádasi mester rávezetett minket arra, hogy milyen fontos a tudatos munka és az izmok helyes és gazdaságos működtetése. Sok gondot fordított arra is, hogy a kritikai érzékünket fejlessze. Az óráin általában fegyelmezett volt a társaság. Amire finnyás volt, hogy mindenki ott legyen időben. Utálta, ha valaki elkésett. Akkor nagyon kegyetlennek tartottuk, amikor egész órán ötödik pozícióban kellett állnunk büntetésből.

Nem emlékszem, hogy nagyon szigorú lett volna, de elvárta az embertől az okvetlen odafigyelést. Akire nagyon mérges volt – mint szegény Tóth Jancsira –, hozzávágta a botját, illetve egy alkalommal a székét. Nagyon jól forgott, és gyönyörű lágyan tudta megmutatni a kézmozdulatokat.

Már az iskolai évek alatt is sokat léptünk fel az Operaházban. Két forintot kaptunk egy előadásért, és ha kelléket kellett vinnünk, akkor még egyet. Reggel hatkor kellett kelnem, hogy beérjek az iskolába, és

gyakran éjfélkor értem haza. Az Aida előadás után például órákig súroltuk magunkról a festéket, de még otthon is fürödnöm kellett, olyan nehezen tudtuk magunkról lemosni.

Miután elvégeztük az iskolát, és bekerültünk az Operába, rögtön betettek minket minden darabba. Volt egy aranyos kis koreográfia, az volt a címe, hogy Babatündér, amiben én Mickey egér voltam. Különösen kedves balett ez számomra, nemcsak története miatt, hanem mert szinte valamennyi szereplő a mi évfolyamunkból került ki. Nagyon sajnálom, hogy ezt a koreográfiát ma már nem játsszák karácsonykor.



Pas de deux óra (balról jobbra):  
Ángyási Erzsébet, Róna Viktor, Menyhárt Jacqueline, Szépvölgyi Imre, Boros Erzsébet, Koren Tamás



Ángyási Erzsébet és Koren Tamás



Ángyási Erzsébet, Sipeki Levente és Orosz Adél a Chopinában



Ángyási Erzsébet  
a Chopinában



Ángyási Erzsébet Mirigyként a Csongor és Tündéből



Ángyási Erzsébet Baszk lány,  
a Párizs lángjaiból



Ángyási Erzsébet  
a Gajane Kardtánc szőlőjében



Ángyási Erzsébet a Hamupipőke Mostohájaként (középen) Bán Teodórával és Molnár Mártával

## BOROS ERZSÉBET

(1937. okt.23., Nagyvárad)

Balettművész - A Magyar Állami Operaház tagja: 1954–85

Címzetes magántáncosa: 1966–85

A balett-titkárság vezetője: 1979–85

Balettmeister - Állami Balett Intézet (1990-től: Magyar Táncművészeti Főiskola)

Évfolyamvezető balettmeister: 1986–

Főiskolai adjunktus: 1990–98

Főiskolai docens: 1998–2004

Főiskolai tanár: 2004–2007,

Professor Emerita: 2007–

**Tanulmányai:** - 1947–50: az Operaház balettiskolája  
- 1950–54: ÁBI – Nádas Ferenc növendéke  
- 1973–76: ÁBI Pedagógusképző

**Főbb szerepei:** Csipkerózsika: Miette tündér, Zaphír ékkő  
Diótörő: Két hópehely, Stahlbaumné  
Giselle: Myrtha, Bathilda, Két villi, Giselle barátnői  
A hattyúk tava: Pas de trois, Négy kishattyú, Hat hattyú,  
Négy menyasszony, Spanyol tánc, Lengyel tánc-, Magyar tánc szóló, Herceg anyja,  
Rajmonda-szvit: Magyar tánc szóló  
Petruska: Cigánylány  
A bahcsiszeráji szökőkút: Két barátnő, Második feleség, Krakowiak szóló,  
Gajane: Gajane barátnői  
Hamupipőke: Mostoha  
Párizs lángjai: Baszk-lány  
A rosszul őrzött lány: Barátnő  
Tűzmadár (Béjart): Partizánok  
Introductio et Allegro (Charrat): Szóló  
Babatündér: Beszélő baba  
Bihari nótája: Juno  
Coppélia: Lengyel lány, Pas de six  
A fából faragott királyfi (Harangozó): Hableányok  
Seherezádé: Három táncosnő  
Csongor és Tünde: Lidérc  
Daphnisz és Chloé: Kalóznő  
Don Juan: Hölgyek  
Undine: Szóló  
Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára (Eck): Női szóló  
Faust (Valpurgis-éj) (Seregi): pas de deux, két núbiai, pas de six (operabetét)  
Három a kislány (Harangozó): Operabetét szóló  
János Vitéz (Harangozó): Operabetét szóló  
Lysistraté: Operabetét szóló  
Orfeusz: Operabetét szóló  
Perzsa tánc (Hamala): Szóló

**Balettmeisteri tevékenység:** - 1986 – évfolyamvezető balettmeister (I.-VII. évfolyamig)

Kiemelkedő növendékei: Bokor Zsuzsanna, Kozmér Alexandra, Jeneses Andrea

**Tanít:** Történelmi társastáncot, külföldi növendékeket is  
MTF nyári kurzusain: balettet, repertoárt  
1998: Balett- és Történelmi társastánc metodikát tanít az MTF-en

**Vendégmester:** Japán – Nagoya (1990)  
Dánia – Arhus (1996)  
Próbavezetés a Magyar Állami Operaházban:  
A fából faragott királyfi (Seregi) – 1981

**Díjai:** Szocialista kultúráért – (1979)  
Harangozó Gyula-díj – (2004)  
Lőrinc György-díj (2009)



Boros Erzsébet



Boros Erzsébet és Róna Viktor

## BESZÉLGETÉS BOROS ERZSÉBETTEL

Nagyváradon születtem, és még a második osztályt is ott jártam a háború után. A balettet egyáltalán nem ismertem. Már Budapesten édesapámnak a Hajós utcában volt cipésműhelye, hozzá jártak az Operából Székely Mihály, Raskó Géza és Harangozó Gyula is. A fasori református iskolában tanultam, és egy délután berontottam az üzletbe, ahol éppen ott volt Harangozó. Ő rám nézett és megkérdezte apámtól: „A maga lánya? Jó formájú! – Nem tanult táncolni?” Ugyan – mint már említettem – nekem nem volt kapcsolatom a táncsal, de édesanyám nagyon szerette. Még Nagyváradon megígérték neki, hogy a lánya táncosnő lesz, és ennek igen megörült.

A felvételre így természetesen elmentem az Operába, ahol egy kis bugyiban népes bizottság előtt vizsgáltunk. Nem volt túl szigorú az egész: kis lépegetés, futás körben, lábemelés, de szinte mindenki tudta produkálni magát: Ángyási már akkor akrobatikázott például. Akit felvettek, azt leültették a nagyterem körpadjára, de engem Róza néni kikísért, ahol anyám szinte sírt...Még én vigasztaltam, hogy nem kell sírni, amikor Nádasi mester utánunk szólt. „Róza, miért küldte őt ki?”

Az Operában különböző korosztályok kerültek össze - emlékszem, hogy a „régiek”: Menyhárt, Róna, Koren, Laczkó röhögtek rajtunk a kis masninkban a Szumrák Verával – ráadásul én voltam egyedül, aki nulláról indult. Egy évig jártam Nádasi mester magániskolájába is – cipőért cserébe – és közben mindent ellestem az idősebbektől, amit csak lehetett. Az Opera épületében tanultuk a közismereti tárgyakat (egyszerre volt magyar és kémia óra...), aztán később magántanulók lettünk. Az operai élet csoda volt! Később is „abból éltünk”, amit akkor tanultunk. Sokat szerepeltünk, statisztáltunk balettekben és operákban – „tudom” az összes operát! – Harangozó és Nádasi is sokat használt bennünket.

Amikor az ÁBI megalakult, a szerződhető növendékeket már nem vitték az iskolába, ott körülbelül huszonketten kezdtünk. Sokan morzsolódtak le közben, szegény Laczkó Ágota például paralízist kapott és befejezte a táncot.

„Na most valami újat tanulunk” – mondta gúnyosan Nádasi mester, aki az Intézetben találkozott az új rendszerrel, és bántotta, hogy megmondták neki, „mit, hogyan”... Sértve volt, hogy alkalmazott lett, miután már sztárokat (Kováts Nóra, Rab István, Patócs Kató) nevelt! Közben ugyanazt tanultuk, csak a jété traversét entrelacé-nak a pirouetteket tournak hívtuk újonnan. Termeink voltak az Opera kávéházban és Nádasi stúdiója helyén (a későbbi Nádasi terem), az utolsó években pedig a balettórákat az Operában tartották.

Nádasinál volt „forgó-nap”, „spicc-nap” vagy akár „brisé-nap” is - ilyenkor mindent a központi gyakorlatnak rendelt alá! Semmi hátrányunk nem származott abból, hogy vegyes évfolyam voltunk. A mester egyszerre képes volt megmutatni a férfias dolgokat és a spiccet is - így mindenki meg tudta érezni a mozdulatok lényegét. Zseniális ember volt!

Az évfolyamot a jó hangulat jellemezte, nem furkálódtunk; kevés jómódú volt közöttünk (Róna Viktor mamája az Operettben sűgőként dolgozott, így ő gyerekkorától szerepelt; Pethő és Ángyási pedig Pesterzsbetről jártak be), de ők sem éreztették ezt velünk: Szumrák Vera is velünk ette a zsíros kenyeret.

Miközben az Operában már kinőttük a gyerekszerepeket, és nem volt annyi feladat, az utolsó években rendeztek nekünk is kiskoncerteket a Corvin téren.

Én a Diótörő II. felvonásának pas de deux-jét táncoltam, de emlékszem a Hattyú pas de trois szereposztására is: Pethő László, Ángyási Erzsébet, Wellisch Annamária.

A repertoár órákon - Mák Magda mesternő irányításával – az operai kartáncokat (pl.: hópehely-tánc) gyakoroltuk, és számonkérésként tételeket húztunk. Én például a Keszkenő egy cigánytánc-részletét. Színészi órán Szalay Karola mesternő ült a zongora alatt, mi lányok pedig feküdtünk a földön és Júlia ébredését, a levegővételt gyakoroltuk. A vizsgán Mária lantos jelenetét csináltam a Bahcsiszerájiból. Az utolsó évben már csak a koncerttel foglalkoztunk, és bár Nádasi mester nem beszélte meg velünk a feladatokat, mégis úgy osztotta ki őket, hogy tudjunk produkálni. Volt gyakorlata a szerepek kiosztásában, sőt az egyénekre való koreografálásban is - hiszen minden évben rendezett vizsgát az Operett Színházban magániskolájának növendékeivel. Orosz Adélék voltak a legügyesebbek, ők csinálták a „truvájokat” természetesen.

Az Operaházban bosszantott sok embert a diplománk, utáltak minket. („Mennyivel tudják jobban a pas de bourrée-t mint mi?”) Nagyon odafigyeltek a ranglétrára, sokkal jobban, mint ma, így Szumrák Verával először Vashegyi koreográfiájában az asztalon táncoltunk, a csárdás fináléjában. Csak Havast (akit egy év intézet után szerződtek) és Rónát (aki már gyerekként kiugrott) emelték ki, mi többiek sokat táncoltunk a karban. Ötvenhat után lett ránk szükség – meg lehetett oldani velünk is az életet.

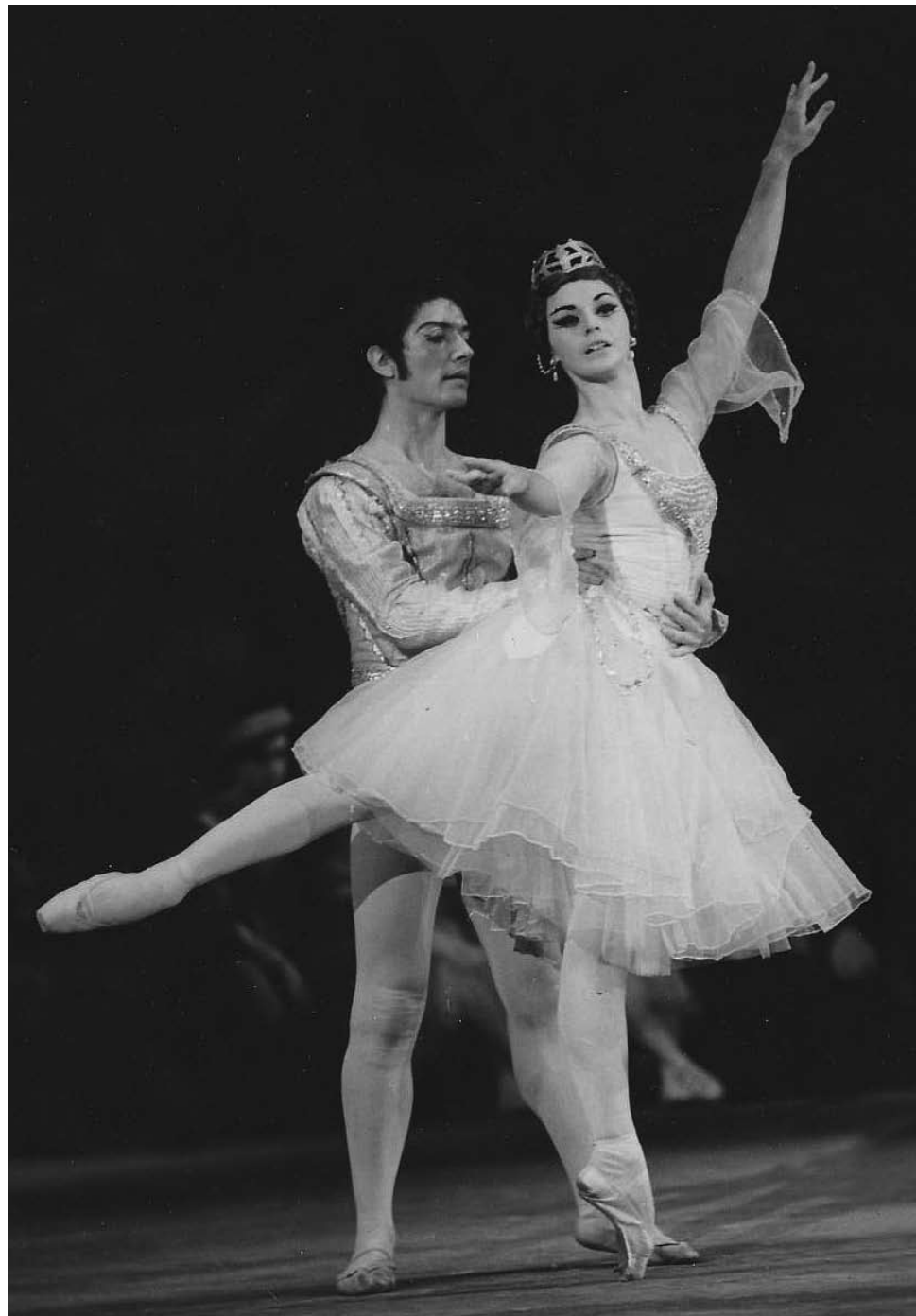
Kokóval (Menyhárt Jacqueline) voltam először Hópehely szóló, ezután mindannyian tudásunk szerint jutottunk előre. Harminckét év alatt sosem mentek be a szüleim, vagy nem kértem én sem semmit, és így is hetven kisebb-nagyobb szerepet táncoltam el. Egyik legnagyobb élményem Eck Imre Zenéje volt: Kun Zsuzsa és Orosz Adél mellett III. szereposztás voltam, és két próbával kellett beugranom. Hiba nélkül táncoltam el, és még a nehéz zenét is megtanultam. De Myrthát is beugrással táncoltam, ráadásul Liane Daydé mellett! Szerencsére hamar tanultam, szorgalmas voltam és jó fülem volt - így gyakran beugrottam, de mégsem jutottam máskor senki eszébe... A pályára gondolva a lelkiismeretem tiszta, és régen sem éreztem a sorsot igazságtalannak: biztos voltak nálam ügyesebbek, magasabbak, nyúlánkabak...



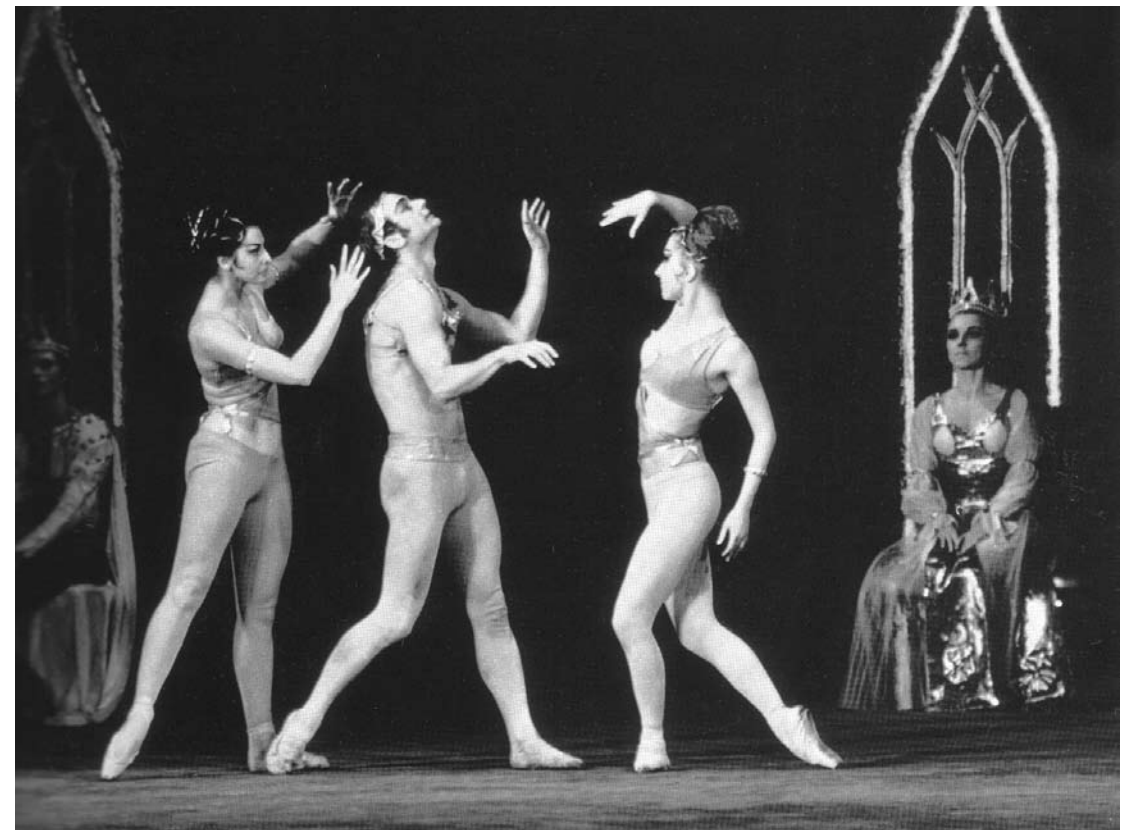
Boros Erzsébet a Giselle-ben (Két villi)



Boros Erzsébet és Koren Tamás növendékként



Boros Erzsébet és Markó Iván A hattyúk tava Pas de trois-jában



Boros Erzsébet, Geszler György és Kaszás Ildikó (a Komédiások),  
a háttérben Róna Viktor (Palemon) és Szumrák Vera (Beatrice) az Undine-ben

# KOREN TAMÁS

(1937. február 15., Kispest)

Balettművész - A Magyar Állami Operaház tagja: 1954–87, Címzetes magántáncosa: 1979–87  
Balettmester - A Magyar Állami Operaház gyakorlat- és próbavezető balettmestere: 1970–90  
Állami Balett Intézet (1990-től: A Magyar Táncművészeti Főiskola)  
Évfolyamvezető balettmester: 1983–  
Főiskolai adjunktus: 1993–96  
Főiskolai docens: 1996–2004  
Főiskolai tanár: 2004–2007  
Professor Emeritus: 2007–

**Tanulmányai:** - 1945–50: az Operaház balettkolája  
- 1950–54: ÁBI – Nádas Ferenc növendéke  
- 1959–62: ÁBI Pedagógusképző  
- 1974: tanulmányút Dániában  
- 1975: tanulmányút Leningrádban, Moszkvában balettmesterként  
- 1988: tanulmányút Leningrádban

**Főbb szerepei:** Csipkerózsika (P. Guszev): Carabosse, Óriás  
Diótörő: Egerkirály  
A hattyúk tava: Rothbart  
Gajane: Kuzakov, Szergej  
Tűzmadár (Fokin): Kascsej  
A rosszul őrzött lány: Jegyző  
Babatündér: Lord Plumpsterhire  
Bihari nótája: Schallentzer, az írnök  
Coppélia: Plakátragasztó  
A fából faragott királyfi (Harangozó): Az élet szelleme  
Furfangos diákok: Horváth, kollégium igazgató  
Rómeó és Júlia (Seregi): Verona hercege  
Csongor és Tünde: Kurrah  
Hamlet (opera): Hamlet apjának szelleme

## Balettmesteri tevékenység:

Magyar Állami Operaház: Spartacus, Sylvia, A cédrus (Seregi); A rosszul őrzött lány (F. Ashton), Bournonville szvit,  
Variációk négy táncosra (Dolin), Le Sacre du Printemps (Béjart), Küzdelem (Keveházi), Etűdök (Lander)

## Magyar Táncművészeti Főiskola: Végzős osztályok (és ismertebb növendékei):

1986: Müller Ervin, Kövessy Angéla, Venekei Marianna

1988: Nagyszentpéteri Miklós

1997: Lukács András, Kozmér Alexandra

Dózsa Imre osztályaiban asszisztens: 1990, 1994,

Próbavezetés az MTF-en: Entre dos Aguas, Könnyed fandangó (R.North), Ütőhangszerek hat férfira (V. Nebrada), C-dúr szimfónia (G. Balanchine), Koncertszámok

Oslo - Királyi Operaház: vendégtanár: 1989, 1990, 1991

**Díjai:** A szocialista kultúráért (1978)  
Kiváló munkáért (1987) – kétszeresen  
Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt (1997)  
Lőrinc György-díj (2004)

## BESZÉLGETÉS KOREN TAMÁSSAL

Sok kisfiúhoz hasonlóan édesanyám révén kerültem kapcsolatba a táncos pályával. Nagyon mozgékony gyermekként, mindenféle előtanulmányok nélkül, 1945 szeptemberében tettem sikeres felvételi vizsgát az Operaház balettkolájába. Az akkori válogatás persze még teljesen eltért a maitól. A felvételizők egy gyakorlaton vettek részt, melyet Nádas Ferenc mester tartott, és próbálták leutánozni a különféle mozdulatokat, gyakorlatsorokat.

Ezután öt éven keresztül, 1950-ig, az Állami Balett Intézet megnyitásáig tanultam a színház balettkolájában Nádas Ferenc növendékeként. A gyakorlatok reggel 9 órakor kezdődtek, és rendszerint próbák következtek egészen 2-ig, amikor is délután elméleti oktatásban vettünk részt.

Az új iskolában rögtön „VI. évfolyamosok” lettünk, hiszen mindannyian az operai képzést folytattuk tovább „az út túloldalán”. Napjainkhoz hasonlóan reggel 8-kor kezdtük a balettorákat, melyek után az egyéb szakmai órák következtek. Repertoár órán például Mák Magda és Eck Imre közvetítésével főként az operai műsoron levő táncokat sajátítottuk el. Természetesen délután itt is elméleti oktatás volt, majd esténként ugyanúgy részt vettünk a balett- vagy operaelőadásokon gyermekszereplőkként. Az Opera iskolájában javarészt már mindent megtanultunk, így amikor bekerültünk az ÁBI-ba, tulajdonképpen csak tudatosítani, tökéletesíteni kellett a technikánkat. Tizenhat-tizenhét évesen fejeztük be az iskolát, és folytattuk a munkánkat az Operaházban, mint diplomás táncművészek.

Az együttesben akkor Nádas Ferenc, Harangozó Gyula és Horváth Margit végezték a balettmesteri és próbavezetői teendőket, illetve adták át tudásukat az ifjú generációknak.

A fogadtatásunk vegyes volt az idősebb, tapasztaltabb művészek részéről: diplomásoknak, akadémistáknak csúfoltak bennünket, de tulajdonképpen elismerték szakmai tudásunkat.

Az első években valamennyi opera előadásban szerepeltünk statisztaként. Ezekben a fellépéseken sok rutinra és ismeretanyagra tettünk szert, és fokozódott a színpadszeretetünk is. Részt vettünk a balettkar munkáiban, majd karakterünknek megfelelően eltáncoltunk kisebb-nagyobb szerepeket illetve főszerepeket.

Alkatomnál fogva elsősorban karakterszerepeket táncoltam: testmagasságom – melyet az iskola utolsó éveiben értem el (16 évesen egy nyáron 15 centit nőttem) –, egy bizonyos szerepkörbe kategorizált engem. Első komolyabb szerepem 1957-ben a Coppélia Plakátragasztója volt; eltáncoltam a Diótörő Egerkirályát, A hattyúk tava Rothbartját, Fokin Tűzmadarában Kascsejt, a Csipkerózsikában Carabosse-t, Harangozó A fából faragott királyfiában egy érdekes szerepet, Az élet szellemét, és még számos karakterfigurát. Különleges feladatot jelentett számomra a Hamlet operában Hamlet apja szellemének pantomimikus megformálása.

Repertoáromból mégis hiányzik néhány igazán testhezálló szerep. Ilyen a Don Quijote is, mely esetében Vashegyi Ernő meg is ígérte, hogy megkoreografálja nekem ezt a szerepet, de sajnos később mégsem valósult meg. Hiányzik még a listáról a Bahcsiszeráji szökőkút Girej kánja, és A rosszul őrzött lány Simone anyója. Ez utóbbi figura különösen kedves volt nekem – egy vágy, amely nem valósult meg.

Az iskolai évek alatt a három fiú: Róna Viktor, Pethő László és jómagam szoros barátságot kötöttünk. Noha később útjaink elváltak, a kapcsolat azért megmaradt.

Mindvégig hűséges maradtam az Operaházhoz; 1963-ban elvégeztem a mesterképzőt is, így tehát semmi sem akadályozott meg abban, hogy ne csak mint táncos, de mint balettmester is dolgozhassak itt. 1970-től a szólistáknak tartottam gyakorlatot, majd 1972-től próbavezetőként is dolgozhattam. Én irányítottam a Lander Etűdök, a Bournonville-szvit, A rosszul őrzött lány, a férfi Pas de Quatre (Variációk négy táncosra – a szerk.), valamint néhány Seregi darab (Sylvia, Cédrus, Spartacus) próbáit.



1975-ben tanulmányúton vettem részt tavasszal Leningrádban és Moszkvában, ahol Messzerer és Varlamov mesterektől tanultam, ősszel pedig szintén az Operaház küldött Dániába, ahol a speciális Bournonville-stílust sajátíthattam el.

1983-tól az Operával párhuzamosan a Magyar Táncművészeti Főiskolán is dolgoztam balettmesterként, és bár 1987-ben mentem nyugdíjba, még három évig visszajártam az Operába gyakorlatot vezetni.

1986-ban kerültek ki első ízben a kezem alól végzős növendékek, (5 lány és 4 fiú) köztük olyan táncosok, mint a Harangozó-díjas Müller Ervin, Kövessy Angéla és Venekei Marianna. Ezután 1988-ban és 1997-ben volt saját kilencedikes osztályom, és asszisztensként 1990-ben és 1994-ben. Jelenleg a modern osztály balettóráit vezetem a Főiskolán (az interjú készültkor – a szerk.).

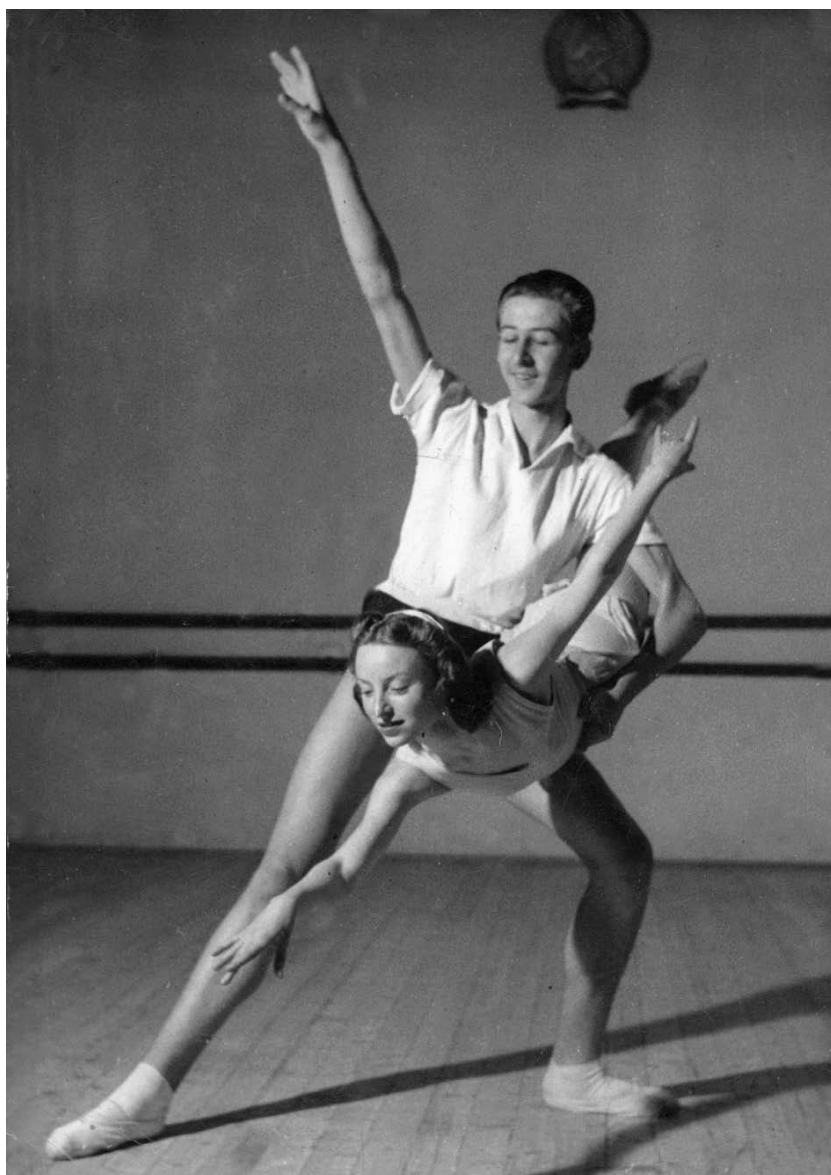
Pedagógusként arra törekszem, hogy növendékeim felszabadultan, feszélyezettség nélkül dolgozzanak. Emberként, kollégaként kezelem őket, miközben a legszigorúbb teljesítményt követelem meg tőlük. Tanítványaim ritkán hoznak ki a sodromból, de ha ez mégis megtörténik, mindannyian tudják, hogy nagy baj van.

A bonyolultabbnál bonyolultabb tánclépések rögzítéséhez – azt hiszem – különleges memóriám van. Erre már fiatalon, 1951-ben felfigyelhettem a Párizs lángjai című balett betanulásakor. Egyedül én tudtam egy bizonyos lépéssort az egyik napról a másikra megjegyezni, s ezt a tulajdonságomat máig sem vesztettem el. Akár ülve képes vagyok egy teljes darabot megtanulni – s ez történt a Maurice Béjart féle Le Sacre du Printemps és az Entre dos Aguas című Robert North darab esetében is.

Talán ezért sem jelent nehézséget a mai napig minden reggel bemennem a balett-terembe, ahol immár 55 éve élem életem egy részét.



Ángyási Erzsébet, Róna Viktor, Boros Erzsébet, Koren Tamás és Szumrák Vera



Ángyási Erzsébet és Koren Tamás



Koren Tamás az Óriás szerepében,  
a Csipkerózsikában



Róna Viktor és Koren Tamás

## MENYHÁRT JACQUELINE

(1937. október 25., Lens, Franciaország – 1999. április 7., Budapest)

Balettművész – A Magyar Állami Operaház tagja: 1954–85

Magántáncosa: 1962–85

Balettmester – Az Állami Balett Intézet (1990-tól: Magyar Táncművészeti Főiskola)

balettmestere: 1967-től, évfolyamvezető balettmester: 1977-től

Főiskolai docens: 1983–1986

Főiskolai tanár: 1986-tól

**Tanulmányai:** 1946-50: az Operaház balettiskolája  
1950–54: ÁBI – Nádas Ferenc növendéke  
1964: L.Lavrovskij és T. Nyikitina mesterkurzusa a Bolsoj Balettnél  
1961–64: ÁBI Pedagógusképző  
Továbbképzései pedagógusként: Palucca Schule – Drezda;  
Vaganova Intézet – Leningrád

**Főbb szerepei:** Csipkerózsika: Orgonatündér, Gyémánt  
Diótörő: Lujza – gyermekként, Két hópehely  
Giselle: Paraszt pas de deux, Giselle barátnői  
A hatyúk tava: Pas de trois, Odette (II. felv. az ÁBI 1960-ban megrendezett jubileumán)  
Négy menyasszony  
Pas de Quatre: Carlotta Grisi  
Chopiniana: Prelúd  
A rózsá lelke: Fiala lány  
Tűzmadár (Fokin): Királykisasszony  
A bahcsiszeráji szökőkút: Mária, Mária barátnői  
Gajane: Címszerep, Nune, Gajane barátnői  
Laurencia: Címszerep, Jacinta  
Párizs lángjai: Színész nő  
Rómeó és Júlia (Lavrovskij): Júlia  
A világ teremtése: Az ördög felesége  
C-dúr szimfónia: Szóló  
Etűdök: Balerina  
Szerenád (Balanchine): Szóló  
Babatündér: Japán baba, Spanyol baba  
Bihari nótája: Ilona, Gráciák  
Coppélia: Swanilda, Pas de six  
Furfangos diákok: Rózsika  
Seherezádé: Rabnők  
Spartacus: Flavia, Claudia  
Szerenád: Szóló  
Változatok egy gyermekdalra: Szóló  
Bányászballada: Főszerep (Kószén)  
Csongor és Tünde: Címszerep  
Daphnisz és Chloé: Címszerep  
Don Juan: Donna Anna  
Klasszikus szimfónia: Szóló  
A tenger lánya: Galateia  
Moszkovszkij keringő  
Faust – Valpurgis-éj (Vashegyi): Heléna (operabeté)

János Vitéz (Harangozó): Operabeté szóló

Orfeusz: Operabeté szóló

Pomádé király új ruhája: Kínai tánc

Traviata: Operabeté szóló

a Madách illetve Nemzeti Színházban (1983-89)

### Koreográfiai:

**Balettmesteri tevékenység:** 1977–1999: asszisztens majd évfolyamvezető balettmester  
Végzős évfolyamok (és ismertebb növendékei):  
1982: Volf Katalin, Szendrei Mariann (Volf Katalin 1982-ben a lausanne-i nemzetközi balettversenyen ezüstérmét nyert)  
1987: Végh Krisztina, Soós Erika, Marosi Edit, Bozsik Yvette  
1991: Balázs Beatrix, Juratsek Julianna, Kazinczy Eszter, Barna Mónika  
1996: Ottlik Márta Laura  
1971: Klasszikus szimfónia – asszisztens a Magyar Állami Operaházban  
1974–75 és 1996: Zürich – balettmetodikát oktat  
1981: demonstrációt vezet a Berliini Balettintézetben  
1987: Malmö State Theater: a Diótörő asszisztense  
1989: Nagoya International Ballet de Ochi-n tanít

### Díjai:

Liszt Ferenc-díj (1968)

Miniszteri dicséret (1975)

Érdemes művész (1979)

Kiváló munkáért (1983)

Magyar Táncművészek Szövetsége nívódíja – balettmesteri (1988)

Téryné Horváth Margit-díj (1992)

## MENYHÁRT JACQUELINE A BALETTMŰVÉSZETRŐL

(Muzsika, 1972. május, 48. old.)

Menyhárt Jacqueline a „rutinos” művészek közé tartozik. Jogosan, hiszen régen dolgozik a szakmában. A Balettintézet első végzős évfolyamának tagjaként 1954-ben kapott diplomát. Mestere Nádas Ferenc volt.

Menyhárt kimondottan intellektuális művésznő. Találkozásunkkor alig szól önmagáról, szerepeiről, inkább magáról a művészetről „vall”. Lángolva beszél a balett iránti odaadásról, arról a nagyfokú elhivatottságról, amely – sajnos – igen sok táncosból hiányzik.

– Feltétlenül szükséges lenne a magyar balettművészet további fejlődése, útkeresése mellett – illetve érdekében is – a fokozottabb hagyománytiszteltet mind az egyes művészek, mind a művek iránt. Nem volna szabad azt, ami jó, s a művészetet szolgálja, csupán nemtörődömségből, vagy esetleg daczból egy életre elveszítenünk.

Menyhárt Jacqueline testi felépítésénél fogva ugyan nem kifejezetten alkalmas a repertoárján található összes szerep eltáncolására, mégis, szinte mindig maradéktalanul képes megoldani feladatait. Művészetében inkább a líraiság dominál, de drámai ereje is gyakran megmutatkozik.

– Legjobban azokat a szerepeimet szeretem, melyekben a táncművészet színészi oldala kerül előtérbe, ahol a szerep belső logikája, pszichológiája vezet végig a darabon. Hiába táncol el valaki technikailag precízen egy szerepet, ha érzelmileg nem azonosul vele – habitusa bármennyire lenyűgöző is – a közönség „csupán” egy bravúrprodukciónak láthat.

A művésznő sokoldalúságát egymástól igen eltérő karakterű szerepekben bizonyíthatja, de a főszerepekhez ő is csak fokozatosan jutott el.

– Nagyszerű dolog főszerepet táncolni, de ha emellett egy táncos kisebb feladatokat is elvállal – amelyeknek értékét ugyancsak meg kell becsülni –, azzal ő maga, művésze soha nem lesz kevesebb. Arról nem is beszélve, hogy bőven akad közöttük a főszereppel felérő, nagy technikai tudást igénylő feladat. Ezek mind segítséget adnak egy technikai szint eléréséhez, mely azért szükséges feltétlenül, hogy a legbelsőbb, legmélyebb gondolatokat is a legnagyobb intenzitással tolmácsolhassa a művész. Ezért egyik legkedvesebb szerepem éppen a Laurencia testileg-lelkileg meggyötört Jacintája, holott a darab címszerepét is alakítottam már. Szerepek sokaságát táncoltam el, csak a legnagyszerűbbre, A hattyúk tavára nem került sor soha. Odette-Odília volt az álomom, de a sors keze sajnos mindig közbenyúlt.

Operai elfoglaltsága mellett történelmi társastáncot és színészi játékot is tanít az Állami Balettintézetben.

– A társastánc tanítása tulajdonképpen a művészi előkészítés igen fontos része. Ahhoz, hogy a gyerekek érdeklődését és szeretetét felkeltsük, tanítás közben olyan mozzanatokot kell kiragadni, melyek rámutatnak a balett népi- és társastánc-gyökereire. A színészi mesterség keretén belül eddig az operai repertoár részleteit tanítottuk be. Újabban kidolgoztunk egy olyan módszert, mely lehetőséget ad a növendéknek, hogy egy saját maga által elgondolt szituációban és koreográfiában önmaga alakítsa ki színészi játékát!

*Bokor Roland*

## TANÍTVÁNYOK VISSZAEMLEKEZÉSEI MENYHÁRT JACQUELINE-RÓL

### **VOLF KATALIN**

(Kossuth-díjas, Liszt-díjas, Erdemes Művész, a Magyar Nemzeti Balett első magántáncosa az Operaház Örökös Tagja, balettmester) 1982-ben végzett az Állami Balett Intézetben, majd a Moszkvai Balett Intézetben képezte magát tovább. 1983 óta tagja, 1985 óta magántáncosa a Magyar Állami Operaháznak. A klasszikus-romantikus, a XX. századi magyar és nemzetközi repertoár, és kortárs darabok szinte valamennyi főszerepét eltáncolta. 2000-től első magántáncos.)

„Nehéz nekem a Mesternőről beszélni, hiszen gyerekejjel az emberben sok minden nem tudatosul, más-képp látja a dolgokat. Akkoriban egyáltalán nem dolgoztam tudatosan, csak megcsináltam amit kértek. Talán mostanra jutottam el igazán odáig, hogy értékeljem, felfogjam, mi mindent kaptam tőle.

Mesternőként hihetetlenül türelmes és nyugodt volt. Nem emlékszem, hogy valaha is kihoztuk volna a sodrából, vagy felemelte volna a hangját, pedig nem volt könnyű dolga, hiszen össze voltunk vonva a fiúkkal, akik néha tényleg nagyon rosszak voltak. Sosem kellett a hangulatától tartanunk, mindig higgadt maradt. Az egész évfolyamunk szerette és tisztelte őt. Úgy bánt velünk, mint felnőtt táncosokkal és nem pedig kis növendékekkel. Nem kivételezett senkivel, így a szülők is szerették. Nagyon intelligens nő volt. Amit megtanult Nádasitól és amit megtapasztalt saját pályáján, egyaránt átadta nekünk.

Egyedül az utolsó évben vettük észre, hogy nincs valami rendben, de magánéletének gondjait próbálta a legdiszkrétebben elkülöníteni pedagógusi munkájától. Nagyon zárkózott természete volt, így sohasem tudtuk igazán, legfeljebb sejtettük, ha valami probléma bántotta.

Nagyszerű forgó volt. Tudat alatt talán ezért is volt számára fontos, hogy ezt a képességét a növendékeinek is átadja. Ha visszagondolok, valóban, az évfolyamban mindenki jól forgott. A jó és a kevésbé jó adottságú növendéket egyaránt megtanította mindenre: a tiszta, szabályos munkára.

Szemmel tartott azután is, hogy az Operába kerültem. Mindig megnézett az új szerepekben – mint utólag kiderült –, holott én nem szóltam, pedig mai fejjel tudom, hogy jólesett volna neki. Éreztem, hogy aggódik értem.

Nem volt kifejezetten szép balerina, de mégis oda kellett figyelni rá, talán azért, mert okosan, precízen dolgozott. A karmozdulatai különösen gyönyörűek voltak.

Az utóbbi években kisebb évfolyamokat kapott, de őket is ugyanolyan lelkiismeretes munkával tanította. Szerette őket, mert sok szeretetet kapott tőlük. Kapcsolatunk sosem volt igazán közvetlen, hiszen mégis csak a mesternőm volt, de ma már egyre közelebb érzem őt magamhoz, egyre többet gondolok rá. Furcsa, hogy nap mint nap találkoztam vele, tanított, és mégis, mint embert nem igazán ismertem. Érdekes, hogy ez a mi szakmánkra annyira jellemző.

A 15 éves osztálytalálkozónkon is ott volt még, ahol mi lányok már nem annyira, mint mesternőnkkel, inkább mint idősebb kollégánkkal beszélgettünk. Nagyon jó érzés volt.”

### **VÉGH KRISZTINA**

(Harangozó-díjas, Erdemes- és Kiváló Művész, a Magyar Nemzeti Balett első magántáncosa balettmester) 1987-ben végzett az Állami Balett Intézetben, azóta a Magyar Állami Operaház tagja. 1991-től magántáncos, a repertoár szinte valamennyi főszerepét eltáncolta a romantikus nagybalettektől a XX. századi klasszikusoktól át a kortárs darabokig. 2000-től első magántáncos.)

Sokat jelentett számomra az ő személye. Úgy tinédzser koromban, mint felnőtt, érett művészként. Mái is fülemben csengenek mondatai, amiket soha nem felejték el. Azt a teljes odaadású szeretetet, buzditást, szigort és munkafegyelmet, mondhatom, eddigi pályám során kevés embertől kaptam meg. Ő minden energiájával ránk figyelt, emberré nevelt, miközben a szakmát is tökéletes tudással adta át nekünk. Nagyon a lelkén viselte a sorsunkat, azt akarta, hogy a maximumot hozzuk ki magunkból. Lusta gyerek voltam, de a belőle sugárzó energiáktól kedvet és hitet kaptam. Sok munkával, a tánc szeretetével és egy belső maximalizmussal, azt hiszem, ma már mondhatom, odáig jutottam, ahová ő szerette volna. Lassan jutott el a tudatomig gyerekejjel, hogy nem érte, hanem magamért dolgozom, de ő soha nem adta fel a harcot. Véglegesen akkor jöttem rá, amikor 1987-ben bekerültem a színházba és két évig szinte semmit sem csináltam. Ezért döntöttem úgy, hogy Párizsban és Várnában teszem próbára magamat. Akkor, ezeken a versenyeken érett meg bennem igazán, hogy csak rajtam múlik, hogy mit és milyen szinten érek el! Szerettem a kitartást, ami benne volt; mindent elkövettem azért, hogy ne „vesszen el” egy ember sem a kezei közül. Jó és őszinte ember volt. Talán ez az őszinteség volt a legnagyobb erénye. Boldog vagyok, hogy tőle tanulhattam!

### **SZENDREI MARIANN**

(A Svéd Királyi Balett művésze. 1982-ben végzett az Állami Balett Intézetben, majd a következő tanévben Moszkvában volt tanulmányúton. 1983-ban a Magyar Állami Operaház tagja lett, ahol 1987-ben címzetes magántáncosnak nevezték ki. Jelentősebb szerepei: Coppélia, Pas de trois A hattyúk tavában, majd vendégként az Othello Desdemónája 1994-ben. 1987–89-ig Malmöben szólista, élete első főszerepe a Diótörő Hercegnője. A későbbiekben még számos szólót táncolt: Who cares? (kor.: G. Balanchine), Mozart: Requiem (kor.: Jan Paul Comelin). 1989-től a stockholmi Svéd Királyi Opera balettművésze. Repertoárján többek között a Bajadér Gamzattija, a Csapkerósika Florina hercegnője, a Don Quijote Mercédese és Driádkirálynője, Ashton Hamupipókéjából a Tavasz, az Apolló Polüümniája és a C-dúr szimfónia 1. és 4. tételének szólója szerepel.)

A Mesternő az V. évfolyamtól vette át az osztályunkat. Előtte Szilágyi Ludmilla tanított minket, akit szintén nagyon szerettünk. Kokót azelőtt csak a színpadon láttuk, nem tudtuk, hogy milyen pedagógus lehet. A mesterváltás minket is izgalommal töltött el, nem beszélve arról, hogy ekkor voltak össze minket a Katiék (Volf Katalin) évfolyamával.

A Mesternő eleinte nem sokat dicsért minket, csöndes volt. Felmérte a társaság képességét és tudását. Mi arra törekedtünk, hogy megfeleljünk a követelményeinek, mert éreztük, hogy jó mesternőnk lesz. Az első szülői után kiderült, hogy tulajdonképpen ő is elégedett velünk.

A gyakorlatokat egy-egy után már nem is mutatta, csak ült a széken és mondta. Mindenki tudta, miről van szó. A rudat pergette, szinte szünet nélkül jöttek a gyakorlatok. Mindig azt mondta: „Fordulj, állj be, és...” – ennyi volt, és máris következett a másik oldal. Nagyon fontos volt nála, hogy mindig befejezzük a gyakorlatokat. Ha nem sikerült valami, akkor is rendesen be kellett fejezni, és ez egy életre belénk rögződött. Fegyelemre nevelt minket.

Mindig többet várt tőlem, mint amit teljesítettem. Úgy érezte, hogy nem hozom ki magamból a maximumot. De mindenkinél arra törekedett, hogy a legtöbbet hozza ki belőle, még a rosszabb adottságúaknál is. Mindenkit biztatott, és úgy felhozta a leggyengébbeket is, hogy egy egységes évfolyamot teremtett.

Kitűnő forgó volt, és ezt át is tudta adni. Azt hiszem, általában mindent nagyon jól át tudott adni. Úgy tudta elmagyarázni a dolgokat, hogy rögtön megértettük, miről is van szó. Meg sem kellett mutatnia a mozdulatokat, elég volt, ha elmondta azokat.

Az órák után gyakran voltak forgóversenyek – annyira élveztük, hogy megy nekünk. Ha nagyon belejöttünk a forgásba, grand tour-okba, akkor előfordult, hogy az óra végéig forgás kombinációkat gyakoroltunk, és nem ugrottunk.

Sokszor hivatkozott Nádasi mesterre: arra, amit tőle tanult, és ahogy ő tanított. Kilencedik évfolyamban már nem próbált velem, csak a gyakorlatokon találkoztunk. Hiányzott. Macher Lajos volt a kísérőnk, nagyon jól kiegészítették egymást – sajnos azóta már egyikük sincs közöttünk.

Malmöben az első főszerepemre ő készítette fel, mert meghívták őt oda vendégnek. Akkor már másképp kezelt engem, úgy bánt velem, mint egy igazi művésznővel, és nem mint egy növendékkal. Úgy éreztem, hogy meg volt velem elégedve, és ez nagyszerű érzés volt.

Mindvégig szerencsés voltam a mestereimmel, és ő, aki ötödik évfolyamtól a kilencedikig tanított, olyan alapot adott nekem az egész életre, hogy a mai napig a fülemben hallok a hangját, amikor azt mondja: „Mariann, a könyököd lóg”. És azóta is lóg, de eszembe jut, hogy arra oda kell figyelni.

Csak szeretettel tudok gondolni rá.



Menyhárt Jacqueline (a Lány)  
és Keveházi Gábor (címszereplő)  
A rózsza lelkében



Menyhárt Jacqueline  
(Gyémánt) a Csipkerózsikában



Menyhárt Jacqueline a Spartacus Flaviáként



Menyhárt Jacqueline és Fülöp Zoltán a Klasszikus szimfóniában



Menyhárt Jacqueline a Pas de Quatre-ban Carlotta Grisiként



Menyhárt Jacqueline és Havas Ferenc a Spartacusban



Menyhárt Jacqueline (Carlotta Grisi), Pártay Lilla (Fanny Cerrito), Orosz Adél (Marie Taglioni) és Kékesi Mária (Lucille Grah) a „Pas de quatre”-ban

# MIKLÓSY MARGIT (MARGOT MIKLOSZY)

(1938. február 13. – Budapest)

Balettművész – A Magyar Állami Operaház tagja: 1954–57

A Grand Ballet du Marquis de Cuevas (Párizs) tagja: 1957–62

A Het Nationale Ballet (Amszterdam) tagja, szólistája: 1962–63

Vendégművész az USA-ban, Párizsban: 1963

A London Festival Ballet (ma: English National Ballet) tagja:

- Vendégművész (Guest artist): 1963–64

- Fialat szólista (Junior principal): 1964–69

- Vezető szólista (Principal dancer) 1969–77

**Tanulmányai:** 1947–50: az Operaház balettiskolája

1950–54: ÁBI – Nádas Ferenc növendéke

**Főbb szerepei:**

**A G.B. du M. de Cuevas-nál:**

Diótörő: Lujza – gyermekként

A hattyúk tava: III. felvonás pas de deux

Chopiniana: Keringő

Pas de quatre: Carlotta Grisi

Le Beau Danube (Massine): Menyasszony

Pas de trois (Balanchine)

Noir et Blanc (Lifar): Szóló

Designs with Strings and Triptych

**A Het N. Ballet-nál:**

Don Quijote Pas de deux

C-dúr szimfónia: III. tétel szóló

Symphony for Fun: II. tétel szóló

Szerenád: Szóló

Idylle: Fehér ló

**Párizsban (1963):**

**A LFB-nél:**

Hamupipőke (Orlikovsky): Címszerep, Jótündér

Csipkerózsika (Ben Stevenson):

Címszerep, Florina hercegnő, II. tündér

Diótörő (Jack Carter): Hóhercegnő, Cukorsüveg tündér

Diótörő (Roland Hydn): Stahlbaumné

Giselle (Mary Skeaping): Címszerep

A hattyúk tava: Odília, Pas de trois

Le Beau Danube (Massine): Menyasszony

Petruska: Balerina

Etűdök (Lander): Balerina

Az alvajáró: Kokett

Coppélia (Jack Carter): Swanilda

Szerenád: Szóló

Noir et Blanc (S. Lifar): Pas de trois

Graduation Ball: Szóló

Beatrix: Júlia

Bourrée Fantasque (Balanchine): III. tétel

Valpurgis éj: Nimfa

**Egyéni vendégszereplései:**

- A LFB-nél töltött időszak alatt: Svédország, Dánia, USA

## LÁTOGATÁS MIKLÓSY MARGITNÁL

*Miklós Margitot 1988. augusztusában tragikus baleset érte: sietett valahová, a lépcsőn lefelé rohanva megbotlott a macskájában és legurult. A fejét nagyon súlyosan megsebesítette, hat hónapig kómában feküdt. Az orvosok már-már le is mondtak róla, de végül túljutott az életveszélyen és állapota javulni kezdett. Teljesen egészséges azonban már sohasem lehet. Súlyos mozgáskorlátozottságban, tolókszékben él a mozgáskorlátozottak kórházában (Putney Hospital for Neuro Disability, West Hill, Putney, London), ahol a Royal Ballet Benevolent Fund (feladata, hogy segítsen bármilyen egykori táncoson, aki hivatásos együttesben táncolt.) gondozza. Az alapítvány titkára, Miklós Margit jóbarátja, Peter Wilson rendszeresen látogatja. Ő segített nekem is abban, hogy meglátogassam és megismerhessem azt a magyar balerínát, akit a londoni közönség imádott, de akit a magyar szakma szinte nem is ismer.*

*Mindennapjai a gyönyörű parkkal ellátott kórházban telnek el, ahol szabadidejében gyakran fest. Büszke képeire, melyekből kiállítás is rendeztek a kórház területén. A London Fesztivál Balett (ma: English National Ballet) nem feledkezett meg róla, minden fontosabb eseményre meghívja. Szeretettel várják őt az együttes fennállásának ötvenedik évfordulója alkalmából 2000 őszén tartandó ünnepi rendezvényre. Miklós Margit azonban nehezen mozdul ki megszokott környezetéből.*

*Türelemmel és nyugalommal beszélt életéről, múltjáról. Szavait nem mindig lehetett tisztán megérteni, de meglepő, hogy sem az angol, sem a francia, sem a magyar nyelvet nem felejtette el. Életének kisebb részleteire, pontos dátumokra nem mindig emlékezett, ezért kénytelenek vagyunk elfogadni a lexikonokban találtakat.*

*Szeméből még most is hihetetlen erő sugárzik. Párizsi lakását nem adja el, bízva abban, hogy egyszer majd visszatér az imádott helyre.*

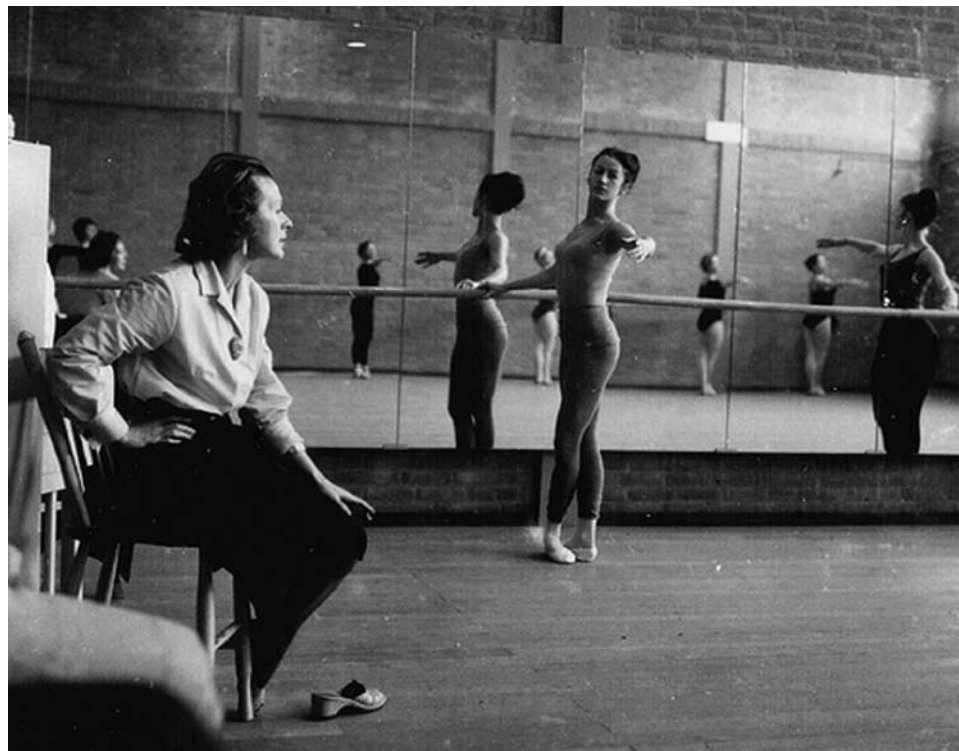
(Gy.Zs.)

1954-ben bekerültem az Operaház balettkarába, de 1956-ban elhagytam az országot egykori évfolyamtársammal, későbbi férjemmel, Szépvölgyi (később Várady) Imrével.

A menekülés borzasztó élményeket hagyott bennem: emlékszem, többen voltunk, és menekülés közben nem egy embert löttek le mellettem az orosz katonák. Akár engem is eltalálhattak volna. Máskor pedig nyakig erő vízben menekültünk, hajszálon múlt, hogy bele nem fulladtunk a vízbe. Ehhez mindössze tizennyolc éves voltam. A keserű élmények elég mély nyomot hagytak bennem, de sikerült kijutnunk az országból.

Első munkahelyünk Párizsban a Grand Ballet du Marquis de Cuevas volt, ahol már szólókat is táncoltunk. Majd a Párizsi Opera balettegyüttesének lettünk tagjai, szólistái. (Erről az időszakról sajnós nem állt módunkban hiteles információkat szerezni.) Párizsban házasodtunk össze, az útlevelém is francia. Nagyon szeretem azt a várost: a belvárosban vettem egy lakást, ami még mindig megvan. Körülbelül öt évet élhettünk ott, majd a London Festival Ballet meghívására Londonba költöztünk. Számos szólószeretett táncoltam el ott is, a közönség nagyon szeretett. Elsősorban a karakteresebb, virtuózabb szerepek álltak hozzám közel. Különösen kedveltem a Coppélia főszerepét. Technikámban a „balanszálás” és a forgások számítottak az erősségeim közé. Azt hiszem, a magyar iskola kellőképpen felkészített arra, hogy külföldön is megálljam a helyem.

Édesanyám többször meglátogatott itt kinn, látott is engem fellépni. Varrónő volt, kosztümöket varrt. Egyszer én is voltam Budapesten még Szépvölgyi Imrével. Akkor édesapám már nem élt. Ma már nincs sok rokonom. Unokatestvéreim élnek még, de nem igazán tartom velük a kapcsolatot.



Natalia Orlovskaya és Miklósy Margit (1961)



Miklósy Margit pályájának képei az otthon falán



Natalia Orlovskaya javítja Miklósy Margitot (1961)



Miklósy Margit 2000-ben az otthonban



Miklósy Margit és Peter Wilson



## OROSZ ADÉL

(1938. március 17., Budapest)\*

Balettművész - A Magyar Állami Operaház tagja: 1954–82

Magántáncosnője: 1957–82

Örökös tagja: 1990-től, Mesterművész :2003-tól

Balettgazgató - Magyar Állami Operaház: 1983–84 (megbízott) 1984–88

Balettmester - A Magyar Állami Operaház próbavezető balettmestere: 1982–88

Az Állami Balett Intézet előkészítő tagozatán: 1988–89

**Tanulmányai:** 1949–50: az Operaház balettiskolája  
1950–54: ÁBI - Nádas Ferenc növendéke  
1959 (3 hónap): tanulmányút a Kirov Színháznál  
Dugyinszkaja, Puskin és Baltacsejeva mestereknél.

**Főbb szerepei:** Csipkerózsika: Auróra  
Diótörő: Mária hercegnő, Baba  
Giselle: Címszerep, Paraszt pas de deux, Giselle barátnői  
A hattyúk tava: Odette-Odília, Pas de trois  
Pas de Quatre: Marie Taglioni  
Raymonda-szvit: Címszerep  
Chopiniana: Mazurka, Cisz-moll keringő  
A rózsá lelke: A fiatal lány  
A bahcsiszériji szökőkút: Mária, Zaréma, Mária barátnői, Táncosnő  
Gajane: Nune, Pas de deux  
Laurencia: Címszerep  
Párizs lángjai: Jeanne  
Rómeó és Júlia (Lavrovskij): Júlia  
Apolló (Balanchine): Kalliopé  
C-dúr szimfónia (Balanchine): III. tétele szóló  
Etűdök: Balerina  
A rosszul őrzött lány (Ashton): Lise  
A világ teremtése: Az ördög felesége  
Babatündér (Cieplinski): Tiroli baba  
Bihari nótája (Vashegyi): Minerva, Gráciák  
Coppélia: Swanilda  
A fából faragott királyfi (Harangozó): Királykisasszony, Hableányok  
Francia saláta (Harangozó): Rosetta  
Ludas Matyi: Eszti  
Térzene: Fiatal lány  
A fából faragott királyfi (Seregi): Királykisasszony  
Spartacus (Seregi): Flavia  
Sylvia (Seregi): Címszerep  
Szerenád (Seregi): Szóló  
Daphnisz és Chloé (Eck): Címszerep  
Faust szimfónia (Eck, Pécsi Balett m.v.): Főszerep

Felszállott a páva (Eck, Pécsi Balett m.v.): Szóló

Undine: Címszerep

Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára (Eck): Női szóló

IX. szimfónia (Eck): Szóló

Áldozat: Kiválasztott

Kitörések: Szóló

Kötelékek: Szóló

Mario és a varázsló: A leány

Táncszvit (Barkóczy): Szóló

A tenger lánya: Galateia

Don Quijote pas de deux

Keszkenő: Pas de deux

Moszkovszkij-keringő: Kettős

Pentaerophonia (Eck): Kettős

Spartacus pas de deux (Anyiszimova)

Szerelmi álmok (Hamala): Kettős

Orfeusz: Operabetéti szóló

Víg özvegy (Eck): Operabetéti szóló

**Filmek:** Az életbe táncoltatott lány: címszerep; Cannes-i Filmfesztivál díja a legjobb technikai megoldásokért (1964, r: Banovich Tamás)  
A rosszul őrzött lány, Térzene, A fából faragott királyfi (Seregi)  
Coppélia (1974)

**Portréfilmek:** Róna Viktorral közösen – Magyarországon, Berlinben, Dániában  
Balettcipő – TV sorozat, Havas Ferenc portré

**Balettmesteri tevékenység:** 1982: XXII. kerületi Művelődési Központ balettiskolája  
próbavezető balettmester a Magyar Állami Operaházban:  
Diótörő, Kubai-est, Szőnyi Nóra, Szabadi Edit magántáncosnókkal  
Magyar Táncművészet Főiskola - előkészítő tagozat

**Vendégszereplései:** Kína, Korea, Vietnam, Nizza (Picasso 80. születésnapján), Koppenhága, Berlin (négy-szer), Kuba (hétszer), Bukarest, Párizs: Grand Ballet Classique de France, London (a BBC-nél többször), Szíria, Libanon, Leningrád (Szentpétervár), Moszkva, Monte Carlo, Skócia, Svédország

**Díjai:** Világifjúsági Találkozó: I. díj Sipeki Leventével (1957)  
Liszt Ferenc-díj (1961)  
Vietnami munka érdemrend (1961)  
Kossuth-díj (1965)  
Fehér Rózsa lovagrend - Finnország (1968)  
A Szocialista Kultúráért (1971)  
Érdemes művész (1972)  
Kiváló művész (1976)  
SZOT-díj (1978)  
Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (1998)  
Örökös tagság (1999)  
Lima (Peru) Díszpolgára

\*Rudolf Nureyevvel egy napon született.

A családban senkinek eszébe sem jutott, hogy belőlem balerina legyen. Édesanyámnak egyáltalán nem volt tehetsége a tánchoz. Édesapám jó alkatú ember volt, de hallani sem akart arról, hogy balettet tanuljak, hiszen abban az időben a táncosnőknek rossz hírük volt.

Úgy kerültem mégis kapcsolatba a tánccal, hogy Kőbányán, ahol laktunk, ott lakott az Operaház egykori táncosnője Józsa Rózsa is. Egy kis barátóm tanult balettozni, és a játszótéren én mindig leutánoztam a mozdulatait. Itt figyelte fel rám Józsa Rózsa, aki látva ügyes mozgásomat megszólított, és megkérdezte a címünket. Felment édesanyámhoz, elmondta neki, hogy most lesz felvételi az Operaház balettiskolájába, és ha beleegyeznének a szüleim, ő beprotezsálna engem, hiszen ismerte Nádasit. Édesanyám ebbe bele is egyezett, édesapám azonban nem.

Végül is elmentem a felvételire 1949-ben. A felvételin volt orvosi vizsgálat, megnézték a gyerekek alkatát és ritmusra kellett járni. El voltam keseredve, biztos voltam benne, hogy nem fognak felvenni. Sokáig kellett várni az eredményre, majd körülbelül 5 emberrel együtt végül engem is visszajelöltök. A felvételi sikerült. Ettől fogva együtt gyakoroltunk a felnőtt művészekkel. Külön nem foglalkoztak velünk, próbáltuk lelesni a mozdulataikat. Ez így zajlott egy éven keresztül, majd 1950-ben az évfolyamunk átkerült az ÁBI-ba. Ettől fogva az életünket a Balettintézetben illetve az Operában töltöttük. Az egész napunk be volt osztva reggel nyolctól este hatig, vagy ha előadás volt, akár este tizenegyig. Statisztáltunk szinte minden operában, jóban voltunk az énekesekkel is.

Nagyon szerettem az iskolát, a tanárainkat és az egész rendszert, amiben éltem. Tanáraink élvezetesen tanítottak, segítőkészek és megértők voltak. Szakmai tanárainkat egyenesen imádtuk: Roboz Ágnesnek már nagy hasa volt, amikor még mindig tanított, és aktívan mutatta a lépéseket. Kiss Ilona tanította a történelmi társastáncot, ő egy nagyon elegáns, finom öltözködésű nő volt. Ez mind hatással volt ránk, és önkéntelenül is példaképeinknek tekintettük őket. Nádas mester nemzetközileg is ismert, nagyszerű művész volt. Szeretettel és jóindulattal oktatott. Később én is ezt próbáltam követni, amikor tanítottam, mert úgy gondolom, hogy szeretettel sokkal több mindent lehet elérni, mint kemény szigorúsággal, ami esetleg görcsössé teheti az embert.

A forgásomon például úgy próbált segíteni, hogy versenyt rendezett. A legjobb forgó a Koko (Menyhárt Jacqueline) volt, utána következett Laczkó Ágota, majd Miklósy Margit. Nekem jó volt az ugrásom, tág voltam, jól emeltem a lábam, és ezekhez képest a forgásom gyengébb volt. A mester pedig a fejébe vette, hogy ő ezen javítani fog. Föllocsolt a padlón egy kis négyszöget, és ezen belül kellett leforogni 32 rond de jambe fouettét. Aki kilépett belőle, az kiesett. Ment mindenki egymás után, majd rám került a sor. Buzdítottam magam, hogy ha most nem csinálom meg, nem vagyok erre a pályára való. Elkézdtem forogni, miközben csak a szempontokra figyeltem, azt sem tudtam, benn vagyok-e még vagy sem. A végén szépen leforogtam a duplát, és lezártam. Mindenki csodálkozására nekem sikerült, szemben a jobb forgókkal, akik sorra estek ki. A győztes jutalma százötven forint volt, ami abban az időben igen sok pénznek számított. A pénznél azonban többet ért az a tudat, hogy képes voltam megcsinálni. Ettől fogva Nádas tudta, hogy én egy ilyen típus vagyok, és így lehet engem inspirálni.

Így ösztönzött minket Nádas arra, hogy egyre jobbak legyünk. Arra törekedett, hogy a gyakorlaton is mindig legyen sikerélményünk.

Az ugrást úgy tanította meg, hogy egy sámlit kellett átugranunk. Ezzel az akadállyal önkéntelenül is megérettük, hogy hogyan tudunk a levegőben maradni. A leggyengébb növendékénél is elérte, hogy ráérezzen az ugrás lényegére. Szerettük ezeket a próbatételeket, és mindig izgatottan vártuk az érdekes gyakorlatokat.

Volt, hogy nagyon fegyelmezetlenek voltunk. Ilyenkor a Mester mindenkit a rúdhoz parancsolt, és ötödik pozícióban kellett állnunk mozdulatlanul az óra végéig. Aki megmozdult, az kapta az intőt. Persze nem bírtuk

sokáig, és mehettünk ki egy intővel együtt. Ezzel fegyelemre nevelt minket, és növelte akaraterőnket.

Osztályfőnöki órán, a nagy külföldi táncosokról mesélt nekünk, és képeket is mutatott. Ezáltal ha élőben nem is, de legalább hallásból megismertük őket. Később hatalmas élményt jelentett, amikor a külföldi színpadokon együtt léphettem fel ezekkel a nagy táncosokkal, Alicia Alonsoval vagy Margot Fonteynnel.

Nagyon gyorsan tanultunk, szívtuk magunkba az anyagot, így történhetett meg, hogy a kilenc év anyagát, mi négy év alatt végeztük el. A képesítő vizsgánk a balett-teremben volt, ahol jelen voltak a nagynevű mesterek és táncosok. Az operai vizsgakoncertünk nagyon nagy port vert fel. Már ekkor megérettük a siker ízét. Szerződöttünk minket az Opera, ami nagy szó volt.

Általában osztályelső voltam. Szerencsés alkatomnak köszönhetően sosem voltam beteg, nem voltam sérülékeny, mindig lehetett rám számítani. Mindig tele voltam energiával, és előadások után úgy éreztem, hogy még egyszer el tudnám táncolni az egészet. Ekkor határoztam el, hogy akkor fogom abbahagyni a táncot, ha ezt már nem fogom érezni, mert nekem az lesz a jelzés, hogy elég volt. Imádtam szerepelni, produkálni magam. Volt, hogy egész nap próbáltam, de mivel egészséges voltam, nekem ez nem jelentett nehézséget, hiszen örömmel próbáltam minden szerepet.

Bekerültünk az Operába, ahol eleinte furcsán néztek ránk a kollégák, de ez a feszült hangulat hamar feloldódott, mert látták, hogy a diploma ellenére mi is ugyanolyanok vagyunk, mint a többiek. A „szamárlétrát” nekünk is végig kellett járni. Már Mária hercegnőt táncoltam a Diótörőben, amikor az előadás után rohantam az Erkelbe Faustot táncolni a karban. Ha nem táncoltam egyszerre a többiekkel, akkor bizony jól letoltak, hogy most ne szólózzak, hanem figyeljek a többiekre is. Mindenki örült, ha bekerült a karba. Ha valahova be kellett állni, több embert is megnéztek, és aki a legjobban tudta a szerepet, azt állították be. Volt egy egészséges versenyszellem, ami megtanított minket arra, hogy nem lehet olyan könnyen elérni dolgokat. Minden kis sikerért meg kell dolgozni.

Később, mint vezető szólista rengeteget táncoltam. Ha Kún Zsuzsa, vagy Lakatos Gabriella lemondott egy-egy előadást, tudták, hogy ránk a Vikivel (Róna Viktor), mindig lehet számítani, úgyhogy a karácsonyi Diótörőket rendszerint mi táncoltuk, mert olyan nem volt, hogy mi bármi miatt is lemondjunk egy előadást.

Eközben éltem hétköznapi életem. Volt úgy, hogy ablakot vagy függönyt mostam, amikor másnap Diótörőt, vagy Csipkerózsikát kellett táncolnom. Előfordult, hogy főzés közben memorizáltam a darabot, mert képtelen voltam tétlenül állni, és csak kevergetni a rántást. Ezekre nekem szükségem volt. Levezették az idegességet, és addig sem volt időm az esti vagy másnapi előadáson gondolkodni.

Nagyon sokat szerepeltünk Vikivel külföldön is. Picasso nyolcvanadik születésnapján Alicia Alonsoval egy színpadon léptünk föl. Csak ketten voltunk a Vikivel, így a próbán nem volt ki segítsen nekünk bevilágítani a színpadot. Alonsoék felajánlották nekünk segítségüket, majd utána együtt vacsoráztunk. Ekkor szoros barátság alakult ki közöttünk.

A leningrádi tanulmányúton szintén Vikivel voltam. Három hónapra mentünk ki állami támogatással a Giselle és A hatyúk tava főszerepeinek betanulására. Baltacsejeva és Dugyinszkaja voltak a mestereim. Tudtam, hogy bizonyítanom kell. Kíváncsiak voltak mit tudunk, többször is próbára tették tudásunkat. Az egyik óra végén Dugyinszkaja rond de jambe fouettét kért. Ekkor elhatároztam, hogy most megmutatom, mit tudok. Nem álltam meg harminckettőnél, megcsináltam nekik a hatvannégyet. Közben Viki a galériáról szurkolt, nehogy abbahagyjam. A végén már alig bírtam, de befejeztem, és utána mintha mi sem történt volna elsétáltam. Ettől kezdve nem piszkáltak többé, és mindenki a barátom lett.

Rudolf Nurejevvel is itt kezdődött barátságunk, aki egy évben, egy hónapban, egy napon született velem. Rudi gyakran bent ült a próbáinkon, sőt egyszer, amikor Viki elrontotta a gyomrát, vele próbáltam. 1961-ben a BBC meghívására mentük Londonba egy nemzetközi gálára táncolni. Rudi kijött elénk az állomásra, és mondta, hogy siessünk, mert Margot Fonteynhez vagyunk hivatalosak ebédre. Nagy élmény volt vele találkozni. Lényéből a báj és a kedvesség sugárzott.

Sikeres szakmai múltamban fontos szerepet játszottak nagyszerű mestereim és az igazgatók. Mindig jó időben kaptam az elismerést, egy-egy díjat, ami engem tovább inspirált. Nem esett nehezemre megválni a színháztól, hiszen mindent elértem, és boldogan, elégedetten jöhöttem el. Amikor úgy éreztem egy szerepnél, hogy ezt már nem tudnám még egyszer eltáncolni, abba is hagytam. A világ teremtése című előadás után bementem Seregihez, és közöltem vele, hogy ez volt az utolsó előadásom. Hirtelen elhatározás volt. Hiányérzetem nem lehetett, mert rengeteget táncoltam. Ha ma nézek egy előadást, akkor is csak örömet érzek, nincs bennem semmiféle keserűség, hiszen én, amit csak lehetett eltáncoltam.

A magánéletben is szerencsés vagyok. A férjem - aki szintén művész - a maga területén egy ugyanilyen elfoglalt ember volt. Végezte a maga dolgát, és este, amikor találkoztunk, ha haza is vittük problémáinkat, azt kívülről tudtuk kezelni, mivel nem ugyanazon a területen dolgoztunk. A család nagyon fontos volt számomra. Mindig is szerettem volna gyerekeket, akikben egy kicsit én is tovább folytatódom.

Miután abbahagytam a táncot, egy új életmódra kellett szoknom, le kellett nyugtatnom magam. Addigi aktív, percre pontosan beosztott életemhez képest, ezek után magam osztottam be az időmet. Azt csinálhattam, amit akartam, és végre kellő figyelemmel foglalkozhattam szerető családommal. Furcsa volt leállni, de biztosan állítom, hogy ez semmi lemondást nem jelentett nekem. Végre viszonyozhattam a családomnak azt a sok segítséget és szeretetet, amit ők nyújtottak nekem, amikor szükségem volt rájuk. Napjainkban is az egyik legnagyobb öröm, amikor kis unokámmal foglalkozhatok.

Az együttes életét ma is figyelemmel kísérem. Minden bemutatót megnézek, és örömmel fedezem fel az új arcokat, tehetségeket. Kívánom mindenkinek, hogy úgy tudjon egy pályafutást megélni, hogy amikor muszáj, akkor maximálisan bírja erővel és egészséggel a munkát, de utána képes legyen egy más életet élni, és felfedezni az élet azon szépségeit, amire addig esetleg nem volt ideje.



Orosz Adél (Odette)  
A hattyúk tavában



Orosz Adél, Dózsa Imre és Havas Ferenc az Etűdökben



Orosz Adél (Királykisasszony)  
és Forgách József (címszereplő)  
A fából faragott királyfiban



Orosz Adél a Gajanében



Orosz Adél a Laurenciában



Orosz Adél  
a Spartacus Flaviájaként



Orosz Adél és Róna Viktor a Rómeó és Júliában

# PETHŐ LÁSZLÓ

(1933. április 5., Budapest)

Balettművész - A Magyar Állami Operaház tagja: 1954–1993

Címzetes magántáncosa: 1969–1981

Magántáncosa: 1982–1993

A Fővárosi Operettszínház (ma: Budapesti Operettszínház) balettigazgatója: 1991–1996

Balettmester, koreográfus – Állami Népi Együttes: 1980–1987

**Tanulmányai:** 1948: Nádas Stúdió  
1949: Lőrinc György és Hidas Hedvig tanítványa a Táncművészeti Iskolában  
1950–54: ÁBI – Nádas Ferenc növendéke  
1979–80: ÁBI Pedagógusképző

**Főbb szerepei:** Csipterózsika: Carabosse (Guszev), Catalabutte (Róna)  
Diótörő: Egérkirály, Drosselmeyer, Stahlbaum, Rózsakeringő szoló  
Giselle: Herceg, Albert barátja  
A hattyúk tava: Pas de trois, Rothbart, A herceg nevelője,  
Spanyol szoló, Mazurka szoló  
Szilfid: Madge, boszorkány  
Tűzmadár: Kascsej  
A bahcsiszeráji szökőkút: Girej, Két ifjú (növendékként), Mazurka szoló,  
Két lengyel férfi, Waclaw (ÁBI)  
Gajane: Giko  
Laurencia: Kasztanyettás tánc  
Párizs lángjai: Jerome, Király, Márki  
Rómeó és Júlia (Lavrovskij): Tybalt  
A rosszul őrzött lány: Simone anyó  
Bolero (Cieplinsky): Trio  
Bihari nótája: Császári kamarás, Táncmester, Felsenstein  
Coppélia: Coppélius, Pas de six, Táncmester, Plakátragasztó  
A háromszögletű kalap: Kisbíró  
A csodálatos mandarin (Harangozó): Az öreg gavallér  
Rómeó és Júlia (Harangozó): Tybalt  
Keszkenő: Cigánylegények  
Ludas Matyi: Három komédiás  
Seherezádé: Nagyvezír  
Térzene: Mecénás  
A csodálatos mandarin (Seregi – mindhárom verzió): Az öreg gavallér  
Rómeó és Júlia (Seregi): Verona hercege  
Spartacus: Canus  
Csongor és Tünde: Kurrah  
Undine: Szóló  
Mario és a varázsló: Cipolla  
A tenger lánya: Polyphemosz  
Carmen: Cigaretta duett (Nádas), férfi szoló (Pethő)  
Faust – Valpurgis éj (Vashegyi): Pas de six  
Sylvia: Amyntas (ÁBI - Nádas)

## Koreográfusi tevékenység:

Debrecen: Bolero (1978)  
Magyar Állami Operaház:  
Halálnász (1986)  
Faust: Valpurgis-éj balett betét (1985)  
(A Szegedi Szabadtéri Játékokon is)  
Carmen (1960–1980 – több rendezésbe)

Továbbá:

- Fővárosi Operettszínház, debreceni, szegedi, kecskeméti, szolnoki, veszprémi, budapesti prózai színházakban, a Magyar Televízióban és külföldön.  
- Moulin Rouge, Kamara Varieté, Maxim  
- Berlin - Friedrichstadtpalast: Revue ohne Titel  
- Pisztráng ötös – Nyugatnémet TV  
- A bajusz - TV-s táncjáték  
- Wagneriáda-divertissement  
- Oxygén - modern balett  
- Caesar

## Díjai:

Vietnami munka érdemrendje (1961)  
A Kulturális Minisztérium nívódíja  
- A rosszul őrzött lányért (1971), a Bolero koreográfiájáért (1978)  
A szocialista kultúráért (1979)  
Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (1995)



Pethő László Simone anyóként

## BESZÉLGETÉS PETHŐ LÁSZLÓVAL

Első balettmesterem Lőrinc György volt, a Táncművészeti Iskolában tanított az Artistaképző helyén, a Fasorban. A mester Szegedről „pártvonalon” került fel Pestre, mi pedig iskola után tanultunk nála tanulni. Később ezt a munkát Hidas mesternőnek adta át, aki csodás, nagyszerű profi volt: még ötven évesen is spiccre állt és fouettézott! Innen kerültem a Balett Intézetbe, ahol elég vegyes társaság jött össze, hiszen a Róma már sans posé-zni tudott a Párizs lángjaiból, és elég beképzelt is volt emiatt.

Nádasi mester lett a tanárunk, szerintem a világ egyik legjobb pedagógusa volt, életem meghatározó egyénisége. Mindig szürke nadrágot és pulóvert viselt barna cipővel, felment a dobogóra – ami akkor minden teremben volt, elől középen – és leült. Volt időszak, amikor csak szóban mondta el a gyakorlatokat, nem mutatta. Mindig mindent kellett jobbra és balra is csinálni, a dupla entrelacé-t és a saut de basque-ot is!

Az óra kezdete előtt öt perccel már ajánlatos volt bent lenni a teremben, mert aki a mester után ért be, az már nem gyakorolhatott. A vizsgák előtt már fél 8-kor kezdtük a gyakorlást, de ha nem volt kedvünk gyakorolni, akkor volt egy biztos módszerünk... Megkérdeztük: „Mester, hogy van a Myrtil?” – Nádasi mester arca felderült, és elkezdett mesélni. Ha rosszak voltunk, akkor viszont akár másfél órát is állhattunk ötödik pozícióban. Alig tudtunk kimenni utána a teremből... Persze a lányok: Orosz Adél, Laczkó Ági nem bírták, és sírva kimentek előbb. Egyszer a Tóth Jancsinak – aki mindig annyit forgott, amennyi éppen sikerült, mert jó forgó volt – azt mondta a mester: „Két tour, és lezár”, de ő nem csinálta meg. A mester elkezdte kergetni, mi csak álltunk, mint erdőben a fák, a Jancsi futkosott közöttünk, majd kirohant a teremből, és órák múlva találtunk rá a lichterhofban a falhoz tapadva.

Nádasi mester módszeréhez tartozott, hogy gyakran vezettünk mi is órákat: előre szólt olyankor, és össze kellett állítanunk gyakorlatokat. Talán ezért lettünk sokan balettmesterek, koreográfusok később...

Csodálatos tanáraink voltak: Szalay Karola, „a” Mandarin-lány – akinek még Bartók adta az instrukciókat – például. Olyan aurája volt! Vagy a szikár, csontos, magas Szentpál Olga; Roboz Ágnes. A zongorát is egy nagyon jó tanárnő tanította, Ferencz Paula, Beethovent és Chopint játszottunk nála.

Az ÁBI-ban elég sokan kezdtünk, velünk tanult Avsarov Valéria, Kaszás Annamária (Ildikó testvére!), Nemes Éva, Kiss Kati és Erika, az ikrek, és Hegedős Györgyi, Horváth Mancinak, a balettfelügyelőnek a lánya. Ővele az USA-ban találkoztam jóval később, ahol Georgina néven volt sanzonénekes, miután itthon is szubrett lett vidéken. Laczkó Ágota szegény VII. vagy VIII. évfolyamban lett paralízises, pedig nagyon tehetséges volt: jól forgott, Nádasi egyik kedvence volt. Azóta is látszik a járásán a betegsége.

A vizsgakoncerten a Sylviában kaptam meg Amyntast. Elég tág voltam, amit akkoriban még ki-nevettek, de évekkel később a Markótól már elájultak; ebben én voltam a legjobb az évfolyamban. A koncerten vagy a főpróbán túl sokáig álltam féltalpon, I. arabesque-ben, de Sipeki, aki Ámorként az „árnyékom” volt, nem bírta olyan sokáig, így a mester nagyon letolt.

Mivel az évfolyamban volt három herceg, én Hamlet vagy Rómeó akartam lenni. Körülbelül 20 éves lehettem, amikor Harangozó jött, hogy be kell tanulnom Tybaltot, amit akkoriban a csodálatos Vas-hegyi Ernő táncolt. (A Rómeó és Júlia Harangozó koreográfiájában, Csajkovszkij zenéjére ment ez idő tájt.) Semmire nem emlékszem, annyira féltem, és szinte extázisban csináltam végig az egészet Csinády Dóra lírai Júliája és Sallay Rómeója mellett. Ez volt az első nagy szerepem, és ezzel megpecsételődött a „karakteres sorsom”. De nem bántam meg! Néhány év múlva a Lavrovskij féle Rómeóban is Tybalt voltam, az nagyobb szerep volt, és felváltva táncoltam Fülöp Viktorral. Büszke vagyok rá, hogy később többször is váltottuk egymást. Egyébként ebben az előadásban Orosz Adél volt Júlia, Havas Rómeó, Róma Mercutio - kész osztálytalálkozó!



Boros Erzsébet és Pethő László



Pethő László (Tybalt) és Sipeki Levente (Mercutio) a Rómeó és Júliában

A másik dolog, amire büszke vagyok, hogy Harangozó még életében rám bízta szerepeit, a Mecénást vagy a Nagyvezírt; Girej szerepére pedig Olga Lepesinszkaja választotta ki, aki a Gajanében táncolt szerepem miatt Gikócskának becézett. Lehet, hogy túlzottan „lelkizős” vagyok, de ismét az osztályra figyelhetünk fel a szereposztásban: Szumrák volt Zaréma, Menyhárt Jacqueline Mária mellett. Nekem ez fontos volt.

Lepesinszkaja nagyon szeretett: egyszer az USA-ban egy vonaton találkoztunk, hirtelen valaki átölelt hátulról: „Zdrasztvujte Gikócska” – mondta, s én fordulatból tudtam, hogy ő az.

Rengeteget haktam az évfolyamból Rónával, Havassal, Kokóval (Menyhárt Jaqueline), Ángyásival, de Lakatos, Rác Boriska, Erdélyi Alice, Kaszás Ildikó vagy Csarnóy is volt a partnerem. A Zeneakadémián pl. ifjúsági oktató-sorozatban léptünk fel, de jártunk még Csehszlovákiában is. Az egyik legérdekesebb vendégszereplésem néhány más szólistával együtt Vietnámban volt. A háború szünetében táncoltunk, sokszor katonák vigyáztak ránk, és magától Ho Shi Minh-től vettük át a Vietnami Munka Érdemrendet.

Róna Viktor volt a legjobb barátom. Róna két szobrot lehetne említeni: a szorgalma miatt, hiszen az abszolút táncellenes adottságait ezzel ellensúlyozta és győzte le. A másikat pedig azért, ahogy kitalálta magát, ahogy tálalta a táncát, és karriert csinált. Kevesen tudják, hogy már húszévesen ősz volt, és ezért állandóan festette a haját. Az utolsó időben már csak tőlem fogadott el kritikát, ha itthon volt, hívott ebédre, de betegsége alatt többször is megbántott.

Fontos része az életemnek, hogy rengeteget koreografáltam; első ilyen jellegű munkám Szokolay Sándor Várnász című operájának balettbetétje volt. A mai napig is koreografálok a könnyű műfajban, de az Operában is: például Liszt h-moll szonátáját hangszerelve először „táncolták meg” az én koreográfiámban. Meghatározó az életemben a Carmen. A spanyolos karakterű táncok egyébként is végigkísérték a pályámat: először Nádasi mester Carmen koreográfiájában - mely kiegészült az Arles-i szvittel - táncoltam a híres cigaretta-duettet Lakatos Gabriellával, Kálmán Etelkával, Erdélyi Alice-szal, majd közel harminc éven keresztül táncoltam és koreografáltam ezt az operát több rendezésben is.

Szép pályám volt: az Operaház jelentette akkor a vasfüggöny mögött Európát – rengeteget utaztunk, és még a negyvenéves jubileumomon is táncoltam Simone anyót a Rosszul őrjöngő lányban.



Orosz Adél és Pethő László  
A rosszul őrjöngő lányban

## RÓNA VIKTOR

(1937. augusztus 7., Budapest – 1994. január 15., Budapest)

- Balettművész -** A Magyar Állami Operaház tagja: 1950–80  
Magántáncosa: 1957–80  
A Magyar Állami Operaház örökös tagja 1990-től  
Az oslói Operaház (Norvég Nemzeti Balett) magántáncosa: 1974–80
- Balettigazgató -** A Milánói Scala megbízott igazgatója: 1983–1984
- Balettmester -** Az Állami Balett Intézet mestere: emelés: 1969-től  
A Norvég Nemzeti Balett balettmestere: 1974–80  
A párizsi Opera Garnier vezető balettmestere: 1980–83  
A Milánói Scala balettmestere: 1983–88  
Vendégmester: Cannes, Tokió, Torino, Stockholm, Helsinki, Oslo
- Koreográfus:** Magyar Állami Operaház (1991), Oslo (1975, 1984, 1986), Magyar Televízió (1987), Köln (1974), Velence (1974-75), Cannes (1976), Nervi (1983), Tokio (1983, 1986, 1989–90), Stockholm (1986, 1989-90), Helsinki (1989–90), Göteborg (1989–90), Bonn (1989–90), Nyugat-Berlin (1989–90)
- Tanulmányai:** 1945–50: az Operaház balettiskolája  
1950–54: ÁBI – Nádasi Ferenc növendéke  
1959: Leningrád (Szentpétervár) – Kirov Balett  
Mesterei: A. Puskin, N. Baltacsejeva, O. Lepesinszkaja, A. Kumisznyikov
- Főbb szerepei:** Csipkerózsika: Desiré herceg  
Diótörő: Herceg, Pas de trois (gyermekként)  
Giselle: Albert herceg, Paraszt pas de deux  
A hattyúk tava: Siegfried herceg, Pas de trois  
Szilfid: James  
Chopiniana: Költő  
A bahcsiszeráji szökőkút: Waclaw, Két ifjú  
Gajane: Izmail, Armen, Karen  
Laurencia: Frondoso  
Párizs lángjai: Philippe, Pierre (gyermekként)  
Rómeó és Júlia (Lavrovskij): Címszerep, Mercutio  
A világ teremtése: Az Isten  
Hamupipőke (Orlikovsky): Herceg (Raimundo de Larrain Company - Párizs)  
Opus 5: Pas de deux  
A rosszul őrjöngő lány: Colas  
Introductio et Allegro (Charrat): Szóló  
Tu auras nom... Tristan (Charrat): Szólista (Genfi Nagyszínház)  
Variációk négy táncosra (Dolin)  
Babatündér: Arlekin  
Bihari nótája: Baltaváry  
Bolero (Cieplinski): Főszerep  
Coppélia: Ferenc, Pas de six, Magyar őrmester  
A csodálatos mandarin (Harangozó): Címszerep  
A fából faragott királyfi (Harangozó): Királyfi  
Furfangos diákok: Ádám, Három csikós  
A háromszögletű kalap: Molnár  
Keszkenő: Miska, Józsi, Pas de deux, Cigánylegények

Rómeó és Júlia (Harangozó): Rómeó, Benvolio  
 A fából faragott királyfi (Seregi): Királyfi  
 Spartacus: Címszerep  
 Sylvia: Orion  
 Daphnisz és Chloé: Címszerep  
 Undine: Palemon  
 Táncsvit: Szóló  
 A tenger lánya: Akis  
 Don Quijote: Pas de deux  
 Tarasz Bulyba  
 Moszkovszkij-keringő: Kettős  
 Pentaerophonia (Eck): Kettős  
 Spartacus Pas de deux (Anyiszimova)  
 Szerelmi álmok (Hamala): Kettős  
 Pierette fátyla (Hamala): Szerető  
 Carmen (Nádasi): Szóló  
 Denevér: Kékduna keringő (Szóló)  
 Faust – Valpurgis éj (Vashegyi): Páris, Pas de six (operabetét)  
 Lakmé (Nádasi): Shiva (operabetét)  
 Sába királynője (Cieplinski): Operabetét szóló  
 Víg özvegy (Eck): Operabetét szóló

#### Vendégszereplései:

1961: Kína, Korea, Vietnam, Nizza (Picasso 80.születésnapja alkalmával), Berlin  
 1963: Moszkva  
 1965–70: Kuba (7 alkalommal)  
 1965–72: Vichy, Párizs, USA, Németország, Bukarest, Barcelona, Jereván  
 1962: London, Washington (Margot Fonteynnel)  
 1963: Genf (Janine Charrat-val)  
 1965: USA (Janine Charrat-val)  
 1963: Párizs (Galina Samtsovával)  
 Izland, USA (Liane Daydéval)  
 1968: Pécsi Balettel turné: Líbia, Libanon

#### Koreográfusi munkássága:

Samklang (Összhang) – 1977, Oslo  
 Diótörő – 1976, 1986, Oslo  
 Csipkerózsika: 1991, Magyar Állami Operaház  
 Szakály György portré: 1988, MTV

#### TV:

Roszzul őrzött lány  
 Portréfilm Orosz Adéllal (MTV – 1967, Berlin, Dánia)  
 Portréfilm Margot Fonteynről (1968)  
 Portréfilm Szakály Györgyről – 1988. okt. 9

#### Film:

Furfangos diákok (1966)  
 A fából faragott királyfi (1968)  
 Máriássy Félix: Kötelék – főszerep (1967)  
 Coppélia (1974)

#### Díjai:

Világifjúsági Találkozó: III. díj (1955)  
 Magyar Táncművészek Szövetsége 3000 Ft-os balett-pályadíja (1956)  
 Világifjúsági Találkozó: I. díj (1959)

Liszt-díj (1961)  
 Vietnami Munka Érdemrend (1961)  
 Kossuth-díj (1965)  
 Fehér Rózsa lovagrend - Finnország (1968)  
 Szovjet Művelődési Minisztérium díszoklevele (1970)  
 Érdemes művész (1972)  
 Kiváló művész (1976)  
 Bartók Béla emlékplakett (1981)  
 Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (1994)



Orosz Adél  
 és Róna Viktor  
 a próbatereben



Orosz Adél  
 és Róna Viktor A diótörőben



## ÍRÁSOK RÓNA VIKTORRÓL

Táncművészet, 1955. október, 4458–459.o.

Amikor Róna Viktorral, tizennyolc éves táncosunkkal a gyakorlóteremben először találkoztam, kezdem megérteni, mily indulat feszíti acélos, ifjú izmait, és talán azt is, hogy miféle szándék, becsvágy hevítheti ezt fiatalembert, hogy a zene dallamára, ritmusára a tánc formanyelvén fejezze ki érzéseit, indulatait, emberi jellemeket, drámai konfliktusokat. Hallatlan akaraterő, szívósság, lelkesedés izzik a fiatal művészen, olyan, mint egy pattanásig felhúzott rugó, kifeszített íj, és amikor munkába kezd, szinte fékezhetetlen erő röpíti előre. Bizonyára ennek az erőnek, lendületnek köszönheti korai sikereit. Ezt az erőt láttam meg benne, amikor a varsói VIT-re készült, ernyedetlen szorgalommal, lelkesedéssel. Haza is hozta a harmadik díjat, s ez annál szebb eredmény, hisz még pályája kezdetén van és az Operában csak nemrég kapta első főszerepét.

Róna Viktor is Nádasi Ferenc növendéke volt. Már nyolc éves korában ott szerepel az Opera kis táncosai között s öt éve tagja az Operának. 1950-ben figyeltek fel rá, mint a Párizs lángjai kisdobosára s akkor szerződötték. Párhuzamosan elvégezte az Állami Balett Intézetet és a középiskolát. Az ő évfolyamának nem volt könnyű a kilenc évre tagozott Vaganova-iskolát öt év alatt elvégezni! Kitűnően vizsgázott a szakmai tárgyakból, de kitűnően érettségizett is. A Balett Intézet tavalyi vizsgaelőadásán már nem Pierre-t, a kisdobost, hanem Philippe, a férfi főszereplő utolsó felvonásbeli pas de deux-jét táncolta évfolyamtársnőjével, Orosz Adéllal. Osztálytársai közül kiemelkedett és 600 forint jutalmat is kapott.

Az 1954-55-ös színházi évad egymás után kínálta a szerepeket Róna Viktornak. Február 19-én a Furfangos diákok egyik csikósa lesz, majd a Carmen cigaretta-duettjét járja Rác Boriskával. A kisebb szerepekre is pontosan, nagy ambícióval, lelkiismeretesen készült. Májusban egyszerre betegszik meg az a három szólótáncos, akik eddig a Diótörő férfi szerepeit táncolták és Harangozó Gyula, Nádasi Ferencsel együtt elhatározza, hogy kipróbálják ebben a szerepben Róna Viktort. Diótörő herceget – első főszerepét – május 22-én táncolja, majd június végén másodszor, most már jóval magabiztosabban. Júniusban a Bihari nótája egyik földesurát alakítja. Erre a szerepre is oly pontosan készült, mint korábbi szerepeire.

Nyurga, magasranőtt fiatalember Róna Viktor. Most kezd megerősödni, vállasodni. Kitartása, szorgalma jó alap ahhoz, hogy fizikai erejének növekedésével színpadi teljesítménye is izmosodjék. Forgásai, ugrásai máris csiszoltak, precízek, tánca plasztikus, de további fejlődésében az átélés, a művészi elmélyülés felé kell törekednie.

Beszélgetésünk során boldogan nyilatkozik a VIT-en átélt élményeiről. A találkozó a táncosok számára nemcsak verseny volt, hanem barátságok kialakulását is jelentette egyes nemzetek fiai között. Megismerkedett a kitűnő Borisz Hohlovval, a rokonszenves Miroslav Kurával, a román Gabriel Popescuval, s mindaz amit látott, csak megerősítette meggyőződésében, hogy még sokat kell tanulnia, ha meg akarja állni helyét a hazai és nemzetközi versenyeken, melyeket növekvő férfitáncos utánpótlásunk és a fokozódó kulturális kapcsolatok egyre igényesebbé tesznek.

Befejezésül: Szarvas Janinának és Róna Viktornak panasza is van. A sajtó elkésve, vagy egyáltalán nem foglalkozik a második, vagy harmadik szereposztás táncosaival, holott a sokszor próbalehetőség nélkül beugró ifjú művészen a kritikák jelentik majdnem az egyetlen biztatást, segítséget, hogy felismerhesse fogyatékoságait és így tovább fejlődhessen. Kívánatos volna, hogy a napilapok, a szakajtó példáját követve, éberebb figyelemmel, nagyobb törődéssel kísérjék a fiatalok szereplését.

*Lelkes István*

## Róna Viktor-szócikk

Róna Viktor mindössze 15 éves volt, amikor a Magyar Állami Operaház balettegyüttesének tagja lett. A gyenge és beteges fiatalemberből magas, erős férfi vált, generációjának legnépszerűbb vezető táncosa. A kezdetekben nem sok jövőt jósoltak ennek a fiúnak az Állami Balett Intézet tanárai, de mestere, Nádasi Ferenc harcolt növendékéért – mert ő jól ismerte Viktort, és tisztában volt különleges adottságaival, melyek a táncos pályára alkalmassá tették. Róna Viktor született művész, aki már nagyon korán beleszagolt a színházak levegőjébe. Szülei színházban dolgoztak, és Viktor mindig velük volt, így már két és fél éves korától színpadra került: játszott és énekelt. Szenvedélyes érdeklődés alakult ki benne a tánc iránt, később ennek köszönhetően vasakarattal küzdötte le fizikai korlátait. Spártai életet élt: folyamatosan arra törekedett, hogy tökéletes technikai tudást szerezzen.

Róna Viktor szinte az összes főszerepet eltáncolta a klasszikus repertoárból; évfolyamtársával, Orosz Adéllal ideális partnerkapcsolat alakult ki közöttük: együtt járták és táncolták be a világot. Kiemelkedő balerinák sora felismerte Viktorban a tökéletes partnert, így például legnagyobb sikerei közé tartozik, amikor Margot Fonteynnel táncolt a brit királyi család előtt, vagy John F. Kennedy meghívására Washingtonban.

Később partnere lett Galina Samsovának, Alicia Alonsonak, Liane Daydénak, Maina Gielgudnak, Jacqueline Rayet-nek és Ghislaine Thesmarnak is. Kezében a balerinák mindig biztonságban érezhették magukat, mert nemcsak saját technikája csillogtatását tartotta szem előtt, hanem hozzásegítette partnernőit is, hogy művészetük legjavát nyújthassák. Sugárzó előadói egyéniségére, szerénységére nemcsak ők, de a közönség is felfigyelt.

Karrierje során Róna mindig hűséges és hálás maradt mestereihez, hiszen kiváló alapképzést kapott Magyarországon. Később az orosz balett-tradícióval is megismerkedett leningrádi útja alkalmával, amikor A hatyúk tava hercegének és a Giselle Albertjének alakításait csiszolta. Eleganciával és nemességgel töltötte meg szerepeit – miközben mindenén átsugárzott a rá jellemző és tipikusan magyar temperamentum.

Kiemelkedő tehetségét mi sem bizonyítja jobban, minthogy már húsz évesen hihetetlen érettséggel tolmácsolta A csodálatos mandarin címszerepét. A Magyar Televízió által is rögzített A fából faragott királyfi című Bartók-balett főszerepében megindítóan harcol, hogy meghódítsa álmai királylányát; Lavrovskij Rómeó és Júliájában pedig olyan barátnak ábrázolja Mercutiót, aki feláldozza magát, és nevetve megy a halálba. Seregi Spartacusaként azt a hőst példázza, aki mindent megtesz ideáljaiért; de humorát is megmutathatta Colasként Ashton Rosszul őrzött lányában és a Sylvia Orionjaként. Egy másik műfajban is kipróbálta magát: drámai főszerepet vállalt Máriássy Félix mozifilmjében, a Kötelékekben.

Számtalanszor szerepelt külföldön: táncolt és sikert aratott szinte minden városban kelettől-nyugatig; hazai és külföldi díjai önmagukért beszélnek.

Amikor Róna úgy érezte, hogy itt az idő tapasztalatait átadni a fiatalabb generációknak, új karriert kezdett balett-mesterként és koreográfusként. Először Oslóban próbálta ki magát ezekben, miközben még szólótáncos is volt. Majd a Párizsi Opera balett-mestere lett Rosella Hightower társaságában, akivel a mai napig közeli munkakapcsolatban áll. Később megbízott igazgató és mester a Milánói Scalában - újabb bizonyítékát nyújtva magas szakmai felkészültségének. Napjainkban több vezető klasszikus együttesnél dolgozik.

Róna saját szavaival élve: „nem lehet, és nem is éri meg ezt a hivatást rendszeres, komoly munka nélkül gyakorolni. Sok lemondással jár ugyan, de nagyszerű élményeket ad, és örömet is okoz.” – Róna ezekkel az alapelvekkel összhangban él – példát mutatva a jövő generációinak...

*Roboz Ágnes*

*/Részlet: Róna Viktor-szócikk – International Dictionary of Ballet – Martha Bremser  
St James Press, Detroit London Washington DC, 1214–1215. oldal/*

### MESTEREM: NÁDASI FERENC

Róna Viktor, az Állami Operaház szólótáncosa

(...) „mennyi mindent foglal magában ez a név mindannyiunk számára, akik szeretjük a balettművészetet. Nemcsak egy ember személyét juttatja eszünkbe. Neve elválaszthatatlan a magyar balett fogalmától. Több évtizedes munkásságával megteremtette és világrangra emelte a hazai balettművészetet. Tanítványai az öt világrész számos országában szereztek sikereket és megbecsülést nemzeti balett kultúránknak és egy művész pedagógusnak, aki ma már tanítványain keresztül kapja a tapsokat.

A napokban dolgom akadt az Állami Balett Intézetben, ahová kissé előbb érkeztem a megbeszélte időpontnál. Várakozás közben vágyat éreztem bemenni abba a terembe, ahol évekig tanultam. Lassan kinyitottam az ajtót, bedugtam a fejemet, látva, hogy senki sincs bent, odaszaladtam régi helyemre, csináltam egy pliét, meg egy grand battement-t majd sétálgatni kezdtem. A zongorán leütöttem néhány hangot és a nagy tükör elé álltam. Ekkor vettem észre, hogy a terem végében egy új fénykép lóg a falon. Megnézem – határozottam el – már a félúton lehettem, amikor felismertem a Mester képmását. Ő dedikálta az intézet tanárainak és növendékeinek, csak azzal a kéréssel, hogy úgy szeressék a balett-művészetet egy életen át, mint ahogyan ő szerette. Egy ember, aki azért gyűjtötte hosszú éveken keresztül tapasztalatait, hogy egy életre szóló tanácsokkal láthassa el növendékeit.

Hányszor álltam ki a színpadra az ő segítségével és hány nehéz helyzetből kerültem ki győztesen az ő útmutatásai alapján. Ismeretes volt az a mondása, hogy a gyakorló teremben a kollégáknak, de a színpadon a közönségnek táncolunk és amikor felgördül a függöny, minden gátlást meg kell szüntetnünk magunkban. Ennek ismerete sokszor győzte le mindnyájunkban az egyik legveszélyesebb ellenséget, a bénító gátlásosságot. Egy másik speciális Nádasi mondásnak köszönhetem egyik fiatalkori nagy sikeremet, a varsói VIT bronzérmét. Már az első évfolyamtól kezdve arra tanított bennünket, hogy minden gyakorlati rész befejezésekor háromig számoljunk és csak ezután mozduljunk el helyünkről. A versenyek feszült légkörében nagy nevé, befutott táncosok, remekül eltáncolt variációk után – estek abba a hibába, hogy nem tudtak megállni a befejező pózban. Én azonban – Mesteremre gondolva – elkerültem ezt a buktatót és mint a mezőny harmadik legjobb férfi-táncosa hagytam el a verseny színhelyét. Tovább nézve a Mester fényképéről lemosolygó arcot – eszembe jutott, hogy munka közben hányszor vált komorrá, ha nem úgy dolgoztunk, ahogyan ő elvárta tőlünk. A legszomorúbb talán akkor volt, ha büntetnie kellett. Mindig ő volt az első a balett-teremben, ahol nem lehetett megelőzni. Órakezdés előtt már átgondolta a tananyagot. Ezt az elmélyülést várta el tőlünk is – kérve – hogy legalább öt perccel előbb legyünk a teremben, de legtöbb esetben ennek fordítottja történt. Egy ilyen alkalommal – a szokott módon – beálltunk az első pozícióba – várva a Mester további utasításait, de ez nem következett be – így álltunk továbbra is a gyakorlati idő leteltéig – és láttuk, hogy ez a büntetés jobban fáj a Mesternek, mint nekünk. Viszont megtanultunk pontosnak lenni. Ennek ellenére nagyjából mosoly jellemezte arcát, kiváltképp, ha nemes versengésre került sor, melynek ő volt elindítója. Jutalmakat tűzött ki. Jutalmazta azt a növendéket, aki a megadott határidőn belül egy négyzetméternyi területen 64 rond de jambe fouetté-t gyakorol ki. Ezt a díjat egyik legesélytelenebbnek látszó osztálytársunk nyerte el, igazolva a Mester remek pedagógiai módszerét. Akkor is mosolygott, mikor aziránt érdeklődtünk, hogy melyik nagy balerinához, vagy táncoshoz hasonlítunk. Én is megkérdeztem, kire hasonlítok? Ezt mondta: „Te Róna Viktorra!” Nagyon meglepett válasza, mert titkon reméltem, hogy Nijinsky-t vagy hozzá hasonlót fog mondani. Látva csalódottságomat, így folytatta: „Mindenki csak önmagára akarjon hasonlítani, mert az igazi nagy művész csak az lehet, aki egyéniség.”

Ő az volt, igazi nagy művész, a magyar balettpedagógia legnagyobbja. Az elismerés most növendékein keresztül jut el hozzá azzal, hogy szeretjük és hiányzik mindennapos munkánkhoz. Külföldi vendégszereplésem alkalmával szakmabeliek vagy újságírók érdeklődésére, hogy kinél tanultam, boldogan válaszolom, hogy Budapesten, ahol a Mesterem Nádasi Ferenc volt.”

*(Az Állami Balett Intézet jubiláris évkönyve  
az intézet fennállásának 15. évfordulója alkalmából. Budapest, 1965. 10-11. o. )*

### RÓNA VIKTOR OROSZ ADÉLRŐL

Róna Viktor utolsó interjújában édesanyja és Nádasi mester mellett Orosz Adélról beszélt Rajk Andrásnak. Szavai a legszebb megnyilvánulásai egy sikeres és harmonikus partnerkapcsolatnak:

„Adélka két évvel fiatalabb volt nálam, de segítők, gondoskodó, figyelmes lényét csak az édesanyáméhoz hasonlíthatom. Ma is köszönöm Nádasi mesternek, hogy engem választott ki állandó partneréül.”

*(Táncművészet, 1998. február, 13. oldal – Rajk András)*

Ugyanerről nyilatkozott 1973-ban:

„Az az igazság, hogy nekem sokkal többet kellett gyakorolnom, hogy olyan szintre jussak, mint Adél. Ehhez a plusz munkához az ő tudása inspirál. Ő mindig mérce a számomra.”

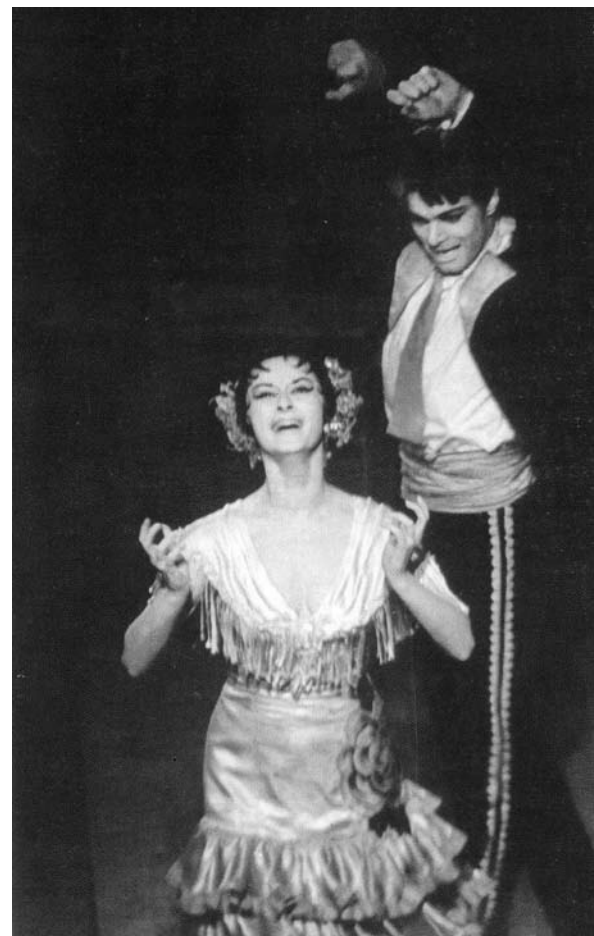
*(Táncművészet, 1991. május, 10. oldal – Rajk András)*



Orosz Adél és Róna Viktor a Rómeó és Júlia próbáján



Róna Viktor (Királyfi) és Forgách József (Fabáb) A fából faragott királyfiban



Lakatos Gabriella és Róna Viktor a Boleróban



Orosz Adél és Róna Viktor a Spartacusban



Róna Viktor és Ellen Kjellberg



Róna Viktor és Margot Fonteyn a Gajanében



Róna Viktor és Margot Fonteyn fogadják Erzsébet anyakirálynő gratulációját

## SZÉPVÖLGYI IMRE

(Külföldön Várady Imre, 1934. június 15., Budapest)

Balettművész – A Magyar Állami Operaház tagja: 1954–57  
A Grand Ballet du Marquis de Cuevas (Párizs) tagja: 1957–62  
A Het Nationale Ballet (Amszterdam) tagja: 1962–63  
A London Festival Ballet (ma: English National Ballet) tagja: 1963–67

**Tanulmányai:** 1950–54: ÁBI – Nádasi Ferenc növendéke

**Főbb szerepei:** Diótörő: Néger  
A hattyúk tava: Nápolyi tánc, Siegfried (vizsgakoncerten)  
A bahcsiszeráji szökökút: Waclaw (intézeti koncerten m.v.)  
Párizs lángjai: Színész (intézeti koncerten m.v.)  
Bihari nótája: Két magyar ifjú, 2., 3., 4., Triton, Esernyős tánc



Boros Erzsébet, Szépvölgyi Imre  
és Ángyási Erzsébet



Miklósy Margit és Szépvölgyi Imre  
A hattyúk tavában

## SZUMRÁK VERA

(1938. október 28., Budapest)

Balettművész - A Magyar Állami Operaház tagja: 1954–85  
Magántáncosnő: 1965–85

**Tanulmányai:** 1947–50: az Operaház balettiskolája  
1950–54: ÁBI – Nádasi Ferenc növendéke  
1961–64: ÁBI Pedagógusképző

**Főbb szerepei:** Csipkerózsika: Orgonatündér  
Diótörő: Két hópehely  
Giselle: Myrtha.  
A hattyúk tava: Három hattyú – Odette (II. felv. az ÁBI 1960-ban megrendezett jubileumán)  
Négy menyasszony  
A bahcsiszeráji szökökút: Zaréma, Második feleség  
Gajane: Aisa, Uzundara-tánc  
Laurencia: Flamenco szóló  
Párizs lángjai: Teréz  
Apollo: Polühümnia  
Ez lenne a halál?: Szóló  
Le Sacre du Printemps: A kiválasztott lány  
Szerenád (Balanchine): Szóló  
Babatündér: Spanyol baba  
Bihari nótája: Junó, Vénusz -Teresa Oliviera  
Bolero (Cieplinski): Főszerep  
A csodálatos mandarin (Harangozó): A lány  
Ludas Matyi: Táncosnő  
Polovec táncok: Asszony  
Seherezádé: Címszerep, Három táncosnő  
Térzene: Primadonna  
A cédrus: Fekete asszony  
A csodálatos mandarin (Seregi): A lány  
Spartacus: Júlia  
Városban: Szóló  
Csongor és Tünde: Ledér  
Daphnisz és Chloé: Lükainion  
Don Juan: Donna Elvira  
Undine: Beatrice  
Carmen (Nádasi): Szóló  
Aida (Harangozó): Szóló  
Faust (Vashegyi): Cleopatra, Pas de six  
Faust (Seregi): Valpurgis-éj szóló  
Sába királynője: Pas de deux  
Traviata: Szóló

**Pedagógusi tevékenység:** ÁBI Betanító és próbavezető balettmester: Adagietto, Pas de douze  
Az MTF balettmestere, főiskolai adjunktus: 1990–1994  
Magániskola: 1992–95  
Angol, illetve Amerikai Nagykövetség: 1986–89

**Díjai:** Liszt Ferenc-díj (1966)  
Érdemes Művész (1975)  
Kiváló Művész (1981)  
Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (1999)

## BESZÉLGETÉS SZUMRÁK VERÁVAL

1950-ben körülbelül huszonöten kezdtük a Balett Intézet első évfolyamát: Orosz Adállal mi ketten voltunk a legfiatalabbak. Nádasi mester az Operából válogatta ki a legtehetségesebbeket, hogy gyorsan lehessen produkálni az első években. Fontos volt, hogy ne teljen el 9 év eredmény nélkül, így fél évenként végeztük el egy-egy év anyagát. Közben persze vettek fel kicsiket is az utcáról, ők 1957-ben vagy később végeztek, többek között azokkal, akik tőlünk morzsolódtak le, mert nem bírták a tempót.

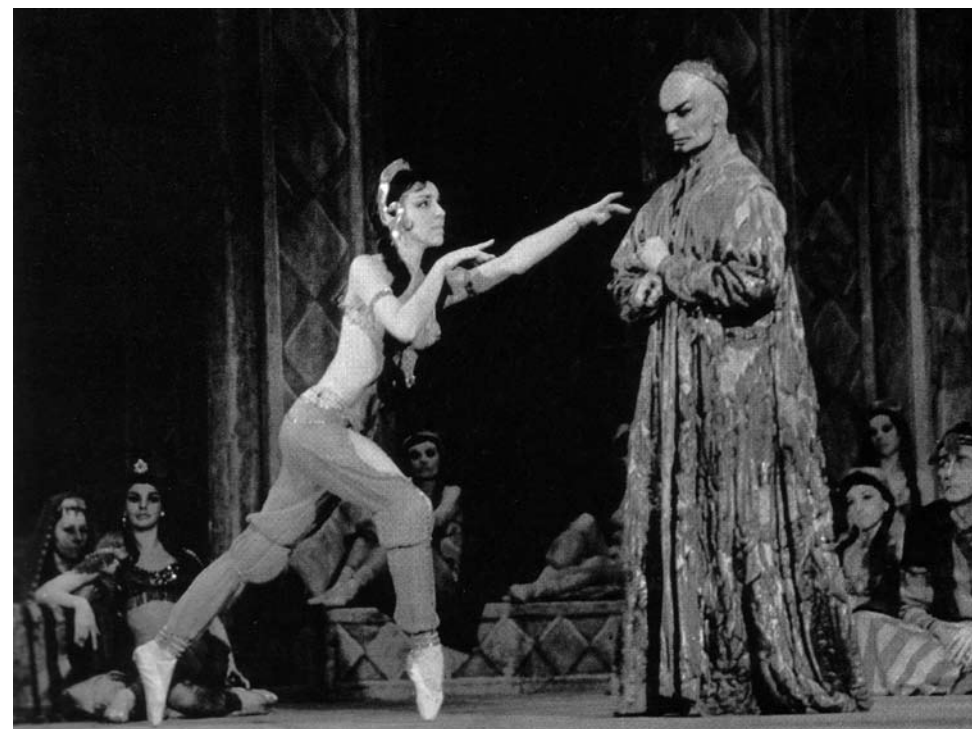
Nádasi mestert kötelezték a Vaganova rendszerre – teljesen le kellett vetkőznie a Cecchetti: főleg a kar- és hátmunka különbözött erősen –, így először egészen visszamentünk az első évfolyam anyagára is, majd négy év alatt 8 évet kellett elsajátítanunk. Képzeljétek csak el, hogy én a IX. évfolyamhoz – például a 32 rond de jambe fouetté-hoz – voltam mindössze 15 éves! Az orosz mintát akarták mindenben követni, így az Intézetre is sok pénz tódzott, viszont a Vaganova szisztémát szigorúan kellett venni: a minisztérium is odafigyelt, sőt oroszok is jöttek ellenőrizni. Az első év után volt, akit „visszatettek” (Dévényi Editet, Widinszky Máriát), Havas Ferenc pedig szerződést kapott az Operaháztól, mert kellett Lakatos Gabriellának egy partner, így a második évtől már csak 7+5-en voltunk a vegyes évfolyamban.

Nádasi mester bottal a kezében ült a pulpituson, néha lepattant és bemutatott valamit: eszméletlen technikája volt! Még egy széken is tudott forogni, azelőtt cirkuszban is szerepelt. Mindenkinek meghagyta az egyéniségét, sőt tudatosan fejlesztette azt – akárcsak Harangozó Gyula.

Az ötvenes évek „politikai háttere” a mi életünkre is rányomta bélyegét: miközben én mindig jártam templomba, úttörő is voltam, igaz csak rövid ideig. Történt ugyanis, hogy részt vettünk egy Marx kiállításon, ahol kötelező volt a vendégkönyvet aláírni. Én a következőt írtam be (1952-ben): „Tóth Mancsi háztartási alkalmazott”. Másnap 8-kor már álltam is az igazgató előtt, és vállaltam a „bűnömet”, mondván, hogy nálunk régen dolgozott a Mancsi, és „olyan szép volt a kiállítás, hogy szerettem volna, ha ő is látja...” Abban az időben, amikor Lőrinc születésnapját is úgy ünnepeltük, mint Sztálinét, mindezt nem lehetett szó nélkül hagyni, így a tantestület ünnepélyesen megfosztott a fényes nyakkendőjétől. Persze akkor zokogtam, de szerencsére soha többet nem zaklattak ezzel, sőt tanulmányi versenyeken is részt vettem később. Közben persze folyamatosan szerepeltünk (sokszor éjjel 1/2 12-ig), hiszen az Operának elvárása volt, hogy legyen gyerekszereplő, stabszta; sőt hárman átmentünk a zenei gimnáziumba tanulni (Menyhárt és Róna is), mert a képző csak „kvázi-érettségit” adott, de mi igazit akartunk. Róna Viktornak nem sikerült az érettségi, és ott hangzott el az a sokat emlegetett mondata a tanárokhoz, hogy „ha rajtam akarnak röhögni, menjenek 40 forintért az Operába!”. Orosz Adél később érettségizett le a Rádiónál, mi pedig Kokóval fél évet hallgattunk az egyetemen művészettörténetet is, de az '56 utáni vákuumban annyira le voltunk terhelve, hogy nem tudtuk folytatni. Végül diplomát az első mesterképzőn szereztem.

A vizsgakoncertre a szerepeket kiosztották – nem kérdezték a vágyainkat –, s egy évig készültünk rá. A Sylvia Nádasi mester szívügye volt, be is került a koncert programjába, s mivel én is a „lieblingje” voltam, így én lehettem a címszereplő a Pethóval és a fiatalabb Popper (ma: Péter) Lászlóval az oldalamon. Az évfolyamunk nagyon összetartó volt, szerettük egymást – így készültünk a nagy megmérettetésre. Óriási esemény volt a vizsgaelőadás nemcsak nekünk, hanem az ország táncéletében, és az Opera életében is: minisztereket és a társintézmények vezetőit is meghívták rá. Talán a lenézés is ekkor szűnt meg: balett-patkányokból hirtelen táncművészek lettek! A szakmát is sikerült levenni a lábáról, hogy négy év alatt ekkora teljesítményt lehet elérni – hiszen teljes hatyúkar is volt az előadáson...

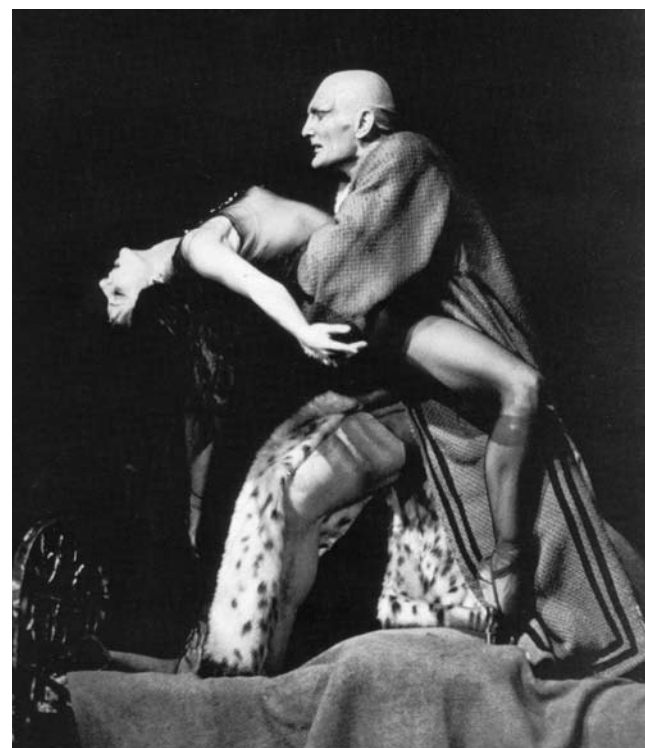
Az első években az Operában csak Róna Viktort kapták fel, és Tóth Jánost főleg karakterszerepekben (pedig Vasziljev szintű táncos volt) – de nekünk lányoknak nem sok reményünk volt, hogy egyhamar szólót kapunk, hiszen körülbelül tíz erős női szólista volt akkoriban – mint például Csinády Dóra, Pásztor Vera, Szarvas Janina, Müller Margit, Lakatos Gabriella, Kún Zsuzsa, Ugray Klotild –, és nekik sem volt elég szerepük, pedig 18 előadás volt havonta. A forradalom közben annyian elhagyták az országot az együttesből (Lakatos és Kún maradt, és Ugray is, de benne valahogy nem gondolkodtak, pedig erős technikája volt), hogy Harangozó elkezdte kipróbálni a fiatalokat is. Első szerepem a három nagyhatyú egyike volt, majd 1958-ban Ledér és '59-ben a Myrtha következett. Az évfolyamból Tóth János és a Miklósy-Szépvölgyi házaspár hagyta el a társulatot '56-ban, majd Wellisch Annamária ment később külföldre „legálisan”, házasság útján.



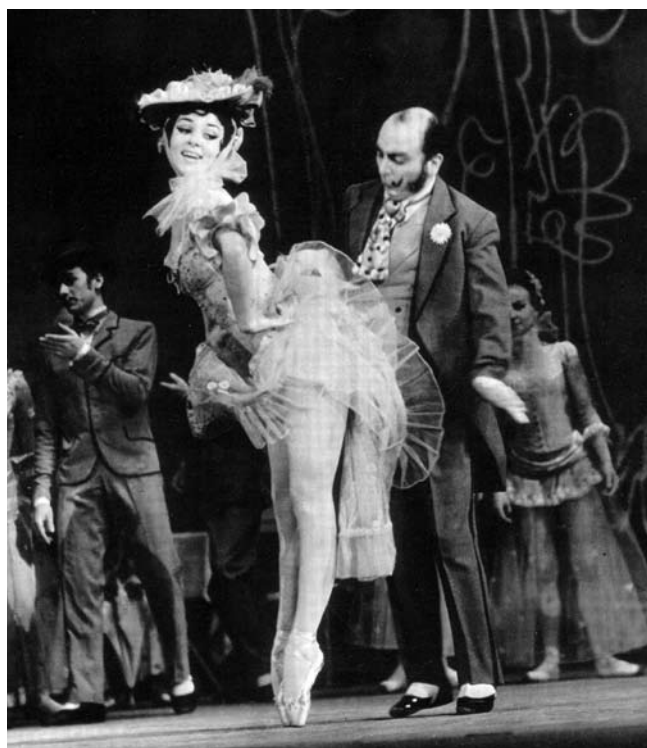
Szumrák Vera (Zaréma) és Fülöp Viktor (Girej kán) A bahcsiszeráji szökökútban



Szumrák Vera (Seherezáde) és Nagy Zoltán (az Ifjú) a Seherezádeban



Szumrák Vera (A lány)  
és Fülöp Viktor (Mandarin)  
A csodálatos mandarinban



Szumrák Vera (Primadonna)  
és Balogh Ágoston (Mecénás)  
a Térzenében



Szumrák Vera  
A csodálatos mandarinban

## TÓTH JÁNOS (JOHN TOTH)

(1938. június 28., Kámon – 2005. december 23., Riverhead, NY)

Balettművész - A Magyar Állami Operaház tagja: 1954–56  
A New York City Ballet tagja: 1956–58  
Doni Kozák (orosz-amerikai) társulat táncos szolista: 1968–69

**Tanulmányai:** 1947–50: az Operaház balettiskolája  
1950–54: ÁBI – Nádasi Ferenc növendéke

**Főbb szerepei:** Magyar Állami Operaházban:  
Diótörő: Pas de trois,  
Diótörő (gyermekként), Kínai tánc  
A bahcsiszeráji szökőkút: Két ifjú  
Párizs lángjai: Pierre (gyermekként)  
Coppélia: Inas (gyermekként)  
Pomádé király: Skót tánc

**New York City Ballet-nál:** Diótörő: Kínai szóló  
C-dúr szimfónia (Balanchine): Szóló  
Tűzmadár: Szóló  
Western Symphony (Balanchine): Szóló

**Turnék:** New York City Ballet-val: Chicago  
Doni Kozák Együttessel: USA, Kanada 56 városában



Tóth János növendékként  
a Balaton partján

## BESZÉLGETÉS TÓTH JÁNOSSEL

*Tóth János az 1954-ben végzett évfolyam egyik legígéretesebb táncosa volt, egybehangzó állítások szerint Nádasi mester kedvence. A sors azonban úgy hozta, hogy az itthon eltöltött két évadon kívül mindössze három évet táncolt az Egyesült Államokban. Rengeteg dolgot csinált azóta (kereskedő volt, ingatlanokkal foglalkozott többek között) – közel húsz évig dolgozott pincérként, olyan hírességek autogramjait gyűjtve össze, mint a monacói hercegnő, Salvador Dali vagy Marcel Marceau... Ma nyugdíjas, rendszeresen jár haza: mindig szívesen találkozik évfolyamtársaival, barátaival és rokonaival, és utazgat.*

Andy Warhol szerint egyszer minden ember 15 percre híres lesz. Nekem ez a vizsgakonzert volt: egyedül az Operaház színpadán, és a Tarasz Bulybát táncoltam. Utána Nádasi mester engem kért meg, hogy vigyem ki a függöny elé! Számomra ez csodálatos volt – olyan volt ő nekem, mint egy nevelőapa. Egy térd sérülés után náluk laktam tíz napig, mindennel kényeztettek, a mester még azt is beosztotta, hogy melyik nap ki látogasson... Mindig jó volt hozzám. Gyerekkoromban engem a második Rab Pistának tartottak, összesúgtak a hátam mögött, hogy „micsoda tehetség”; ettől aztán csak „hízott” az önérzete egy tízéves fiúnak. A Pista is sokat gyúrt engem, relevéztetett rengeteget – ezért ilyen erős még ma is a vádlím! Tartjuk vele a kapcsolatot a mai napig, szerintem nem volt olyan táncos a világon, mint ő, talán csak Nizsinszkij... Ahogy ugrott és forgott, az fantasztikus volt. Aki nem látta őt, annak hiányzik valami az életéből.

Gyerekkori képeimen úgy látszik, mintha kard lábam lett volna [10 évesen tökéletes arabesque-et láthatunk a Balaton partján Tóth Jánosról egyik fotóján]; ezen pedig látható, mekkora ugrásom volt – sokszor félttem a leérkezéstől, ezért nincs itt sem a helyén a kezem... Az ember az Intézetben töltött 10 évet sosem felejt el; fantasztikus volt, nem voltam sosem fáradt, nem kellett küzdenem semmiért. Ne tűnjön ez nagyképűnek, de így, az idő távlatából már mondhatom ezt. Nővérem, Tóth Emília is balettozott, nagyon tehetséges volt, de szívnagyobbodás miatt abba kellett hagynia. Csak egy év volt a korkülönbség, mégis annyival érettebb volt, hogy ő volt a második mamám.

El kell mondanom egy történetet, mert a Nádasi emlékkönyvben nem az igazság van benne. Néha a mester begurult, dühös lett ránk, mert sokat rosszkodtunk: ilyenkor repült a botja, vagy beállított minket V. pozícióba. Egyszer az Opera nagytermében én direkt kiálltam hamarabb a pozícióból, mert tudtam, hogy úgyis én vagyok a „kedvenc”. A Mester most a székét kapta fel, és dobta felém – én úgy megijedtem, hogy kirohantam a teremből, és futottam le a lépcsőn. Ott elkapott valaki, akinek elmondtam, mi történt. A könyvben az szerepel, hogy a pártirodára szaladtam, és feljelentettem a Mestert, bajt hoztam a családjára. Ez nem igaz!

Ebben a könyvben Róna Viktor is megemlíti – ez viszont jólesett. Róna is kemény volt, nem volt olyan nagy ugrása, és picit mindig féltékeny volt, hogy a kisujjamból kiráztam azt, amiért ő keményen megdolgozott. A könyvben azt nyilatkozta, hogy a Mesternek én voltam a kedvence, mert olyan adottságaim voltak, mint Vasziljevnek és Nurejevnek. Másnap vittem virágot a sírjára, amikor elolvastam.

Amikor eljött az ideje, hogy a sok munka után megmutathattam volna, amit tudok, kimentem Amerikába. Anyám ott született, így a nővéremmel legálisan kimentek már korábban, én pedig 1956 augusztusában lehettem amerikai állampolgár, mivel fiatal korú voltam még. Persze senkinek nem árultam el ezt, csak apámnak és Fülöp Viktornak. Decemberben értem ki – anyám küldte a repülőjegyet –, rögtön felvettem a kapcsolatot Pistával és Nórával (Rab-Kovács a szerk.), akik vittek gyakorolni – tíz nap múlva pedig már a New York City Ballet tagja voltam. Kétszer láttam Balanchine-t, ő volt ott az isten.

Másfél évig voltam tag, még őrzöm a fehér balettcipőmet 1957-ből. Ha lehet mondani, hogy valakit „megfúrtak”, akkor engem megfúrtak, és elvágta a karrieremet. Egy chicago-i turné után szünetet kaptunk, s ezt követően kellett volna az új szerződéseket aláírni, de kaptam egy levelet, hogy nincs szükség a munkámra.



Kirúgtak. Azt sem tudtam, kihez forduljak, mit tegyek... Három hónap múlva kaptam egy névtelen levelet, és egy cikk volt benne, amiben rólam volt szó. A Daily News pletyka-rovatában jelent meg, miszerint az igazgatónál „egy magyar táncos” visszautasította az általa felajánlott segítséget, mondván, hogy az „nem kell, mert ő zsidó”... Ezzel engem elváltak kint. Valójában annyit mondtam, hogy meg tudok állni a saját lábamon, hiszen nem voltam egyedül: ott volt a családom. Nem tudtam még jól angolul, így valószínűleg kiforgatták a szavaimat. Nem kellett volna ezt sem mondanom, mert innentől kezdve feketelistán voltam: próbálkoztam az ABT-nél, a MET-ben, a Radio City Hallban. Tíz év teljesen kimaradt ezután.

Orosz Adél adott meg egy washingtoni telefonszámot, ahol alakulóban volt az együttes – ekkor már 3 és fél éve nem táncoltam –, tetszettem is a próbatáncon, de még két évig nem tudtak volna fizetést adni. Végül nem maradtam, pedig alapító tag lehettem volna a Washington Ballet-nál.

Tíz év elteltével találkoztam egy biliárd teremben egy oroszral, akiről azt hittem, zenész, de kiderült, hogy néptáncos. Mondtam neki, hogy én is tudok táncolni. Éppen egy európai turnéra készültek a 30 tagú kórossal és két szólótáncossal, de utána akart velem találkozni. Közben 1967 nyarán másodszer jöttem haza, és Luxemburnál kivel futottam össze a vonaton? Az orosz csapattal. Kiderült, hogy egy nagy hagyományú amerikai-orosz együttesről van szó; hazatértük után megmutattam magam nekik. Két számot állítottunk össze úgy, hogy az orosz táncos csinálta a karakteres dolgokat, én pedig a trükköket. Nagyon belejöttem, és élveztem az egészet – ötvenöt várost érintő USA-Kanada turnéra mentünk (San Francisco, Dallas, Houston, Kansas, Montreal, Toronto, Chicago stb.), és nagyszerűen fizettek is. Két hét gyakorlás után máris a Carnegie Hall színpadán voltam bő selyemnadrágban és piros csizmában! Kiváló kritikákat kaptunk a 2x5 perces számunkra, és így működünk kb. 1,5 évig sikeresen, amikor éppen egy japán turné előtt a vezető karmester meghalt, és vége lett az egésznek. Így összesen három évet táncoltam az Egyesült Államokban. Ha itthon maradtam volna, az '56-os üresedés után automatikusan megkaptam volna a Füleki Gyula szerepeit (Bohóc A hattyúk tavában, Nurali...), de az első két évben nem volt könnyű betörni senkinek az évfolyamunkból. Kellott egy vákuum. Az operai bemutatkozásom amúgy sem sikerült jól, mert a Bahcsi – Két ifjában túl bő csizmát kaptam (lehet, hogy nem véletlenül?), és a nagy ugrások közben lecsúszott a lábamról. Az egy „total disaster” volt!

Kint létem alatt persze itthon azt is elterjesztették, hogy meghaltam, meg hogy lusta voltam, és azért nem jött be nekem Amerika... De élek, és rengeteg mindent csináltam: még zöldség-gyümölcs üzletem is volt! Két fiam egyetemista, a volt feleségemmel nagyon jó barátok vagyunk, apámat pedig harminc éve szintén kivittem Floridába. Szeretek halászatni, zongorázni és olajképeket festek – isteni könnyű dolog az, nagyon élvezem!



Tóth János fiatal táncosként



Tóth János Amerikában



Tóth János, Havas Ferenc  
és Orosz Adél  
egy osztálytalálkozón

## WELLISCH ANNAMÁRIA

(Budapest, 1936. augusztus, 4.)

Balettművész – A Magyar Állami Operaház tagja: 1954–63

**Tanulmányai:** 1950–54: ÁBI – Nádasi Ferenc növendéke

**Főbb szerepei:** Diótörő: Rózsakeringő szoló, Keleti tánc  
Giselle: Giselle barátnői  
A hattyúk tava: Három hattyú, Négy menyasszony  
Babatündér: Baba  
Bihari nótája: Najádok  
A fából faragott királyfi (Harangozó): Hableányok  
A háromszögletű kalap: Egy kacér lány  
Csongor és Tünde: Az éj nemtői  
Faust (Vashegyi): Pas de six  
János Vitéz (Harangozó): operabetét-szóló  
Orfeusz: Szóló  
Traviata: Szóló



A vidám csapat: bal szélén Wellisch Annamária

## AZ ELSŐ ÉVFOLYAM JELENTŐSÉGE, SZEREPE A MAGYAR BALETT XX. SZÁZADI TÖRTÉNETÉBEN

A több mint fél évszázados Állami Balett Intézet (ma: Magyar Táncművészeti Főiskola) első végzett évfolyamának a magyar tánc történetben betöltött szerepéről évtizedek távlatából már megkísérelhetünk képet alkotni. Táncos pályájukon az 1960-70-es években értek el a csúcra (a magyar balett hőskorában), majd fokozatosan tértek át a szakma egyéb területeire: balettmesterek, asszisztensek, koreográfusok lettek, vagy éppen balett-szakköltő nyitottak. Utoljára Pethő László lépett színpadra közülük 1994-ben, operaházi tagságának 40. évfordulóján A rosszul őrzött lány Simone anyó szerepében búcsúelőadásként.

A Magyar Állami Operaházhoz szerződöttség évfolyam első „közös” premierje a reformkort idéző Bihari nótája című Vashegyi Ernő balett volt 1954 decemberében. Ebben még többnyire karban táncoltak, de később a darab szólószerepeiben is debütáltak (Róna: Baltaváry, Menyhárt: Ilona, Szumrák: Vénusz). Mesterüket, Nádas Ferencet 1955 tavaszán Érdemes művész címmel tüntették ki – két évtizedes eredményes munkája mellett erre első végzős növendékei sikeres vizsgája is alkalmat adott.

Pályakezdésükre két körülmény volt döntő hatással: az első évadokban (Róna Viktoron kívül) nehezen jutottak „szóhoz” az operai repertoárban, hiszen fiatal, de már befutott szólistagárda állt előttük: Lakatos Gabriella, Kún Zsuzsa, Ugray Klotild, Szarvas Janina, Müller Margit, Pásztor Vera, Csinády Dóra, Patócs Kató, illetve Vashegyi Ernő, Fülöp Viktor, Tatár György, Ősi János és a közülük már korábban kiemelt Havas Ferenc. Ráadásul ebben az időszakban az új bemutatók száma erősen megfogyatkozott: csak szovjet átvételek jellemezték a repertoárt, 1954 decembere és 1956 júniusa között pedig egyáltalán nem került új darab színpadra.

1956 azonban döntő változást hozott könyvünk főszereplőinek életében. A „disszidálási hullám” nem kímélte az Állami Operaház Balettegyüttesét sem, a társulat közel negyede távozott külföldre, közöttük több szólista is, így új, fiatal erők „bevetésére” lett szükség. Míg a forradalmi eseményeket megelőzően inkább csak Róna Viktortól lehetett hallani, olvasni – bemutatkozott a Diótörő, a Párizs lángjai, a Bihari nótája szerepeiben, és részt vett az 1955-ös VIT-en Szarvas Janinával –, addig 1956 után fokozatosan jutottak egyre nagyobb szólófeladatokhoz a többiek is.

Az első szerepek között Boros Erzsébet és Menyhárt Jacqueline a Diótörő két hópehely szólószerepét, Szumrák Vera a Három hattyút említi, Koren Tamás a Coppélia Plakátragasztóját. Pethő Lászlónak a kiugrást Tybalt nagyformátumú szerepébe való beugrása jelentette a mű Harangozó-féle verziójában (pályája során később még két Rómeó-változatban szerepelt). Ángyási Erzsébet az Orfeusz című opera Boldog lelkek-balettjének szólóját táncolta először.

1961-től volt intézeti igazgatójuk, Lőrinc György lett az operai társulat vezetője is, aki még inkább ismerte tehetségüket, tudásukat, és bizalmat szavazott nekik. Legtöbbször a hatvanas években óriási népszerűségnek örvendő sztárpárost, Orosz Adélt és Róna Viktort találjuk a premierek szereposztásaiban: többnyire együtt [Giselle – Paraszt pas de deux, 1958. február 16; Gajane (Nune, Karen), 1963. március 31.], ritkábban külön-külön [Ludas Matyi – 1960. május 12. (Eszti: Orosz A.); vagy 1962. április 28. a Lavrovskij féle Rómeó és Júlia (Mercutio: Róna)] – hogy csak a kezdetekből említsünk néhányat.

A repertoár-előadásokban azonban már többen is főszereplők, s az évtized második felétől már nem tartottak úgy premiert, hogy ne találkozhattunk az egykori évfolyamból több művész nevével is a szereposztásban. Kiemelnénk párat az évfolyam szempontjából „legsűrűbb” premierek közül: 1966. június 1-én a Daphnisz és Chloéban Orosz Adél, Róna Viktor, Szumrák Vera, a Tűzmadárban Menyhárt Jacqueline kapott főszerepet; 1968. május 18. és június 15.: Spartacus – az első szereposztásban Szumrák Vera és Menyhárt Jacqueline Crassus két „barátnője”, a másikban címszereplő és Flavia: Róna Viktor és Orosz Adél. A Laurencia 1970. március 22-i premierjén Orosz és Róna illetve Menyhárt Jacqueline főszereplő, Pethő László és Szumrák Vera szólista. 1973. május 20/22: A hattyúk tava: a hattyú és hercege, Orosz és Róna, a gonosz varázsló két megszemélyesítője Koren Tamás és Pethő László; Menyhárt Jacqueline a Pas de trios-ban táncol, Szumrák Vera és Boros Erzsébet hattyú-szólisták. 1975. október 22/24-én Pethő László, Koren Tamás, Menyhárt Jacqueline és Boros Erzsébet kapott szerepet a Csipkerózsika felújításán; 1977. december 10/17-én pedig Balanchine Szerenádját erősíti Szumrák Vera és Menyhárt Jacqueline, az Apolló műzsái: Szumrák és Orosz Adél, utóbbi pedig a C-dúr szimfóniában is táncol. (Ezek természetesen csak kiragadott részletek a gazdag életutakból, melyekről bővebben, személyekre bontva már olvashattak előző fejezetünkben.)

Természetesen a Magyar Állami Operaház Balettegyüttese turnéinak mindannyian állandó résztvevői voltak aktív táncosként, s gyakran vezető szerepekben arattak közönség- és kritikai sikert külföldön is.

Emeljünk ki néhány érdekes momentumot művészeink pályájáról, s tekintsük át szakmai eredményeiket – a szerepek után – más aspektusokból is.

Róna Viktor és Orosz Adél nemzetközi karrierje önmagában egy könyv témája lehetne: Róna világhírű partnernőinek sora (leghíresebb és leggyakoribb közülük is Dame Margot Fonteyn), fellépései az angol királyi család és Kennedy elnök előtt, vagy Orosz Adéllal Picasso 80. születésnapján; illetve számtalan vendégszereplésük a volt Szovjetunió legnagyobb színpadain, Kubában és Berlinben. Sikerüket talán az jelzi a legérzékletesebben, hogy a „keleti bloktól” Nyugat-Európáig és Ázsiáig egyaránt nagy sikereket arattak, elismerő kritikákat és kitüntetések kaptak. Róna Viktor mesterként is egyedülálló karriert futott be, hiszen a Párizsi Opera patinás társulatának vezető balettmestere lett, állandó vendég volt Oslóban, Tokióban, Franciaország több városában. Művészetüket már igen korán a legmagasabb állami kitüntetésekkel ismerték el – mindannyiszor egyszerre! – (Liszt-díj 1961; Kossuth-díj 1965; Érdemes művész 1972; Kiváló művész 1976) és ugyancsak közösen vették át a Finn Fehér Rózsa lovagrendet is.

Az évfolyamból kiemelkedő művészeti elismerésben részesült még: Szumrák Vera (Liszt-díj 1966; Érdemes művész 1975; Kiváló művész 1981), Menyhárt Jacqueline is (Liszt-díj 1968; Érdemes művész 1979). Orosz Adél és Pethő László a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét (1998), Szumrák Vera ugyanezen kitüntetés Tisztikeresztjét (1999) vehette át életműve elismeréseként, Koren Tamás Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztet (1997) kapott. Róna Viktor halála előtt két nappal kapta meg a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét (1994).

A kevésbé csillogó karriert befutott táncművészeink pályáján is találhatunk persze érdekességeket: életre szóló szakmai élményeket, szerencsés-szerencsétlen fordulatokat, vagy egy egész életutat meghatározó különleges fizikai adottságokat...

Ángyási Erzsébet élete egyik legemlékezetesebb szerepét, az Ionesco abszurd drámája nyomán készült Lecke című Flemming Flindt balett főszerepét soha nem táncolhatta el színpadon, mivel a premier elmaradt.

Az egyébként is a címzetes magántáncos rang felé közelítő pályája akár máshogyan is alakulhatott volna, ha nem hiúsul meg a bemutató. Erőssége, a karakterábrázolás ebben a bonyolult, összetett szerepben teljes fényében ragyoghatott volna, s bár a nézők erről örökre lemaradtak, számára mégis meghatározó élmény lett a darab próbafolyamata.

Boros Erzsébet legkiemelkedőbb szerepeit beugrással táncolta el. Egy táncosból ambivalens érzéseket váltanak ki ezek a váratlan, de izgalmas események. Egyrészt motivációt jelenthet a megszavazott bizalom, a szakmai-művészi kihívás, amit az idő rövideje okoz; másrészt a kisördög ott bújhat a gondolatokban: „vajon miért nem én jutottam a szereposztók eszébe rögtön”... Jó esetben a nézők semmit nem érzékelnek abból, ami a háttérben történik, a tánc történet pedig legfeljebb „pozitív előjellel” tart számon egy-egy emlékezetesebb beugrást. Boros Erzsébet életrajzában így aztán kitörölhetetlenül ott van Myrtha vagy az egyik Eck-balet (Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára) főszerepe. Másik figyelemreméltó pillanat pályájáról a Vinogradov-féle Hamupipőke premierje 1983-ban, ahol a Mostoha szerepében hosszú évek kihagyása után spiccre pattant Dózsa Imre igazgató felkérésére. S ezt a „vakmerő” vállalkozását is siker koronázta, melyre okkal lehet büszke Boros Erzsébet pályájára visszatekintve.

Pethő Lászlót hasonló érzés tölti el – saját elmondása szerint – ha arra gondol, hogy az utánozhatatlan Harangozó Gyula és az utólérhetetlenül szuggesztív Fülöp Viktor szerepeit táncolta velük párhuzamosan, és sikerrel. Szeretettel emlékezik a neves orosz balettmesternővel, Olga Lepesinszkájával való jó kapcsolataira is.

Koren Tamás színpadi létét kamaszkora egyik nyara határozta meg végérvényesen, hiszen olyan magasra nőtt, ami - a hazai körülmények és beidegződések között - a karakterszerepek egy szűkebb, kevésbé látványos skálájára predesztinálta őt. Ráadásul ekkor még nem szerepelt a repertoáron például a Don Quijote című balett, amely egyértelmű (cím)szerep lehetőséghez juttatta volna őt. Ha egy koreográfus fantáziáját megmozgatta volna ez a kivételes termet, akkor Koren Tamás jellemábrázoló tehetségét jobban megismerhettük volna - elég napjaink Seregi-Shakespeare balettjeiből Ösztövré (Szentivánéji álmom) és Hortensio (Makrancos Kata) szerepét említenünk. S mi lett volna Koren Tamással a más esztétikai elveket követő amerikai táncéletben...?

A színpadról leköszönő táncosok kézenfekvő lehetősége – tehetségük, hajlandóságuk függvényében – a balettmesteri, asszisztensi vagy koreográfusi munka. Utóbbiban jeleskedett már aktív pályafutásával párhuzamosan is Pethő László, s utolsó éveiben Róna Viktor.

Pedagógiai eredményeivel, kiemelkedő végzős növendékek (köztük többszörös díjazottak) sorával hívta fel magára a figyelmet Menyhárt Jacqueline és Koren Tamás, az alapozó években szerzett elévülhetetlen érdemeket Boros Erzsébet és Ángyási Erzsébet. Gyakorlat- és próbavezető mesterként szinte legendák övezik Koren Tamást, aki az utóbbi években nagyon hiányzik az operai balettéletből, de máig emlegetik élvezetes, kombinatív gyakorlatait és hihetetlen biztos memóriáját.

Történeti visszatekintésünk végén, az 1954-es évfolyamból kikerült művészek tánc történeti szerepének megítéléséhez, most álljon itt néhány kritika, beszámoló pályafutásuk érett, befutott korszakából is.

1965. április 13.

#### **Négy balett az Operaházban**

(...) „Róna Viktor könnyedsége, igényes technikai megoldása kettősükben és szóló variációjában is méltóan társult partnere (t.i. Kun Zsuzsa) munkájához.” ( – Chopiniana) (...)

„A produkció méltán aratta az est legnagyobb közönségsikerét. Ez egyaránt köszönhető Menyhárt Jacqueline (Köszén) és a három bányász: Sipeki Levente, Nagy Zoltán, Péter László megnyerő szólóalakításainak, valamint a tánckar átélt és színvonalas művészi munkájának.” (Maros-Eck: Bányászballada)

1966. június 30.

#### **A Balett Intézet jubileumi előadása az Operaházban**

(...) „Az Állami Operaház művészei közül Dvorszky Erzsébet, Kaszás Ildikó, Kékesi Mária, Menyhárt Jacqueline és Orosz Adél, illetve Budavári Rudolf, Dózsa Imre, Perlusz Sándor, Róna Viktor és Sipeki Levente léptek fel – igényes és hű képet adva jól ismert egyéni tehetségükről és a társulat előadóművészi kultúrájáról is.” (...)

1967. május 21.

#### **Csipkerózsika – Balett-bemutató az Operaházban**

(...) „Aurora technikailag rendkívül nehéz szerepében Kun Zsuzsa és Orosz Adél nagyszerű alakítást nyújt. (...) Orosz Adél pedig az életvidám, ifjú lányka vonásait hangsúlyozza a virtuóz olasz stílus hallatlanul könnyed és biztos tolmácsolásával... Desiré hercegként Havas Ferenc és Róna Viktor ugyancsak legjobb képességeik oldaláról mutatkoztak be, különösen Róna precíz technikája és könnyedsége ragadott magával.

Nagyon tetszett Orgona tündér szerepében Ugray Klotild és Szumrák Vera, művészi tehetségük és érett technikai tudásuk újabb értékeivel leptek meg. Tetszett Koren Tamás mesei és Pethő László démonikus Carabosse tündére – ez a pantomimszerep hálás feladat mindkettőjük számára.”

Skülönösen szorít most a helyszűke, amikor nem méltathatom egyenként a tündérek: Boros Erzsébet (...) táncát, valamint az ékkövek megszemélyesítőit: Boros Erzsébetet, Menyhárt Jacqueline-t...” (...)

1968. május 22.

#### **Spartacus – Új táncdráma az Operaházban**

(...) „A többi főszereplőről szólok: (...) Crassus barátnője, Júlia szerepében Szumrák Vera remek (második felvonásbeli) buja érzékiségű szólójáról, amelyben minden táncá lényegült át (...); a második barátnőről: Claudiáról, akit Menyhárt Jacqueline poétikusan tiszta és kidolgozott mozdulatokkal keltett életre.” (...)

1970. szeptember 30.

#### **A két Bartók-balet: A fából faragott királyfi és A csodálatos mandarin**

(...) „A főszereplők: Orosz Adél (Királykisasszony), és Róna Viktor (Királyfi) (...) odaadással oldották meg igen „munkaigényes” feladataikat. Orosz és Róna technikailag mindvégig kidolgozott, jól felépített táncos és színészi alakítással keltették életre nehéz szerepeiket.” (...)

„Szumrák Vera a Lány alakját, híven a mű eszmeiségéhez, nagy drámai erővel, illúziót keltő táncolással elevenítette meg.” (...)

1971. április 2.

#### **A rosszul őrzött lány**

(...) „A szerelmes pár férfi alakjában Róna Viktor rokonszenves, játékban és táncban is igen jó teljesítményt nyújtott. Jó humorral és könnyedén játszott, nehéz variációit és a táncnettősökbeli munkáját mindvégig magas színvonalon, hatásosan oldotta meg – saját egyéniségéhez és temperamentumához igazítva Colas vonzó figuráját.” (...)

1972. május 18.

#### **Sylvia – Felújítás az Erkel Színházban**

(...) „Róna Viktor szereplése Orion alakjában – művészi telitalálat. Minden ízében kidolgozott, mértéktartó, mégis hallatlanul komikus játéka, hol csak csipkelődő, máskor pedig metsző gúnyt árasztó gesztusai, egy-egy kényeskedő pózban való megállása – mesteriek. Önmaga nagyságában tetszelgő balettmesterként és szándékosan eltúlzott szatír-alakításában is teljes értékűen parodizálja kettős szerepét, miközben a ráháruló változatos-klasszikus feladatokat is fölényes eleganciával oldja meg.” (...)

### MAÁ CZ L Á S Z L Ó Í R Á S A

1974. május 28.

#### **Balettest az Erkel Színházban**

(...) „A két táncnégyes szereposztásait a színház vezető táncosaira bízta, így csak hosszas elemzéssel dönthetnénk el, hogy az Orosz Adél, Menyhárt Jacqueline, Pártay Lilla, Kékesi Mária négyes, és a Csarnóy Katalin, Pongor Ildikó, Dvorszky Erzsébet, Kaszás Ildikó négyes közül melyiket tarthatjuk előnyösebbnek; már a szólófeladatok sokasága miatt is minden előadónak legerősebb oldalával kell megmutatkoznia. Ugyanúgy a Havas Ferenc, Róna Viktor, Forgách József, Dózsa Imre és a Mészáros László, Erdélyi Sándor, Sipeki Levente, Keveházi Gábor négyest is bajos egymás elé vagy mögé sorolni, a két csoportban külön-külön megjelenő előadói értékek miatt.” (Pas de Quatre, Variációk négy táncosra)

### G E L E N C S É R Á G N E S Í R Á S A I

1975. január 3.

#### **Giselle – Felújítás az Operaházban**

(...) „Menyhárt Jacqueline és Keveházi Gábor paraszt pas de deux-je pedig az eddigi jó színvonalúak közül is kiemelkedett. Menyhárt Jacqueline hosszú ideje nem táncolt szerepét minden értelemben kiválóan és éretten alkotta újra. Beállása az egész produkció nyeresége.” (...)

1976. november 5.

#### **Árnyak tánca, Kamarazene No.1, Etűdök – Új egyfelvonásos balettek az Operaházban**

(...) „A Balerina szerepében Orosz Adél nagyszerű produkcióját gazdag pályafutása egyik csúcspontjának lehet tekinteni. Kimunkált, szép vonalú mozgása és az acélos biztosságú virtuóz táncstudása ezúttal töményen jelentkezett. Adagio és allegro megoldásai egyenlő, magas értékűkálán mozogtak. Érzelmeket fakasztó, szemet gyönyörködtető volt egyszerre – és az egész színpad számára felemelő hangulatot teremtett.” (...)

„A második szereposztásban Menyhárt Jacqueline, főleg az adagio-részeket oldotta meg szépen, ezekkel tudott érzelmi hatást is kiváltani. Gyors, összetett variációi pontosak voltak, de mozdulatainak harmóniája olykor megbomlott.” (...)

1983. április 28.

#### **A Diótörő felújítása**

(...) „Briliánsan sikerült Orosz Adél első nagyszabású betanító munkája is. Jobban mondva, tisztább, tökéletesebb produkciót aligha lehetne létrehozni, a Vajnonen-féle eredeti beállítást hívebben rekonstruálni. Óriási és korrekt munka, amit elvégzett.” (...)

### M U Z S I K A

1960. június

#### **Nyílt levél Orosz Adélhoz**

„Tegnap este Róna Viktor felhívott és nevedben is kért, hogy nézzem meg a mai Giselle-előadást, mert először fogjátok táncolni: Te Giselle-t és ő Albert herceget. Jólesett a figyelmesség, de természetesen e nélkül is megnéztelek volna Benneteket. Tudod, vasárnap nem szívesen megyek el otthonról, se délelőtt, se délután, mert hétköznap mindig csak késő este érek haza és hét végére már nagyon vágyom az otthon békéje és a gyerekek rajcsúrozása után. Ezért hát morogni szoktam, ha vasárnap el kell mennem otthonról. Ma kivételesen nem morogtam: szeretettel gondoltam Rátok és izgatottan vártam, hogy a Leningrádban szorgalmas munkával megtanult szerepekben mivé fejlődtek.

A színházban csodálkozva tapasztaltam, hogy nincs telt ház. Úgy látszik, a közönség unja a Giselle-t. Kár, mert a Giselle II. felvonása a balett-irodalom egyik legszebb romantikus darabja. Én lelkesedem érte. A mi együttesünk pedig kitűnően táncolja. Tavalay Párizsban, a Nagy Operában, szülőotthonában láttam és nagy várakozásomban: csalódtam! (...) ...a mai előadáson az első, kicsit unt jelenetek után szíven ütött, amikor megjelentél a színpadi házikó ajtajában és táncolni kezdtél. – „Ki ez?” – Ki lenne más, mint: Giselle! Ő maga. Ahogy megálmodták. Minden mozdulata bensőséges, őszinte és makulátlanul tiszta. Táncának egyszerű kis lépéseit természetes báj és derű ragyogja be. Nincs egyetlen téves rándulása, egy hibás rezzenése sem. Nehezemre esett – eleinte – ezt a Giselle-t azonosítani Veleddel, Adéllal. Ne vedd rossz néven. Eddig is nagyon tehetséges, fiatal művésznék tartottalak, de fiatalnak, aki pályafutásának elején áll és aki – ki tudja, meddig jut el? Ezt a Giselle-t azonban egy érett művésszel kellett azonosítanom. Egy – félve merem kimondani, mert mégiscsak nagyon fiatal vagy! (hisz az utcán még mindig „kezticsókólok”-mal köszönsz nekem, a csöppet sem – hangsúlyozom: csöppet sem öreg embernek!) – egy nagy művésszel kellett azonosítanom ezt a Giselle-t. A közönség érezte, hogy milyen csodálatos esemény tanúja; aki eljött – és mindenki sajnálhatja, aki nem jött el – lelkesülten tapsolt Neked.

A szünetben felidéződött bennem a gyermek-Adél. Emlékszel az Intézetben töltött évekre? Mindig szorgalmas voltál, szívós, kitartó, és lelkes. Édesanyádat ritkán láttam, néha munka után bejött az Intézetbe megkérdezni, hogy rendesen dolgozol-e? Édesapádat sohase láttam, csak a képesítővizsgátok után, a banketten ismerkedtem meg vele, ha jól emlékszem. Mindketten munkások – nem értek rá a színházi mama-papa szerepét játszani, nem volt idejük sündörögni a különböző „fontos” emberek között. Nem „egyengették” utadat. Tiszta út a Te utad, Adél – még az irigység se találta foltot rajta. Elhatározás, bátorság és lelkesedés vittek előre...A szünet végén találkoztam Édesanyáddal és Édesapáddal. Nem kérdeztek és nem mondtak semmit, csak ragyogtak...

A második felvonás gyönyörű volt. A villik átszellemülten táncoltak, Te röptél, szálltál, lebegtél hibátlanul – elragadóan. Hát igen: így kell táncolni! Róna Viktor méltó párod volt. Szépen, stílusosan, nemesen táncolt. Játékokat összehangolt és mélyen kifejező volt. Nézd, Adél, nem titkolom, bevallom Neked, hogy

a második felvonás alatt – szégyen ide, szégyen oda – kicsordultak a könnyeim. A művészet varázsától, no meg a büszkeségtől és boldogságtól érzékenyültem el. Én tudom, hogy a könnyed ugrások, a lélegzet-elállító adagiók és főleg: a tiszta, hibátlan karmozdulatok és tökéletesen szép tartás mögött mennyi verejtékes munka van. Én tudom, hogy ehhez a munkához mennyi hit kell – hit az emberben és hit a művészetben, – ami erőt és lendületet ad a legnehezebb pillanatokban is!

Hazafelé menet Rátok gondoltam: villikre, Giselle-re, Albert hercegre! Jó volt Rátok gondolni... Talán érezted, ha nem is láttad, hogy villi-kollégáid mennyi szeretettel vettek körül a színpadon, milyen őszinte volt minden simogató mozdulatuk! Gyönyörűen táncoltak: részesei voltak az éppen megszülető művészet csodájának. És részeseivé váltunk mi is, akik ott ültünk a nézőtéren. Csodálkoztál ugye, hogy az előadás végén a közönség nem áll fel helyéről, nem szalad a ruhatár felé, hanem, mintha vége se lenne az előadásnak: ülve marad és rajongva tapsol!

Aztán arra gondoltam, hogyan mondom mindezt el Neked? Mert tudom előre, hogy ha legközelebb találkozunk az Operaház folyosóján, vagy az Operaház előtt, – ki-ki a maga dolga után sietve-futva –, néhány konvencionális szóra és legfeljebb egy meleg baráti kézszorításra jut szív, idő és energia! Pedig hát többet szeretnék nyújtani Neked – mert többet érdemelsz – a konvencionális szavaknál. Ezért írtam levelet. De... Mi pedagógusok javíthatatlanok vagyunk... És e levelet nem címedre küldöm. Mert ujjal akarok Rád mutatni és sok fiatal művész figyelmét akarom felhívni Rád. Nézzétek!... Nézzétek: Ti, akik sokszor kishitűek vagytok, akik kezetekkel legyintek, akik kiábrándultok, mielőtt még megfeszítettétek volna erőtöket, akik lanyhák vagytok és az életet vádoljátok, ha valami nem sikerül, akik ajkatokat húzogatójátok, anélkül, hogy valaha is összeszorítottátok volna szilárd elhatározással, Ti, akik túlon túl hamar lemondtok önmagatokról és művészetéről egyaránt, nézzétek: mit lehet elérni szorgalommal, szívvel, szerénységgel, a művészet alázatos szolgálatával! Nézzétek: ez az igazi művész útja és csak ez az út vezet az igazi művészethez!... Így válik példamutatóvá a Te utad, Adél, és példássá egész fiatal művészi életed. Vigyázz rá, hogy töretlen lelkesedéssel és kényes lelkiismerettel járj tovább ezen az úton egész pályafutásod alatt!

Az idén ünnepeljük a Balett Intézet fennállásának tizedik évfordulóját. Beragyogja ünnepi évfordulónkat a mai Giselle-előadás, melynek főszerepeit mind, Veled és Viktorral az élen, a Balett Intézet volt növendékei táncolták – szépen, nagyon szépen!

Büszke vagyok rátok és gratulálok Nektek.”

*Lőrinc György*

*Budapest, 1960. április 10. vasárnap.*

1960. július

### **A Lúdas Matyi**

(...) „Orosz Adél most nem jutott sok táncos lehetőséghez, de megjelenésének természetes bája, közvetlensége mégis jelentős szereplővé avatja, s ismét bebizonyíthatta, hogy nemcsak nagyszerű táncosnő, de éppúgy igazi művész.” (...)

*Vitányi Iván*

1960. december

### **A tíz éves Balett Intézet neveltjei**

(...) „A Hattyúk tava október 14-i előadása, amelyet az Állami Balett Intézet fennállásának 10. évfordulója alkalmából rendeztek meg, úgyszólván mindenkit meglepett: mintha új bemutatót láttunk volna, olyan élénk, izgalmas és kidolgozott művészi előadás volt. Szerencsés ötlettel az összes fontosabb szerepeket az Intézetben végzett táncosokra osztották ki, s ez friss vért, pezsgő fiatalságot öntött az egész produkcióba. Jóleső érzéssel láthattuk, mennyi tehetség és művészi erő árad a jól felkészült fiatalokból, akik közül többen már állandó szolistái a társulatnak és nemzetközi VIT-versenyeken is előkelő díjakat szereztek.

Hogy mindannyian – legalábbis a legjobbak – szerephez jussanak, a főszerepeket megosztva táncolták: így Odette-nek, a hercegnek, az udvari bolondnak és a varázslónak is két alakítója volt, ami, ha nem is egységesebbé, de érdekesen színessé tette az előadást és az egyes szereplők alakítása között jó összehasonlításra adott alkalmat. (...)

A közönség lelkesen ünnepelte az ifjú művészeket s rajtuk keresztül a jubiláló Állami Balett Intézet jó munkáját, tanárainak eredményességét. Így, együtt látszott meg igazán, milyen jól indították útnak a növendékeket az Intézetből: az 1954-59 között végzetek többsége szépen megérett a színpadi gyakorlatban, s ma már művészi értékű teljesítményt képes nyújtani.

Úgy véljük, a közönséggel egyetértésben emelhetjük ki elsőnek a szereplők közül Orosz Adél Odília alakítását, amely ismét meggyőzött arról, hogy személyében rendkívüli adottságú és felkészültségű táncosnőnek tapsolhatunk. Orosz Adélnak a balett-technika és formanyelv természetesen ható kifejezőmódja lett, ami a nagy művészek sajátossága. Róna Viktor hercege – a harmadik és negyedik felvonásban – hű képet adott Róna itthon és külföldi versenyeken is elismert művészi erényeiről, kiforrott táncstílusáról, amely biztos, pontos és egyre fejlődő technikai felkészültségen alapul.

Menyhárt Jacqueline Odette-je a második felvonásban technikailag kidolgozott, szépen megformált és láthatóan őszintén átélt alakítás volt, amelyet a szerep poétikusságában lehetne még jobban elmélyíteni. Szumrák Vera a negyedik felvonásban – érzésünk szerint – minden erejét a technikai feladatra összpontosíthatta, szépen is táncolt, azonban ezen az előadáson még nem sikerült eléggé érző, szenvedő, majd a varázslattól megszabaduló Odette-é válnia.(...) Pethő László érdekes, harcias szellemű figurát formált a varázslóból (a második és harmadik felvonásban). Koren Tamás viszont – a negyedik felvonásban – inkább a már megszokott felfogásban, de meggyőző erővel alakította szerepét.(...)

Nincs mód rá, hogy mindenkiről részletesen szólhassunk, – csak felsorolhatjuk: milyen éretten és zeneien táncolták a pas de trois-t Boros Erzsébet, Kékesi Mária és Sipeki Levente, – milyen remek és egyöntetű volt a négy hattyú táncában Ángyási Erzsébet, Dvorszky Erzsébet, Kaszás Ildikó és Kolozsvári Dóra, – milyen szépen sikerült a három hattyú tánca, amelyet Gombkötő Erzsébet, Wellisch Annamária és Widinszky Mária adtak elő. (...)

*Körtvélyes Géza*

1963. február

### **Róna Viktor sikere Londonban és Washingtonban**

„Az Állami Operaház fiatal VIT-díjas magántáncosa, Róna Viktor emlékezetes sikert aratott decemberben: Margot Fonteyn partnereként Londonban és az Egyesült Államokban vendégszerepelt. Első eset, hogy a világhírű angol balerina magyar partnerrel lépett fel; ugyancsak először fordult elő, hogy magyar balettművész mutatkozott be az Egyesült Államokban. A tíznapos, nagy jelentőségű turné eseményeit így foglalja össze Róna Viktor:

Váratlanul ért Margot Fonteyn meghívása az Angol Királyi Táncakadémia hagyományos gálaestjére. Izgalmamat csak fokozta, hogy megszokott partnerem helyett külföldi művésznővel kellett fellépnem,

még hozzá a nyugaton az elsők között is elsőként számon tartott primabalerinával. Margot Fonteyn azonban nemcsak nagy művész, hanem éppen annyira kitűnő ember és művészárs is, akinek társaságában észrevétlenül feloldódott kezdeti elfogódottságom.

Nagyszerű hangulat jellemezte már az első próbákat is, amidőn megtanítottam számára a „Gajane” kiválasztott részleteit. A Royal Theatre Drury Lane volt a gálaest színhelye; a közreműködők között voltak a nemzetközi balettművészet ismert csillagai, valamint Yehudi Menuhin.

Londonban az előadás napján újabb váratlan hír okozott izgalmat: Fonteyn Amerikába hívott. Washingtonban a Loew's Capitolban mutatkoztunk be a főváros első, államilag támogatott együttese, az American Ballet debütálása alkalmából. Műsorunkon ugyancsak a „Gajane” részletei szerepeltek.

(...) Négy alkalommal léptünk fel Washingtonban; majd Baltimore-ban a Lyric Theatre-ben fejeztem be turnémat. Itthoni kötelezettségem nem tette lehetővé, hogy az American Ballettel tovább vendégszerepeljek. Az angol és az amerikai sajtó részletesen foglalkozott fellépéseinkkel; egyik-másik lap szenzációsan tartotta, hogy Fonteyn magyar partnert választott. Volt lap, amely „vasfüggöny-partner”-nek titulált. Angol és amerikai kollégáim mindenütt szeretettel fogadtak, gyakran érdeklődtek a mi balettművészetünk eredményei iránt.

Siker? Természetesen jól esett az angol anyakirályné, Margit hercegnő, s a Kennedy család elismerése, ám egy művész számára ennél is többet mondanak olyan személyek gratulációi, akik régen beírták nevüket a balett-történetbe. Mindenekelőtt Anna Pavlova kortársnője, Nizsinszkij partnernője, Tamara Karsavina értékelő szavai, továbbá Alicia Markova, a párizsi Opera volt balettszallagának elismerése, azután Jehudi Menuhin hozzám írt sorai és a többi nagyok – Ninette de Valois, Frederick Ashton, Marie Rambert, Robert Helpman – üdvözlése.

További meghívásokat kaptam, s ezekről megkezdődtek a tárgyalások. Áprilisban Orosz Adéllal három hétig a Szovjetunióban vendégszerepelünk.”

1963. április

### **Balettkritika**

(...) „A Fából faragott királyfi (...) és a Csodálatos mandarin főbb szerepeit Párizsban is, itthon is két szereposztásban is láthatta a közönség. A királyfi szerepét ott Róna Viktor és Havas Ferenc, itthon Dózsa Imre és Róna Viktor táncolta. Partnernőjük, a királykisasszony Párizsban és itthon is Orosz Adél, illetve Ugray Klotild volt. (...) Az Orosz-Róna pár kiváló megjelenésével, ragyogó technikájával a mesejáték érzelmi és játékos színeinek kibontásával nyújtott magas színvonalú teljesítményt. (...)

A három habléannyal való, technikailag igényes táncában (Éhn Éva, Mák Magda és Boros Erzsébet jelenítették meg szépen) megmutatkozott, hogy Dózsa igen jó és biztosan emelő partner. (...)

A Csodálatos mandarin két főszerepét Párizsban a Lakatos-Fülöp és Kun-Róna pár táncolta, itthon a partnerek megcserélődtek és Lakatos Gabriella Róna Viktorral, Kun Zsuzsa Fülöp Viktorral alakította a lány, illetve mandarin szerepét. Mindkét művészpár egyéniségének megfelelően, más-más módon oldotta meg szerepét és a színpadi figurák különböző vonásait emelte ki. (...) Róna mandarinja szertelenebb, mozgékonyabb, érzelmeit kevésbé fékező, kitárulkozóbb egyéniség. (...)

A Hattyúk tava harmadik felvonásából Odília és a Herceg variációs pas de deux-jét láthattuk Orosz Adél és Róna Viktor briliáns előadásában. Táncos képességeik javát mutatták be. (...) Orosz Adél Odíliája – mint grúziai vendégszereplésük alkalmával egy kritikus írta – „ravasz, álnok és elbűvölően szép... a balerina tökéletesen bemutatta magasfokú technikáját, amikor ragyogóan hajtotta végre a 32 fouettét”. Róna Viktor jó iskolázottságát, kedvező adottságait, valódi temperamentumát és táncbeli magabiztosságát, ugrásainak puhaságát és könnyedségét, a kettősökben való biztonságát és pontosságát emeli ki többek közt a grúz kritika. Ezeket az erényeket dicsérhetjük mi is fiatal táncospárunkban. (...)

A Gajane kurd képében (...) Lakatos Gabriella minden porcikájában muzikális és forró tánca, és Szumrák Vera játékos kacérsága egyaránt jól hatott. (...)

A másik szám Hacsaturján Spartacus c. balettjének egy részlete volt, Anyiszimova koreográfiájával. Orosz Adél és Róna Viktor kiválóan táncolt a hallatlanul virtuóz igényű műben. Hibátlan technikai megoldásnak, gyönyörűen szárnyaló grand jetéknak, emeléseknek, pózoknak, bravúros produkciónak lehettünk részesei.”(...)

*Ligeti Mária*

1964. március

### **Jereván – Tbiliszi – Riga– Moszkva Beszélgetés Orosz Adéllal**

„Orosz Adél és Róna Viktor öt hétig szerepelt a Szovjetunióban. A Hattyúk tava és a Giselle főszerepeiben tíz alkalommal léptek fel.

– Élményekben igen gazdag volt ez a turné, gazdag és bizony fárasztó, de nagyon megérte – mondotta útközről Orosz Adél- Jerevánban kezdtük. (...)

– Tbiliszitől féltünk, mert ez volt a moszkvai szereplés főpróbája. A Szovjetunióban ugyanis úgy tartják, hogy akinek Tbilisziben sikere van, annak nem kell félnie a Bolsojtól sem. Szerencsére nekünk szép sikerünk volt, és az a jó jel érvényesnek bizonyult a mi esetünkben is. (...)

– S most röviden a rigai tapasztalatokról. Itt különösen nagy sikerünk volt, ami talán elsősorban annak szólt, hogy magyarok vagyunk. Rigában nagyon szeretik a magyarokat, él még itt a finn-ugor testvériség hagyománya is. Talán itt volt a legnagyobb a propagandánk: sok öles plakát mellett a rádió és a televízió is beharangozta fellépésünket. (...)

– Moszkvába már kissé fáradtan érkeztünk. Ez még izgalmasabbá tette szereplésünket, hiszen az egész turnéból a legjelentősebbnek természetesen a moszkvai fellépés ígérkezett. Itthon nem is tudják eléggé, milyen nagy szó külföldi táncosnőnek fellépni a Nagy Színházban. A nyugati kollégák ezzel teljesen tisztában vannak, s a Bolsoj-beli siker a legnagyobbak közé számíthat. (...)

– Elgondolhatja, milyen érzés volt, amikor a III. felvonás után „mindenki” bejött gratulálni, akikről – talán szerencsére – nem is tudtuk, hogy néznek bennünket: Ulanova, Pliszeckája, Karelszkája, Fagyecsev, Liepa és a többi „nagyok”. Ezt sohasem fogom elfelejteni!” (...)

1965. január

### **Az életbe táncoltatott leány**

(...) „Különleges feladat jutott a táncos főszereplőknek is. Három tánc-stilusban kellett bemutatkozniuk. Orosz Adélnak és Sipeki Leventének nem kellett bizonyítania balett tudását, mint néptáncosokat és modern táncosokat azonban most láthattuk őket először. Mindkét szerepkörben sikert arattak. (...)

Orosz Adél elragadóan kedves mai lány volt, és Sipeki méltó partnere.” (...)

*Vitányi Iván*

1965. január (30-31. old.)

### **A Párizs lángjai új szereplőkkel**

(...) „A másik baszk lányt régen alakították ilyen tiszta és világos megfogalmazásban – szerepformálási és technikai vonatkozásban – mint most Ángyási Erzsébet. Előadásában nagyszerűen tükrözi a koreográfus eredeti elképzeléseit, tudniillik azt, hogy lírai figurája a másik baszk lánnyal, Thérése-sel ellentétpárt alkot. Thérése halála után, – éppen a történet hatására, ebből az álmodozó halkszavú lányból forradalmár és zászlóvivő lesz.”

*Ligeti Mária*

1965. február

### **Galina Samtsova vendégjátékáról**

(...) „A két előadáson (t.i. Budapesten a Giselle és Hattyúk tava) Samtsova partnere Róna Viktor volt. Tudjuk, nem sok próba állt a főszerepeket táncoló művészek rendelkezésére, és mégis az volt az érzésünk, két egymást remekül megértő művész adja tehetsége legjavát. Róna nagyszerű partner és táncos. Megértjük azt az elismerést, amit mindenütt a világon kivívott magának.(...)

...ilyen szép előadásban ritkán láthattuk a három nagyhattyút táncolni (Kékesi Mária, Som Gizella, Szumrák Vera).”

*Roboz Ágnes*

1965. február

### **Seherezádé: Orosz Adél, Az ifjú mór: Róna Viktor**

(...) „Kitűnő táncospárunk ismét új szerepben mutatkozott be. Fellépésüktől mindig sokat vár a közönség, s ők kiváló adottságaikkal és felkészültségükkel mindig sokat is tudnak nyújtani.

Orosz Adél pompás ugrásait, gyönyörű arabeszkjeit, kimunkált spicc-technikáját már szinte természetesen könyveljük el. Az utóbbi időben főként alakító készségében lépett előre nagyot. Seherezádéja is sok új színnel, a színészi eszközök gazdagságával tűnik ki. (...)

Róna a nagy kettősben méltó partnere Orosznak. Szenvedélyesen vad, néhol egy-egy pillanatra gyanakvó, mint akiben felvillan a gondolat: nem játszik-e vele, a szegény ifjúval ez a gyönyörű lány, a szultán kegyeltje? Elragadtatással nézi kedvesét, amikor az táncol előtte, félve, hogy a beteljesedett szerelem gyönyöre csak álom, s nem tarthat sokáig. (...) A balett következő képében (...) Róna szép allegrójában gyönyörködhetünk.”

*Ligeti Mária*

1965. április

„Menyhárt Jacqueline két alakításáról számolhatunk be. A Bahcsiszeráji szökőkút Máriaját és a Rómeó és Júlia címszerepét táncolta őszinte átéléssel, jó technikai felkészültséggel. Finom lírai jelenség, gondolatait és érzéseit mértéktartó eszközökkel, hitelesen közvetíti. Szerepformálását és táncát nem a kiugró, emlékezetes nagy pillanatok és megoldások, hanem az egyenletes szint jellemzi. (...)

Pethő László érdekesen indítja el Girej alakját az I. felvonásban, valami bizarr furcsasággal jellemzi a kánt, a továbbiakban azonban nem bontakoztatja ki az elindított figurát, nem eléggé erőteljes, szenvedélyes és sokrétű. (...) Szumrák Vera gyönyörű Zaráma, azonban az igazi nagy szenvedély nála sem bontakozik ki. Őt a Boleróban is láttuk debütálni. Ezt a szerepét színvonalasan, kacér és hódító szépséggel oldotta meg.”

*Ligeti Mária*

1966. február

### **Táncművészeink külföldön**

„Róna Viktorral közel három hónapos amerikai útja után beszélgetünk.

– Párizsban csatlakoztam az ottani opera turnézó balettcsoportjához. Partnerem Liane Daydé, a nálunk is ismert, kitűnő balerina volt. Eddig csak mint művészt értékeltem – közös munkánk során kitűnő kollégaként és kiváló emberként is megismerhettem. A felkészülés próbái során hamar összeszoktunk.

– Milyen műsorral indultak el a tengeren túlra?

– Műsorunkon a Giselle szerepelt – ebben Albertet táncoltam –, a másik műsor rövid balettekből állt. Ennek keretében a Minkus: Don Quijote variációs nagy pas de deux-jét táncoltuk Daydével.

– Hol mutatkoztak be először?

– Rendkívül fárasztó és érdekes utunk első állomása Izland fővárosa, Reykjavík volt. Itt négy előadást tartottunk.

– Milyen élményei, benyomásai voltak ezen a szigetországon?

– Az egyik érdekesség és egyben kellemes meglepetés számomra a táncot szerető és értő közönség volt. (Gyakoriak a neves vendégegyüttesek.) A másik azonnal szembeütő érdekességet a természeti kontrasztok jelentették. A teljesen hideg időjárás ellenére a sűrűn feltörő gejzírek melletti üvegházakban paradicsom piroslott és banán ért.

Amerika területén mintegy 40 000 kilométeres útvonalat beutazva 67 előadást tartottunk és vagy hatvan városban fordultunk meg. Néhány város közülük: a pennsylvániai Reading, Pittsburgh, Cincinnati, Indianapolis, Kansas City, New Orleans, Phoenix, Arizona, San Diego, San Francisco, Seattle, Portland. Los Angelesben három előadásunk volt, Chicagóban öt napig tartózkodtunk.

– Milyenek voltak a fellépések körülményei?

– Utunkat a Columbia, az egyik legnagyobb amerikai rendező szerv készítette elő. New Yorkban a 35 táncoshoz, a karmesterhez, a zongoristához és a balettmesterhez kis zenekar csatlakozott, amit esetenként a szükségnek megfelelően kiegészítettek. A világítási berendezés egy részét is magunkkal vittük. A színházak, amelyekben felléptünk, általában kitűnőek és persze igen különböző méretűek. Gyakoriak a nemrég épült 5-6000 személyes auditoriumok. Előadásainkat átlagosan három-négyezer ember látogatta. A színházakban balett terem nincs. A színpadon gyakoroltunk, készültünk. A színpadok tökéletesen simák, ugyanakkor rendkívül kemények, ami viszont fárasztóvá teszi a táncolást.

– És a közönség?

– Szeretik a táncot, lelkesek. A bravúros technikai megoldásokat különösen nagyra értékelik. Sűrűn fordulnak meg az USA-ban különböző európai együttesek: a Bolsojt, Antonio Gades együttesét, az Állami Népi Együttest hirdették többek között.

– A sűrű program során volt-e alkalma előadásokat nézni?

– Egy nagy élményem volt New Yorkban. Balanchine új, egész estét betöltő Don Quijote-ját láttam. S ami különös élménnyé avatta az estét: a címszerepet Balanchine alakította. Nagyszerű művész! A balett első két felvonásában többnyire a pantomim a formanyelv, a harmadik felvonásban viszont ragyogó táncokat láttam. Különösen tetszett a Dulcineát és a többi „ideált” megszemélyesítő Suzanne Farrell. Visszajövet Párizsban a Kirov együttesét sikerült megnéznem. Leningrádi tanulmányaim óta nem találkoztam velük, így hát nagy volt az öröm.

És még egy nagy és számomra újszerű élményről. Az együttes megkért, hogy tartsak nekik gyakorlatokat – az orosz balettközlőből. Éreztem, hogy a táncosok élvezték ezeket az órákat és művészi munkám mellett e pedagógiai beugrásomat is elismerték. Az igen jó szellemű, kollegiális légkörbe engem is befogadtak. Ez tette mindannyiunk számára könnyebbé, s személy szerint nekem, a kétszeresen vendégnek felejtetlen élménnyé a turnét.”

*Ligeti Mária*

1966. augusztus

### **Balettbemutató az Erkel Színházban**

#### **Daphnisz és Chloé**

(...) „És mégis ez a balett az est legnagyobb sikere, mert Orosz Adél és Róna Viktor, a két címszereplő olyan művészi alakítást nyújt, amelyhez minden dicsérő szó kevés. Megjelenésük, játékuk, az általuk teremtett ragyogó harmónia Eck nagyon szép kettőseiben – tökéletes. Igen tetszett Szumrák Vera, mint Lükainion (...)

A Menyhárt – Dózsa kettősből a második esten inkább Dózsa Imre Daphnisza tetszett. (...) Menyhárt Jacqueline, bár szépen táncolt, ez alkalommal halványabban szerepelt.

#### **A Tűzmadár**

A szelíd, bájos királylány szerepében Menyhárt Jacqueline kitűnően érvényesíti lírai tehetségét. Koren Tamás Kascsej alakítása démoni erőt sugároz.”

*Nádasi Marcella*



1967. március

### **Liane Daydé fellépése Budapesten**

#### **Chopiniana**

(...) „Róna Viktor biztos, előzékeny partnere volt és szólóját tiszta, jó technikával adta elő. A prelűdöt Menyhárt Jacqueline művészi átéléssel, kifogástalanul tolmácsolta.(...)”

#### **Polovec táncok**

E sikerhez járult hozzá Szumrák Vera (...) temperamentumos, pezsdítő alakítása is – a polovec asszony (...) szerepében. (...)

#### **Giselle**

Boros Erzsébet figyelemre méltó Myrtha. Hűvös és pontos, jól alapozott biztonsága messzemenően a helyén van.”

*Nádasi Marcella*

1967. június

### **Róna Viktor és Orosz Adél balettmatinéja**

„Ritka eset, hogy hazai táncművészeinket önálló koncerten láthatjuk. Annál inkább örültünk, hogy ez a balettmatiné zsúfolt ház előtt zajlott le, bizonyítva, hogy ilyen fajta rendezvények iránt széleskörű az érdeklődés. A megjelent közönség nem is csalódott; szép, ízlésesen összeállított, magas színvonalú előadást kapott.

Bevezetesként a művészek próbaruhában „melegítették be” amit a szemfüles konferanszié nyilvános interjúra használt fel. (...)

Mindjárt az első szám: Minkusz „Don Quijote” kettőse tökéletes összhangban és hibátlan előadásban zajlott le. Orosz Adél játszi könnyedséggel győzi a nem éppen egyszerű technikai feladatot. (...)

Liszt „Szerelmi álmok” c. műve (koreográfia: Hamala Irén) adott keretet a következő táncokhoz, amely a harmincas évek akrobatikus táncstílusát elevenítette fel. Ez érthető is, hiszen Róna Viktor lenyűgöző, szoborszerű megjelenítése és Orosz Adél határtalan hajlékonysága szinte csábított ebbe az irányba és végül is esztétikus élményben volt részünk.”

*Nádasi Marcella*

1967. július

### **Csipkerózsika**

(...) „A címszerep óriási követelményeket támaszt, és ember legyen a talpon – vagy inkább balerina a spiccén –, aki azt végig tudja táncolni. Szerencsére két táncosnő is rendelkezésünkre áll, aki hiánytalanul eleget tesz a nagy feladatnak. Amellett mindegyik saját egyéniségével formálja meg, sugározza át a kis hercegnő szerepét. – Kún Zsuzsa mollba transzponálja ugyanazt, amit Orosz Adél dúrban ad elő. Az utóbbi gondtalan kis csitirilány, aki elragadó könnyedséggel táncol. Minden variációja leheletfinoman cizellált ötvösmunka. Súlytalan ugrásaival, ragyogó jókedvével tölti be a színpadot. (...)

Mindjárt a két balerina után kell Szumrák Vera Orgonatündérét említenem. Erre a szerepre rátermettebb táncosnőt alig lehet elképzelni. Vonzó, nőies bájával elragadóan szép, s a széles, lágy mozdulatokkal, világos jelbeszéddel tökéletes mesetündér. (...)

Havas Ferenc ugyanúgy, mint Róna Viktor, „premier danseur”; rendelkeznek mindazokkal az előnyökkel, amelyek e cím és rang előfeltételei. Elhisszük nekik a mesebeli herceget. (...)

Az Orosz-Róna pár már annyira egymáshoz csiszolódott, hogy a tökéletes összhangot újra és újra élvezzük. Róna kristálytisztán, fölényes nyugalommal eltáncolt szólója nagyon tetszett. (...)

Az ékkövek közül a pálmát a Gyémántot táncoló Menyhárt Jacqueline és a másik előadásban Ugray Klotild érdemli. A nagyon gyors, technikás variációban valóban csillognak. – Utoljára, de nem utolsónak kell még megdicsérni a gonosz tündér Carabosse-t, akit hagyomány szerint férfi alakít. Ezt a nehéz szerepet Koren Tamás és Pethő László a szerepnek megfelelően visszataszítóan és félelmetesen alakítják.”

*Nádasi Marcella*

1968. január

### **Új főszereplők (Csipkerózsika)**

(...)„Orgonatündért Menyhárt Jacqueline alakította, s tőle nem lehet elvitatni a nőies báját. Fűrge, ügyes táncosnő, kifejezéssel táncol, de az Orgonatündérhez egy kissé túl törekeny, és alakításában helyenként kevés a méltóság...” (...)

(...) „Lakatos káprázatos forgásai mind a mai napig konkurencia nélküliek. (Hasonló készséggel még csak egy magyar táncosnő rendelkezik, aki szintén Nádasi Ferenc növendéke volt: Miklósy Margit, a London Festival Ballet jelenlegi prímabalerinája.)”

*Nádasi Marcella*

1968. február

### **Orosz-Róna portré a TV-ben**

„Lakatos Gabriella és Harangozó Gyula után a TV harmadiknak az Orosz Adél-Róna Viktor-párról mutatott be formás portréfilmet, amit csak örömmel köszönhetünk, hiszen – a film szerint is – ez a nagyszerű művészpár pályája tetőpontján áll, mindenképpen megérdemelte tehát a filmszalag örökkévalóságát. (...)

Az indító Gajane-kettősben a kitűnő Orosz Adél tartózkodó finomsága és Róna kedves humora, valamint mindkettőjük pompás technikai megoldása váltott ki feszültséget. A Giselle pas de deux-jét először a próbateremben látjuk – munka közben, Hamala Irén balettmester irányításával; majd színházi előadásban, ahol is Orosz sajátos harmóniája és Róna kidolgozott előadásmódja ragadott meg. (...)

Kedves és közvetlen színfolt a repülőteri jelenet, a ki tudja hanyadszori hazatéréskor, hogy azután az élő beszédet a gördülékenyebb színpadi beszéd: az akrobatikusan virtuóz és sodró erejű Spartacus-kettős remek tolmácsolása váltsa fel.

Ezzel és a filmzés befejezésének fényképezésével zárul a kettős portré, amelynek utolsó szavai: „Találkozunk a próbán” találoan fejezik ki egy nagyszerű művészpár életének mottóját: a soha meg nem szakítható, szívós munkát. S hogy ez az áldozatos munka meghozta bőséges gyümölcsseit, a nagy népszerűség mellett ezt bizonyította ez a film is, amely méltóan társul a korábbi sikeres portréfilmekhez.”

*Körtvélyes Géza*

1968. július

### **Spartacus**

(...) „Szumrák Vera Júlia alakítása elragadóan nőies. Ingerlő kacérságú, buja tánca a négy csengettyűs férfival – vérpezsdítő. Menyhárt Jacqueline (Claudia) és Mák Magda (táncosnő az arénában) feladatukat szépen oldják meg. (...)

A másik szereposztásban Róna Viktor gyönyörű testű, kitűnően táncoló Spartacus, aki bátran és elszántan száll szembe kegyetlen sorsával. Szerepét intelligensen, színészi tehetségével formálja meg. Alakítása nem olyan súlyos, mint Fülöpé, de egyénisége fiatalabb és meghatóbb.

Orosz Adél minden szereppel újból bebizonyítja, hogy milyen nagyszerű tehetség. Sodró lendülettel és szilárd biztonsággal táncol. Őszinte természetével ösztönösen találja meg a helyes kifejezőmódot és a néző szívéhez szól. Úgy kelti életre Flaviát, az egyszerű nép gyermekét, hogy fájdalmában óriássá nő.” (...)

*Nádasi Marcella*

1969. június

### **Undine – Balettbemutató az Operaházban**

(...) „Technikailag valamivel több feladatot kapott Palemon lovag figurája. Ebben Róna Viktor a küzdőbb, aktívabb típust formálta meg, aki ugyanakkor a döntés válságos pillanataiban sem feledkezik meg az előnyös megjelenéséről. (...)

A szerelméért küzdő Beatricét ugyancsak kettős árnyalásban láthattuk. Szumrák Vera az alak szenvedélyes, küzdelmet vállaló vonásait emelte ki... (...)

A címszerepben Orosz Adél újrolag kitűnt biztos szerepformálásával, mindvégig kiegyenlített, technikában és kidolgozásban magas színvonalú teljesítményével.” (...)

*Maác László*

1970. május

### **Laurencia – Balettbemutató az Erkel Színházban**

(...) „Laurencia Orosz Adél lett – de nem egyszerűen a viszonylagosság vagy a szerepkiosztás alapján... Az ember azt hinné, hogy a leningrádi 1939-es ősbemutatót is személyére gondolva tervezték. Pedig nem egyszerűen „testreszabott” szerepről van szó, hanem hihetetlen odaadásról, amely érzelmi intenzitásban, játékban és briliáns táncrészletekben jelentkezett. Megérdemelt sikeréhez csak gratulálhatunk.” (...)

*Maác László*

1970. november

### **A csodálatos mandarin**

(...) „Szerencsésen párosította a kettős szereposztás egyik esetben Fülöp Viktort és Szumrák Verát (...) a mandarin és leány nagy átélést, hallatlan koncentrációt és biztos technikát igénylő szerepére. Pattanásig fokozta a feszültséget Fülöp Viktor lenyűgöző mandarinja és Szumrák Vera drámai tónusú leány alakja.” (...)

*Pesovár Ernő*

1971. június

### **A rosszul őrzött lány**

(...) „A balett legsajátosabb alakja Simone, a nagyratörő özvegy hagyományos „szoknyaszerepe”, ahogy egyik kritikuskunk találóan jellemezte. Pethő László mértéktartó és éppen ezért meggyőző komédiázással alakítja az intézkedő-rendelkező mamát.(...)

„mintha kicsit nehezebben lehetne őrizni Orosz Adél ellenállhatatlanul pajkos Lise-jét: komédiázó huncutsága kedvesen céltudatos, és talán kicsit meg is mosolyogja Simone próbálkozásait, mert biztos benne, hogy ügyeskedéseivel előbb-utóbb ügyis elhárít minden akadályt.” (...)

*Dienes Gedeon*

1974. április

(...) „A rendszerint nagysikerű, humoros Sylvia remek előadásban került színre, a női főszerepekben Orosz Adéllal (Sylvia) és Pongor Ildikóval (Diana).

Orosz Adél jól ismert technikai perfektsége, tiszta és muzikális tánca most is a siker alapja. – Hogy a temperamentumos táncosnő ilyen hamarosan üde Sylviát formált, ez külön kellemes meglepetést szerzett. Kifogástalan teljesítményéből kiemeljük a szépen formált nagy kettőst (Keveházi Gáborral) és a mulatságosan könnyed pizzicato-polkát.” (...)

*Székel Ernő*

(...) „Januárban figyelemre méltó szerepváltozás történt Pécsen is: a balettegyüttes ősszel bemutatott Faust-szimfóniájának női főszerepét vendégként az Operaháztól Orosz Adél vette át. (...)

Orosz Adél igényesen alkalmazkodó szerepformálást nyújtott, visszafogott – egyszerre plasztikus és le-szűrt – alakítással, szép formálású táncokkal. Ez utóbbi azt is jelenti, hogy maga a szerep lett táncosabb, s vele a koreográfia mozdulatvilága is gazdagodott.” (...)

*Königer Miklós*

1974. április

### **Orosz Adél a pécsi Faustban**

(...) „A Pécsi Balett 1973 októberében mutatta be Liszt Faust-szimfóniáját, Eck Imre koreográfiájával. A darab azóta is szerepel a Pécsi Nemzeti Színház műsorán. Női főszerepét egy ideje Orosz Adél, az Operaház Művésznője táncolja. – Négy nap alatt tanulta meg a hatvanöt perces balettet.” (...)

*Kutas Mária*

1974. május

(...) „A Párizs lángjai című balettben mutatkozott be új szereplő: Szumrák Vera táncolta Thérése-t. Fel-fogásában a forradalmat megtestesítő, gyakran egzaltáltak, féktelenül temperamentumosnak ábrázolt, elszánt nőalak inkább természetességével, optimizmusával hat.” (...)

*Székel Ernő*

1975. január

### **Harangozó-ballettek – Felújítás az Erkel Színházban**

(...) „Rimszkij-Korszakov Seherezádájának középpontjába a koreográfus is a szerelem, a nőiesség, a lüktető élet szimbólumát: Seherezádét állította. Minden más szereplő az ő vonzáskörében él, cselekedeteiben hozzá viszonyul. A címszereplő Szumrák Vera (...) ezt az érző, szenvedélyes, az érte-ellene zajló cselekvések fókuszában álló, aktív figurát formálta meg nagyszerűen. Egyéniségéből a maximálisan ideillőt, testkultúrájából a legtisztábbat nyújtotta.” (...)

*Kaán Zsuzsa*

1975. június

### **A Cédrus**

(...) „Kékesi Mária élénk, derűs Fehér Múzsájának ragyogó kontrasztja volt Szumrák Vera ördögien hűvös hatalmú Fekete Asszonya.” (...)

*Kaán Zsuzsa*

1982. szeptember

(...) „Az idei koncertet a balettkedvelő utókor bizonyára az emlékezetesebbek között tarja majd számon. Reprezentatív, tartalmában is gazdag, színvonalas előadást láthattunk. Menyhárt Jacqueline és Sterbinszky László hét lány és tíz fiú növendéke vizsgázott. (...) Az is szembetűnt, hogy milyen kiegyenlített az évfolyam színvonala, több ígéretes tehetséggel.” (...)

*Major Rita*

1987. szeptember

(...) „Június 26-án az Operaházban nyolc lány és öt fiú adott számot képességeiről, tudásáról. Mestereik, Menyhárt Jacqueline és Dózsa Imre úgy állították össze a műsort, hogy mindenki alkatahoz, tudásához leginkább illő feladatot kapjon, és lehetőség szerint többféle stílusban is megmutatkozhasson. (...) Mindhárom kettős (t.i. Hattyúk tava, Csipkerózsika, Grand pas Classique) kidolgozottsága a növendékek odaadásán túl, a mesternő-próbavezető Menyhárt Jacqueline munkáját dicséri.” (...)

*Major Rita*

1988. szeptember

(...) „Első sikerükért mestereik, Kékesi Mária és Koren Tamás munkáját illeti elismerés, annál inkább, mert a legtöbb darabnál a betanítás, illetve a próbavezetés feladatát is ők látták el.” (...)

*Major Rita*

1991. július

(...) „Menyhárt Jacqueline és Keveházi Gábor tizennégy tanítványa (kilenc lány és öt fiú) igen színvonalas koncertműsorral adott számot felkészültségéről, a teljes felvonást, művet és koncertszámokat is tartalmazó összeállításban.” (...)

*Major Rita*

1996. március-április(...) „Az Operaházban nemcsak szép, eredményes, de igen jelentékeny balettvizsgát láthattunk az idén. (...) a lányok mesternője, Menyhárt Jacqueline már több kiválóságot nevelt fel a magyar balett dicsőségére.” (...)

*Gelencsér Ágnes*

1997. április

(...) „Kún Zsuzsa és Koren Tamás vizsgázó évfolyama ritka szép előadáson mutatkozott be. Ragyogó, élményszerű színházi produkcióban részesítették az amúgy is lelkes drukker-publikumot. A hét végzős lány és fiú növendék között máris vannak elsőrendű szólisták, és klasszikára-modernre egyformán használható táncművészek. (...)Kún Zsuzsa és Koren Tamás évfolyamvezető balettmestereknek az előadás végén ugyancsak bőven jutott a színpadot betöltő tanítványoktól és a közönségtől a munkájuknak méltón kijáró elismerésből.” (...)

*Gelencsér Ágnes*1968. szeptember – **Ballet Today****A jelen táncosa – sorozat: Miklósy Margit**

„Miklósy Margit eleven, szépséges és karcsú – viszonylag könnyen így jellemezhetnénk őt. Olyan ő a balettbén, mint egy koloratúr-szoprán az operában. És itt nem csak a bámulatós technika számít, bár gyorsasága, magabiztossága és precizitása lélegzetelállító. Azonban inkább számít az, ahogy ezt a technikát használja: könnyed, fürgé eleganciával, ami mindezt még elragadóbbá teszi, és a szimpatikus buzgalom, ami bájos személyiségére enged következtetni. Nem is lehet őt elképzelni tragikus szerepekben, súlyos drámákban, de a jókedély, amit szerepeibe visz, nem kevésbé értékes, mint mások drámai átélése.”

1969. szeptember 19. – **Financial Times****Miklósy Margit Göteborgban táncol**

„A magyar származású Miklósy Margit, a London Fesztivál Balett vezető szólótáncosa holnap este a Göteborgi Operaházban táncolja az Etüdök főszerepét. Harald Lander koreográfus meghívásának tesz eleget a göteborgi első balerina hirtelen sérülése miatt. Lander az Etüdöket a Fesztivál Balett júliusi, colosseumbeli előadásorozatára állította színpadra, s akkor Miklósy Margit sikert aratott a balett szólószerepében. Harald Lander reménykedett abban, hogy nem csak egyszer tud majd fellépni Göteborgban, de ez nem lehetséges, mivel Miklósy Margit a jövő szerdán Japánba utazik a Fesztivál Balett-tel.”

1969. december – **Ballet Today**

„A London Fesztivál Balettből Miklósy Margitot - aki éppen azokban a napokban indult volna a társulat japán vendégjátékára - váratlanul felkérték az Etüdök egyik, szeptember 19-i előadására a göteborgi Stora Teaternbe a vezető táncosnő megbetegedése miatt. Az alkalomnak külön jelentőséget adott, hogy éppen Brit Hetek zajlottak, így Margit előtt - akinek tündöklő technikája ideális ennek az izgalmas műnek a szólószerepére - valóban végiggördítették a vörös szőnyeget. Harald Lander olyan elégedett volt Margit teljesítményével, hogy felkérte a november-decemberi lyoni előadásokra is, de ezt még nem sikerült véglegesíteni azelőtt, hogy Japánba indulását megelőzően én beszéltem vele.”

„MIKLÓSY MARGIT 1964-ben csatlakozott a London Fesztivál Baletthez vezető magántáncosként. Budapest született, hétévesen kezdte tanulmányait az Állami Balett Intézetben, ahonnan a Magyar Állami Operaházhoz került. Az 1956-os forradalom idején Párizsba menekült, ahol meghívták a Grand Ballet du Marquis de Cuevas-ba. 1961-ben a Holland Nemzeti Balett balerinája lett, de 1963-ban visszatért Párizsba, ahol húsz előadáson táncolta a híres Prokofjev-Larrain-Orlikovsky-féle Hamupipőke címszerepét. Amióta a Fesztivál Balett tagja, gyakori meghívásoknak tesz eleget svéd, dán és amerikai vezető társulatoknál.”

1972. április 27. – **The Stage****Miklósy ragyogó Swanildája**

„A vidám Miklósy Margittal az élen a London Fesztivál Balett tarka és szórakoztató Coppélia előadást tartott április 20-án a Coliseumban. Ez a magyar balerina ideális választás Swanilda szerepére, mert finom a humorérzéke, és van tehetsége hitelesen átélni egy balettet át- meg átszöve humorral. Dudley von Loggenburggal táncolta az estét, aki odaadóan segítette őt, és nem mulasztott el jeleskedni akkor sem, amikor önálló lehetőségei adódtak.”

1972



Imre Várady (Szépvölgyi)  
jobb oldalon,  
valamint Gerda Daum  
és Philippe Dahlmann



Margot Miklosy, Carel Elvin,  
Floris Alexander



Róna Viktor és Galina Samsova

A képek az 1963-64-es szezon  
Hamupipóke előadásának  
műsorfüzetéhez készültek  
(Théâtre Des Champs-Élysées,  
koreográfus: Waslav Orlikovsky)



Róna Viktor és Jacqueline Rayet  
a próbateremben

A káprázatos Miklósy Margit, Swanilda szerepe tökéletesen illik Miklósy Margit eleven temperamentumához Jack Carter Coppéliájában, a London Fesztivál Balett előadásában. Káprázatos előadást produkált július 8-án a Coliseumban! Mint a bécsi operettek gyönyörű szubrettjének, Miklósy Margit ragyogó személyisége mindig a felszínre tör, mindegy melyik szerepét táncolja; ez az egyik oka, hogy Swanildája sokkal helyénvalóbb művészi alakítás, mint Aurórája. Ettől a különleges táncosnőtől, aki Londonba hozott egy kis bécsi-pesti merészséget, el lehet fogadni az eltűzött grimaszokat, amiket a két dunai főváros operettszínpadain humorosnak tartanak. Hiszen pont ezek kölcsönöznek színt és karaktert a sziléziai leányzó alakításának. Miklósy a pokolian nehéz lépéssorokat is megerőltetés nélkül, a lehető legkönnyebben abszolválja technikailag. Híresen jó balansa most sem hagyta cserben - kiváló partnere volt Dudley von Loggenburg az utolsó pas de deux-ben - s azt az érzetet keltette, hogy még mindig roppant tartalékai vannak, és olyan nyugalommal táncolt, hogy minket is megérintett a csoda.”

1973. március 21. - **Eastbourne Gazette**

#### Az elbűvölő Miklósy kisasszony

„Delibes sokat tett a balettért a Coppélia igényes zenéjével, melyet több mint 100 éve adtak először elő. A napokban pedig a London Fesztivál Balett tett sokat Eastbourne-ért a Congress Színházban. Nem másként, mint Coppélia produkciójával, mely háromszor szerepelt másoron az elmúlt héten. Csütörtökön sikeres Coppélia-nyitányt produkált az együttes, kiválóan megragadva a balett nagyhatású vidámságát és sármját.

1870-ben a megelevenedő baba szokatlan történetét újszerűnek és pikánsnak érezték. Az idő mit sem változtatott azon, hogy ezt ma is élvezzük. A London Fesztivál Balett pedig ezeket a gyönyörűségeket roppant izléssel adja elő.

Miklósy Margit elbűvölően használja ki stílusban és szellemességben a Swanilda szerepében adódó lehetőséget.”

1973. augusztus 17. - **Evening Standard**

#### Hamupipőke szombaton

Miklósy Margit az a csinos, szőke, magyar balerina, aki az 1956-os budapesti forradalom idején hagyta el szülővárosát, majd betáncolta az egész világot mielőtt a London Fesztivál Balett tagja lett.

Vezető táncosnő lett legtöbbször utazó társulatunkban, mely most visszatért a városba, a Festival Hallba a csütörtökön induló nyári előadásorozat előkészületei miatt.

Ben Stevenson új Hamupipőke produkciójának brit premierje jövő héten szombaton lesz, és Miklósy (kisasszony) táncolja a címszerepet.

Miklósy családja még mindig Budapesten él, így nem szívesen ejt szót távozásáról. Színésznőnek készült egy százszázalékosan színházi családban, de 16 évesen áttért a balettre.

Később Párizsból (ahol Orlikovsky híres Hamupipőkéjét már táncolta) vezetett táncos útja az Egyesült Államokba, Japánba, Dél-Amerikába és Európa országaiba. Egy meghatározó esetet említenék, ami csodálatra méltó. Egyszer elesett a Diótörőben az első belépésekor, és eltörte a kezét, ám így is befejezte az előadást.

## A SZÍNPADI PÁLYAFUTÁS UTÁN



Menyhárt Jacqueline, Boros Erzsébet, Koren Tamás és Ángyási Erzsébet  
25 éves operaházi tagságuk jubileumi ünnepésekor



Vizsgaelőadásuk 40. évfordulóján a Zeneakadémián, Tóth János, Orosz Adél, Szumrák Vera, Koren Tamás, Boros Erzsébet, Pethő László, Ángyási Erzsébet, Menyhárt Jacqueline, 1995



Közös vacsora Budapesten (Balról jobbra: Boros Erzsébet, Ángyási Erzsébet, Menyhárt Jacqueline, Szumrák Vera, Orosz Adél, Tóth János, Koren Tamás)



Balról jobbra haladva: Menyhárt Jacqueline, Koren Tamás, Szumrák Vera, Orosz Adél, Pethő László



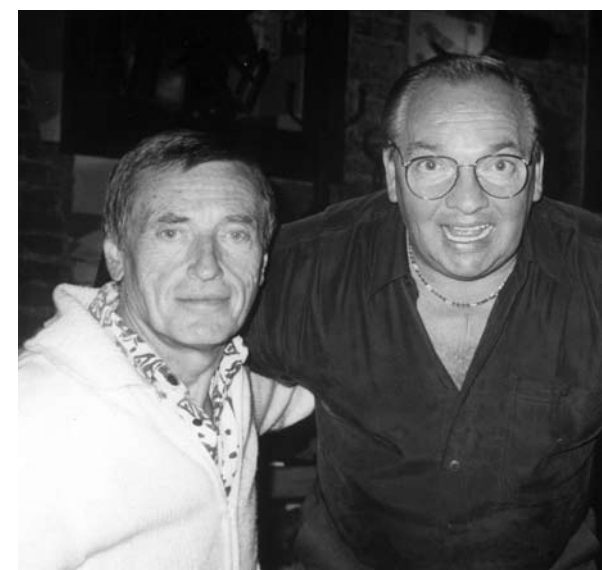
Koren Tamás, Tóth János és Szumrák Vera egy osztálytalálkozón



Koren Tamás, Szumrák Vera, Orosz Adél, Boros Erzsébet



Pethő László és Mák Magda



Pethő László, Tóth János



Szumrák Vera, Tóth János és Orosz Adél



2014-ben a Magyar Táncművészeti Főiskolán köszöntötték a hatvan éve végzetteket:  
Boros Erzsébet, Pethő László, Mák Magda mesternő, Ángyási Erzsébet, Koren Tamás és Szumrák Vera

## I. TÁBLÁZAT

TÁBLÁZAT AZ INTÉZETBEN  
BALETTMŰVÉSZI OKLEVELET SZERZETT NÖVENDEKEKRŐL  
(1950 – 59)

| A vizsgakoncert<br>tanéve<br>és a végzősök<br>száma | A színház<br>megnevezése        | Az elhelye-<br>zettek<br>létszáma | AZ ELHELYEZETTEK NÉVSORA  |   |
|---|---------------------------------|-----------------------------------|---|---|
|   |                                 |                                   | LÁNYOK  | FIÚK  |
| 1953/54<br>12 fő                                    | Állami<br>Operaház              | 12                                | Ángyási Erzsébet<br>Boross Erzsébet*<br>Menyhárt Jacqueline<br>Miklóssy Margit*<br>Orosz Adél<br>Szumrák Vera<br>Wellisch Annamária | Koren Tamás<br>Pethő László<br>Róna Viktor<br>Szépvölgyi Imre<br>Tóth János                       |
| 1956/57<br>13 fő                                    | Állami<br>Operaház              | 13                                | Czére Éva<br>Dévényi Edit<br>Gombkötő Erzsébet<br>Kiss Erika<br>Kolozsvári Dóra<br>Sterba Zsuzsa<br>Widinszky Mária                 | Budavári Rudolf<br>Gaál Jenő*<br>Perlusz Sándor<br>Péter László<br>Saláth Lajos<br>Sipeki Levente |
| 1957/58<br>5 fő                                     | Állami<br>Operaház              | 3                                 | Kaszás Ildikó<br>Kékesi Mária<br>Sebestény Katalin  |   |
|   | Fővárosi<br>Operett Színház     | 2                                 | Rónay Márta<br>Venczel Mária  |   |
| 1958/59<br>12 fő                                    | Állami<br>Operaház <sup>1</sup> | 6                                 | Dvorszky Erzsébet<br>Nyulászky Ilona<br>Téry Evelin   | Dózsa Imre<br>Forgács József*<br>Kiss István  |
|   | Fővárosi<br>Operett Színház     | 1                                 | Ecsédy Mária  |   |
|   | Szeged                          | 1                                 | Kemény Lívía  |   |
|   | Pécs                            | 2                                 | Medveczky Ilona<br>Stimáczy Gabriella   | Csifó Ferenc<br>Fodor Antal   |

\* – E nevek írásmódja így szerepelt az ÁBI 1970. évi évkönyvében

## II. TÁBLÁZAT

AZ ÁLLAMI BALETT INTÉZET ISKOLA  
SZERVEZETI FEJLŐDÉSÉNEK TÁBLÁZATA  
(1950 – 83)

|                      |       | BALETT ÉVFOLYAMOK         |     |                                 |     |    |                              |                      |       |                              |    |
|----------------------|-------|---------------------------|-----|---------------------------------|-----|----|------------------------------|----------------------|-------|------------------------------|----|
|                      |       | I.                        | II. | III.                            | IV. | V. | VI.                          | VII.                 | VIII. | IX.                          | X. |
| ISKOLAI<br>OSZTÁLYOK | 1950- | Ált. Isk. egyénileg<br>3. | 4.  | ÁLTALÁNOS ISKOLA<br>5. 6. 7. 8. |     |    |                              | KÉPZŐ<br>I. II. III. |       |                              |    |
|                      | 1954- | 4.                        | 5.  | 6.                              | 7.  | 8. | GIMNÁZIUM<br>I. II. III. IV. |                      |       |                              |    |
|                      | 1963- | 5.                        | 6.  | 7.                              | 8.  | I. | II.                          | III.                 | IV.   | Művész<br>Képző<br>I-II(III) |    |
|                      | 1983- | 5.                        | 6.  | 7.                              | 8.  | I. | II.                          | III.                 | IV.   | F1 F2 F3 F4                  |    |

## III. TÁBLÁZAT

AZ ÁLLAMI BALETT INTÉZET KÉPZŐJÉNEK HELYI ÓRATERVE  
1950-től 1954-ig

| Sor-<br>szám | TANTÁRGY   | HETI ÓRASZÁM |           |           |
|--------------|--|--------------|-----------|-----------|
|              |  | I.           | II.       | III.      |
| 1.           | Magyar nyelv és irodalom                         | 5            | 5         | 5         |
| 2.           | Történelem                                       | 3            | 3         | 3         |
| 3.           | Orosz nyelv                                      | 3            | 3         | 5         |
| 4.           | Francia nyelv                                    | -            | -         | 2         |
| 5.           | Matematika                                       | 3            | 3         | -         |
| 6.           | Fizika   | -            | 2         | 2         |
| 7.           | Kémia  | 3            | -         | -         |
| 8.           | Biológia (növénytan, állattan, ember szervezete) | 2            | 2         | 2         |
| 9.           | Általános biológia                               | -            | -         | 3         |
| 10.          | Földrajz   | 2            | 2         | -         |
| 11.          | Művészettörténet                                 | 4            | 4         | 4         |
| 12.          | Osztályfőnöki óra                                | 1            | 1         | 1         |
| 13.          | Beszédművészet                                   | 1            | 1         | 1         |
|              | <b>Összesen:</b>                                 | <b>27</b>    | <b>26</b> | <b>25</b> |



|              |                    |                   |                      |                |                            |              |
|--------------|--------------------|-------------------|----------------------|----------------|----------------------------|--------------|
| sorszám: 8   | apja: Péter Kollár | neve: Róza Kollár | szül. hely: Budapest | szül. év: 1915 | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 52  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 53  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 54  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 55  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 56  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 57  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 58  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 59  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 60  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 61  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 62  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 63  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 64  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 65  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 66  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 67  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 68  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 69  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 70  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 71  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 72  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 73  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 74  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 75  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 76  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 77  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 78  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 79  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 80  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 81  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 82  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 83  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 84  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 85  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 86  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 87  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 88  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 89  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 90  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 91  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 92  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 93  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 94  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 95  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 96  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 97  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 98  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 99  | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |
| sorszám: 100 | apja: [ ]          | neve: [ ]         | szül. hely: [ ]      | szül. év: [ ]  | előző tanévben járt a: [ ] | Magjegy: [ ] |

Bejegyzések az Állami Balett Intézet Felvételi naplójából.

**Források:**

- Az Állami Balett Intézet évkönyvei (1961–1970)  
 Horst Kogler, Körtvélyes Géza: Balettlexikon. Zememúkiadó, Budapest, 1977  
 Ki-kicsoda? Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1981  
 Két évtized táncművészeti írásai a Magyar Nemzetben. Magyar Táncművészek Szövetsége, 1984  
 Körtvélyes Géza, Lőrinc György: Budapesti Balett. Corvina Kiadó, Budapest, 1971  
 Körtvélyes Géza: Budapesti Balett II. Corvina Kiadó, Budapest, 1981  
 Körtvélyes Géza: A magyar balettművészet 15 éve. Tánc tudományi Tanulmányok, 1961–62., Magyar Táncművészek Szövetsége, 1962  
 Liechtenham: Vom Tanz zum Ballett. 1993  
 Magyar táncművészet. Szerkesztette: Kaposi Edit, Pesovár Ernő. Corvina Kiadó, Budapest, 1983  
 Martha Bremser: International Dictionary of Ballet. St. James Press, Detroit, 1993  
 Muzsika (1960–1976)  
 Nádas Ferenc 1893–1966. Emlékezések a mester születésének 100 éves évfordulójára  
 Szerkesztette: Nádas Myrtill. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1993  
 Rudolf Szinnyei: Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1993  
 Russisches Ballett Die Grosse Enzyklopädie Von Russland, 1998  
 Színház és Mozi (1954)  
 Táncművészeti Dokumentumok. Magyar Táncművészek Szövetsége, 1979, 1984, 1985, 1986  
 Táncművészeti Értesítő, 1975/2. szám  
 Táncművészet (1954–1999)  
 Vályi Rózsi, Szenthegyi István, Csizmadia György: Balettek könyve. Gondolat Kiadó, Budapest, 1959

**KÖSZÖNET:**

**Az évfolyam tagjainak:**

Ángyási Erzsébet, Boros Erzsébet, Miklósy Margit, Orosz Adél, Szumrák Vera, Koren Tamás, Pethő László, Tóth János

**Egykori növendékeiknek:**

Végh Krisztina, Volf Katalin, Szendrei Mariann

**Továbbá:**

- Roboz Ágnes – balett-, karaktertránc pedagógus (Budapest, London, Amsterdam)
- Mák Magda – balettművész, balettmester
- Szabó Zsuzsa – az MTF egykori nemzetközi titkára
- Jane Pritchard – English National Ballet archivist
- Halász Tamás – OSZMI, Táncarchívum
- Czehner Júlia – balettművész (Magyar Nemzeti Balett)
- Peter Wilson – a Royal Ballet Benevolent Fund titkára
- Mary Clarke – a Dancing Times igazgatója
- Mélykúti Krisztián – balettművész
- Karczag Márton - Magyar Állami Operaház, főemléktáros
- Ledniczky Bea - MTF

Szüleinknek – a segítségért (is)

**Fotók:**

Gyarmati Zsófia, OSZMI Táncarchívuma valamint Ángyási Erzsébet, Boros Erzsébet, Koren Tamás és Tóth János tulajdona (Féner Tamás, Horváth Tamás, J.d'Roubaix, Kálmán és Heltai, Keleti Éva, Mérei fotó, Mezey Béla, Nagy Ottó, Photo Dominic, Tormai Andor, Tóth László, Várkonyi László fotói)

## Képek jegyzéke:

1. Az osztály (7. oldal)
2. Carlo Blasis rajz ábrái (8. oldal)
3. Avdotja Isztomina (9. oldal)
4. Marie Taglioni és Joseph Mazilier (9. oldal)
5. Nádasi mester az osztállyal (11. oldal)
6. A fiú évfolyam (Balról jobbra: Szépvölgyi Imre, Pethő László, Tóth János, Koren Tamás, Róna Viktor) (11. oldal)
7. Nádasi mester és a lányok (Balról jobbra: Ángyási Erzsébet, Boros Erzsébet, Wellisch Annamária, Miklósy Margit, Nádasi Ferenc, Menyhárt Jacqueline, Orosz Adél, Szumrák Vera)  
– Fotó: Magyar, Fotó, Reismann Marian (11. oldal)
8. Nádasi mester és a fiúk (Nádasi Ferenc, mögötte balról jobbra: Koren Tamás, Szépvölgyi Imre, Pethő László, Tóth János és Róna Viktor) (16. oldal)
9. Az iskolában (Fotó az ÁBI tantermében, 1950-es évek)(17. oldal)
10. A végzős évfolyam vizsgaelőadásának műsorfüzete (21. oldal)
11. Az osztály és Rajsza Sztjepanovna Sztrucskova orosz táncosnő, és balettmesternő (22. oldal)
12. Az osztály és Jurij Grigorjevics Kondratov orosz táncos és pedagógus (23. oldal)
13. Laczkó Ágota, Ángyási Erzsébet és Tóth János a Diótörő Pas de trois-jában (24. oldal)
14. Laczkó Ágota és Tóth János (25. oldal)
15. Tóth János kis Diótörőként (25. oldal)
16. Róna Viktor, Koren Tamás és Havas Ferenc a balett-teremben (26. oldal)
17. Tóth János és Galambos Iván a Párizs lángjaiban (27. oldal)
18. Róna Viktor a Diótörő Pas de trois-jában (30. oldal)
19. Boros Erzsébet a Babatündérben (30. oldal)
20. Az osztály (31. oldal)
21. Pas de deux óra (balról jobbra): Ángyási Erzsébet, Róna Viktor, Menyhárt Jacqueline, Pethő László, Boros Erzsébet, Koren Tamás (34. oldal)
22. Ángyási Erzsébet és Koren Tamás (35. oldal)
23. Ángyási Erzsébet, Sipeki Levente és Orosz Adél a Chopinianában (36. oldal)
24. Ángyási Erzsébet a Chopinianában (36. oldal)
25. Ángyási Erzsébet Mirigyként a Csongor és Tündében (37. oldal)
26. Ángyási Erzsébet Baszk lány, a Párizs lángjaiból (38. oldal)
27. Ángyási Erzsébet a Gajane Kardtánc szőlőjében (38. oldal)
28. Ángyási Erzsébet a Hamupipóke Mostohájaként (középen) (39. oldal)
29. Boros Erzsébet (41. oldal)
30. Boros Erzsébet és Róna Viktor (41. oldal)
31. Boros Erzsébet a Giselle-ben (Két villi) (43. oldal)
32. Boros Erzsébet és Koren Tamás növendékként (43. oldal)
33. Boros Erzsébet és Markó Iván A hattyúk tava Pas de trois-jában (44. oldal)
34. Boros Erzsébet, Geszler György és Kaszás Ildikó (a Komédiások), a háttérben Róna Viktor (Palemon) és Szumrák Vera (Beatrice) az Undine-ben (45. oldal)
35. Ángyási Erzsébet, Róna Viktor, Boros Erzsébet, Koren Tamás és Szumrák Vera (49. oldal)
36. Ángyási Erzsébet és Koren Tamás (50. oldal)
37. Koren Tamás az Óriás szerepében a Csipkerózsika című balettből (51. oldal)
38. Róna Viktor és Koren Tamás (51. oldal)
39. Menyhárt Jacqueline (a Lány) és Keveházi Gábor (címszereplő) A rózsá lelkében (57. oldal)
40. Menyhárt Jacqueline (Gyémánt) a Csipkerózsikában (57. oldal)
41. Menyhárt Jacqueline a Spartacus Flaviájaként (58. oldal)
42. Menyhárt Jacqueline és Fülöp Zoltán a Klasszikus szimfóniában (58. oldal)
43. Menyhárt Jacqueline és Havas Ferenc a Spartacusban (58. oldal)
44. Menyhárt Jacqueline (Carlotta Grisi) (59. oldal)
45. Menyhárt Jacqueline (Carlotta Grisi), Pártay Lilla (Fanny Cerrito), Orosz Adél (Marie Taglioni) és Kékesi Mária (Lucille Grahn) a Pas de quatre-ban(59. oldal)
46. Natalia Orlovskaya és Miklósy Margit (62. oldal)
47. Natalia Orlovskaya javítja Miklósy Margitot (62. oldal)
48. Miklósi Margit fiatalon – képek az otthon falán (63. oldal)
49. Miklósi Margit 2000-ben az otthonban (63. oldal)
50. Miklósi Margit és Peter Wilson (63. oldal)
51. Orosz Adél A hattyúk tavában (68. oldal)
52. Orosz Adél, Dózsa Imre és Havas Ferenc az Etüdökben (69. oldal)
53. Orosz Adél (Királykisasszony) és Forgách József A fából faragott királyfiban (69. oldal)
54. Orosz Adél a Gajanében (70. oldal)
55. Orosz Adél a Laurenciában (70. oldal)
56. Orosz Adél a Spartacus Flaviájaként (70. oldal)
57. Orosz Adél és Róna Viktor a Rómeó és Júliában (71. oldal)
58. Pethő László (Simone) A rosszul őrzött lányban (73. oldal)
59. Boros Erzsébet és Pethő László (75. oldal)
60. Pethő László (Tybalt) és Sipeki Levente (Mercutio) a Rómeó és Júliában (75. oldal)
61. Pethő László (Simone) és Orosz Adél (Lise) A rosszul őrzött lányban (76. oldal)
62. Orosz Adél és Róna Viktor a próbateremben (79. oldal)
63. Orosz Adél és Róna Viktor A diótörőben (79. oldal)
64. Orosz Adél és Róna Viktor a Rómeó és Júlia próbáján (83. oldal)
65. Róna Viktor (Királyfi) és Forgách József (Fabáb) A fából faragott királyfiban (84. oldal)
66. Lakatos Gabriella és Róna Viktor a Boleroban (85. oldal)
67. Orosz Adél és Róna Viktor a Spartacusban (85. oldal)
68. Róna Viktor és Ellen Kjellberg (86. oldal)
69. Róna Viktor és Margot Fonteyn a Gajanében (87. oldal)
70. Róna Viktor és Margot Fonteyn fogadják Erzsébet anyakirálynő gratulációját (87. oldal)
71. Boros Erzsébet, Szépvölgyi Imre és Ángyási Erzsébet (88. oldal)
72. Miklósy Margit és Szépvölgyi Imre A hattyúk tavában (88. oldal)
73. Szumrák Vera (Zaréma) és Fülöp Viktor (Girej kán) A bahcsiszeráji szökőkútban (91. oldal)
74. Szumrák Vera (Seherezáde) és Nagy Zoltán (az Ifjú) a Seherezádeban (92. oldal)
75. Szumrák Vera (Primadonna) és Balogh Ágoston (Mecénás) a Térzenében (92. oldal)
76. Szumrák Vera (A lány) és Fülöp Viktor (Mandarin) A csodálatos mandarinban (93. oldal)
77. Szumrák Vera A csodálatos mandarinban (93. oldal)
78. Tóth János növendékként a Balaton partján (94. oldal)
79. Tóth János fiatal táncosként (97. oldal)
80. Tóth János fiatal táncosként (97. oldal)
81. Tóth János Amerikába érkezésekor (98. oldal)
82. Tóth János, Havas Ferenc és Orosz Adél egy osztálytalálkozón (98. oldal)
83. A vidám csapat: bal szélen Wellisch Annamária (99. oldal)
84. Imre Várady (Szépvölgyi) jobb oldalon, valamint Gerda Daum és Philippe Dahlmann (118. oldal)
85. Margot Miklosy, Carel Elvin, Floris Alexander (118. oldal)
86. Róna Viktor és Galina Samsova (119. oldal)
87. Róna Viktor és Jacqueline Rayet a próbateremben (119. oldal)
88. Menyhárt Jacqueline, Boros Erzsébet, Koren Tamás és Ángyási Erzsébet 25 éves operaházi tagságuk jubileumi ünneplésekor (121. oldal)
89. Vizsgaelőadásuk 40. évfordulóján a Zeneakadémián, 1995 (Balról jobbra: Tóth János, Orosz Adél, Szumrák Vera, Koren Tamás, Boros Erzsébet, Pethő László, Ángyási Erzsébet, Menyhárt Jacqueline) (121. oldal)
90. Közös vacsora Budapesten (Balról jobbra: Boros Erzsébet, Ángyási Erzsébet, Menyhárt Jacqueline, Szumrák Vera, Orosz Adél, Tóth János, Koren Tamás) (122. oldal)
91. Koren Tamás, Tóth János és Szumrák Vera egy osztálytalálkozón (122. oldal)
92. Balról jobbra haladva: Menyhárt Jacqueline, Koren Tamás, Szumrák Vera, Orosz Adél, Pethő László (123. oldal)
93. Koren Tamás, Szumrák Vera, Orosz Adél, Boros Erzsébet (123. oldal)
94. Pethő László és Mák Magda (124. oldal)
95. Szumrák Vera, Tóth János és Orosz Adél (124. oldal)
96. Pethő László, Tóth János (125. oldal)
97. 2014-ben a Magyar Táncművészeti Főiskolán köszöntötték a hatvan éve végzettesteket: Boros Erzsébet, Pethő László, Mák Magda mesternő, Ángyási Erzsébet, Koren Tamás és Szumrák Vera (125. oldal)

## A MAGYAR TÁNCMŰVÉSZET NAGYJAI

Sorozatszerkesztő:  
Bolvári-Takács Gábor

A sorozatban megjelent:

**1. Nádasi Ferenc 1893–1966. Emlékezések a mester születésének 100 éves évfordulójára**

Szerkesztette: Nádasi Myrtil. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1993

**2. Harangozó Gyula emlékkönyv**

Szerkesztette: Szűdy Eszter. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1994

**3. Nádasi Myrtil: Piruettek és ábrándok. Felnöttem a függöny mögött**

K.u.K. Kiadó, Budapest, 2012

**4. Zórándi Mária: A bartóki út. Pályaképek a színpadi néptáncművészet  
20. századi történetéből**

Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014